

พลังเยาวชน รักสิ่งแวดล้อม

เรียนรู้ แบ่งปัน พลังเยาวชนร่วมรับมือโลกร้อน

กิจกรรม
พลังเยาวชน
สิ่งแวดล้อม ครั้งที่ ๕

“แบ่งปัน เพื่อเปลี่ยนแปลง”

มกกรรมพลังเยาวชน พลังสังคม ครั้งที่ 2 พลังเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อม “เรียนรู้ แบ่งปัน พลังเยาวชนร่วมมือโลกร้อน”

ISBN	978-974-350-289-7
พิมพ์ครั้งแรก	พฤษภาคม 2554
ที่ปรึกษา	รัตนา กิติกร
บรรณาธิการ	วิมลพร ไบสนธิ์, สุภาพร ปันวาริ
กองบรรณาธิการ	ทีมถอดบทเรียน บริษัท คิดค้นคว้า จำกัด

ออกแบบ และควบคุมการผลิต
พิมพ์ที่

บริษัท คิดค้นคว้า จำกัด
วนิดาการพิมพ์ 08-1783-8569

ปฐมบท “พลังคนรุ่นใหม่ : พลังของ การเปลี่ยนแปลงประเทศไทย”

งานมหกรรมพลังเยาวชน พลังสังคมนี้จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการ “ขับเคลื่อน” พลังเยาวชน เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้การฝึกฝนตนเอง เพื่อการมีชีวิตที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในภายหน้า โดยการนำกิจกรรมที่เยาวชนจากท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน กิจกรรมเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกแล้วว่า มีประโยชน์ทั้งต่อตัวเยาวชน และต่อท้องถิ่นหรือสังคม

โลกอนาคต มีลักษณะเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และพลิกผัน คืออาจเปลี่ยนไปอย่างไม่คาดฝัน เช่น เมื่อต้นปี เราไม่คิดว่าจะเกิดสถานการณ์ทางการเมืองในตะวันออกกลางอย่างที่เกิดในปัจจุบัน และการเกิดแผ่นดินไหวและสึนามิที่ญี่ปุ่น

โลกปัจจุบันเชื่อมโยงถึงกันหมด เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญที่หนึ่งก็ก่อผลกระทบไปทั่วโลก ดังกรณีทั้งสองที่กล่าวแล้ว

คนไทยในอนาคตจึงต้องมี “พลัง” หลากหลายด้าน ที่จะดำรงชีวิตต่อสู้กับความไม่แน่นอน และรวมตัวกันสร้างสรรค์สังคมดี ที่ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย และท่ามกลางแรงกระตุ้นของสังคมบริโภคนิยม และเศรษฐกิจทุนนิยม เสรีนิยม ประชาธิปไตย

ในกระแสดังกล่าวที่ประเทศไทยกำลังเผชิญนี้ เยาวชนมีความ “เสี่ยง” ที่จะตกเป็นเหยื่อของการตลาด การโฆษณา ให้เป็นผู้เสพ เสพติดความสะกดกบฏ ความหุนหันพุ่มเฟิยต่างๆ จึงต้องมี ขบวนการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้สร้าง ผู้อาสา ลงมือทำงานหรือทำกิจกรรมที่ตนถนัด และมีคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และต่อชุมชนหรือสังคมที่ตนอยู่ และในขณะเดียวกัน ตัวเยาวชนเอง ก็ได้เรียนรู้ทักษะ คุณค่า และความรู้ ในมิติต่างๆ เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ ผู้รับผิดชอบประเทศไทย สังคมไทยในภายหน้า

งานมหกรรมพลังเยาวชน พลังสังคม และกิจกรรมสร้างสรรค์เยาวชน ที่มูลนิธิสยามกัมมาจลและภาคีร่วมกันจัดขึ้นนั้น มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยฝึกฝนการเป็นผู้ให้ ผู้สร้าง ผู้อาสา ผู้ลงมือทำ เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม

“พล้งคนรุ่นใหม” ค้อพล้งของการสร้างสร้งค์ เอาชนะกระแสของการเสพ คนรุ่นใหมต้องเร่ยนรู้จากการลงมือทำ ทำกิจกรรมสร้างสร้งค์ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นปฐม ใช้การลงมือทำนั้นเองเพ้อการเร่ยนรู้ของตนเอง โดยลงมือทำเป็นกลุ่มเป็นทีม ก็จักเกิดการเร่ยนรู้ในมิตีที่ล็ก ที่เร่ยกว่า 21st Century Learning เกิด 21st Century Skills สำหรับการดำรงช้วิตในศตวรรษที่ 21 ที่จักเป็นช้วิตที่เต็มไปด้วยการเปล่ยนแปลงพล็กผัน

การดำรงช้วิตในศตวรรษที่ 21 และการดำรงเอกราช หรือความเป็นไทของประเทศ ในศตวรรษที่ 21 จักว่ายากก็ยาก เพราะมีแรงกดดันสูง และมาในรูปแบบที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อน จักว่าง่ายก็ง่าย เพราะมีเครื่องอำนวยความสะดวกมาก หากรู้เคล็ดลับ รู้วิธีอยู่เหนือแรงกดดัน มททรมพล้งเยาวชน พล้งสังคคคนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ **“สร้าง”** กระแสรู้เท่าทันโลก ไม่ตกเป็นเบ่ยล้งของกระแสโลก รู้จักใช้ความทันสม้ยต่างๆ เพ้อการดำรงช้วิตอย่างรู้เท่าทัน อย่างพอดี พอประมาณ ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเดจพระเจ้าอยู่หัวฯ นั้นเอง

วจารณ พานิช

14 เม.ย. 54

บทนำ

ด้วยเชื่อว่า “เยาวชน” เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพ มีความสามารถ มีพลัง ในการคิด และสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ อีกทั้งเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญ ในการร่วมพัฒนาสังคมไทย ให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขทั้งในปัจจุบัน สืบต่อไปถึงอนาคต

งานมหกรรมพลังเยาวชน พลังสังคม มีเป้าหมายสำคัญคือ การเปิด “พื้นที่ และโอกาส” ในการนำเสนอเรื่องราว และผลงานดีๆ ของเยาวชนที่ได้ใช้ พลัง ศักยภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาตนเอง ผ่านการลงมือทำ ด้วยความมุ่งมั่น จริยจาง รวมทั้งแบ่งปันความรู้ ความสามารถนั้นให้เกิดประโยชน์กับสังคม ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมได้รับรู้ และตระหนักถึง “พลังเชิงบวกของเยาวชน” ในการร่วมคิด ร่วมสร้าง สังคมไทย ให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขทั้งในปัจจุบัน สืบต่อไปถึงอนาคต

อีกทั้งเป็นการประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายองค์กรพัฒนาเยาวชน หน่วยงาน องค์กรภาครัฐ และภาคธุรกิจ ให้เข้ามาเป็นองค์กรร่วมจัดงาน เพื่อให้การจัดงานมหกรรมเกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนงานของแต่ละองค์กร และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาโอกาสในการทำงานขับเคลื่อนเชิงประเด็นร่วมกันในระยะยาว อันเป็นการ เสริมพลังการทำงานด้านการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

งานมหกรรมพลังเยาวชน พลังสังคม จึงมีเป้าหมายเพื่อ...

- สร้างความตระหนักของสังคม ว่าเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่มีพลังสร้างสรรค์ เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาสังคมได้
- เปิดพื้นที่ให้เยาวชนแสดงผลงาน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และเกิดพลังในการพัฒนาตนเองและแบ่งปันกับสังคมต่อไป
- เป็นเวทีให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานมหกรรม และพัฒนาศักยภาพ โดยการฝึกปฏิบัติงานจริงผ่านงานอาสาสมัคร
- สานพลังภาคีเครือข่ายองค์กรพัฒนาเยาวชนให้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงาน และใช้งานงานมหกรรมพลังเยาวชนฯ เพื่อผลักดันการทำงานของแต่ละองค์กร
- เป็นตลาดนัดเชื่อมโยงองค์กรภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสานงานการทำงานด้านการพัฒนาเยาวชนร่วมกัน เพื่อเสริมพลังด้านการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

พลังเยาวชนรักษาสีสิ่งแวดล้อม “เรียนรู้ แบ่งปัน พลังเยาวชนร่วมรับมือโลกร้อน”

ปัจจุบัน ปัญหาสภาวะโลกร้อนได้ทวีความรุนแรงมากจนส่งผลให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ ขึ้นทั่วโลก ท่ามกลางการผันแปรเหล่านี้มนุษย์จะใช้ชีวิตอยู่อย่างสมดุล ไปพร้อมๆ กับการดูแล ป้องกัน และบรรเทาไม่ให้เกิดภัยพิบัติจากสภาวะโลกร้อนเกิดความรุนแรงมากไปกว่านี้ ได้อย่างไร

เยาวชน จึงเป็นกลุ่มพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันให้โลกปรับสู่สมดุล และน่าอยู่ยิ่งขึ้น แม้ว่าเยาวชน จะเป็นเพียงกลุ่มคนเล็กๆ แต่ด้วยการประสานพลังและร่วมใจกัน อย่างจริงจัง ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกซึ่งจะส่งผลให้โลกค่อยๆ ปรับสู่สมดุล ได้...เพราะมนุษย์เป็นผู้เปลี่ยนแปลงโลก

“การเรียนรู้” ที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนในด้านการอนุรักษ์และ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างความตระหนักและเล็งเห็นถึงคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงมีความสำคัญยิ่ง โดยการเริ่มต้นจากตัวเยาวชนเองแล้ว ค่อยๆ “แบ่งปัน” ขยายสู่คนรอบข้าง เสมือนหนึ่งหยดน้ำที่หล่นลงบนผืนน้ำ แล้วขยายวงกว้าง ออกไปรอบทิศทาง ด้วย “พลังเยาวชน” ที่เป็นทั้งปัจจุบันและอนาคต

องค์กรภาคีร่วมจัด

- ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC)
- มูลนิธิกองทุนไทย
- สถาบันลูกโลกสีเขียว
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
- กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund : WWF)
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารบัญ

สถาบันลูกโลกสีเขียว

สถาบันลูกโลกสีเขียว	10
เรียนรู้จากธรรมชาติเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม	13
“ดอกหญ้าอาสา” ดอกไม้ที่ผลิบานเพื่อสังคม	16
“ต้นกล้า” พิทักษ์ป่าบนแผ่นดินลอยฟ้า	19
ตามรอยพระยุคลบาทฯ เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน	22
เครือข่ายเยาวชนคลองใหญ่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	25
สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	29
สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.)	30
ชมรมการละเล่นพื้นบ้านสืบสาน “วัฒนธรรมมอญ”	32
“ถั่วพลู” สาวน้อยพิทักษ์วัฒนธรรมมอญ	35

องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล

WWF ปลุกหัวใจ “นักอนุรักษ์รุ่นเยาว์”	38
เยาวชนสระบุรีร่วม “รักษ์ป่าสัก” ช่วยดูแลแหล่งน้ำหัวใจสำคัญ	41
“บ้านไม้ไผ่ทรง” ร่วมเรียนรู้วิถีธรรมชาติกับนักดูนกขุนเขา	44
‘กอล์ฟ’ นักสื่อสารธรรมชาติรุ่นเยาว์	47
นักสืบน้อยป่วน “สวนส้มรังสิต”	50

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, RECOFTC (รีคอฟ)	54
กลุ่มเยาวชน ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	57
เครือข่ายรากหญ้ารักถิ่น หยั่งรากลึกเพื่องานอาสา	60
เครือข่ายสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำกก ตำบลแม่ยาวโซนบน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	63
เยาวชนวัยใสบ้านทุ่งยาว ใสใจท้องถิ่น รักสิ่งแวดล้อม	66
กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จังหวัดน่าน	69
“เยาวชนรักป่าหนองเยาะ” ร่วมรักบ้านเกิด รักษาป่าชุมชน	71
หยง...กับภารกิจของเมล็ดพันธุ์ใหม่สานใจฟื้นฟูป่า	74
จากผู้รับ...นับแต่นี้ขอเป็นผู้ให้	77
กลุ่มเยาวชนลูกไม้ป่าเลน จังหวัดตราด	80
กลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำ จังหวัดสุพรรณบุรี	83
กลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี	85
กลุ่มเยาวชนต้นกล้ารักป่า บ้านโป่งกระทิงบน จังหวัดราชบุรี	87
บ้านคือป่า...ป่าคือชีวิต	90
กลุ่มเยาวชนเด็กรักษ์ทุ่ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	93
กลุ่มเยาวชนรักษ์คลองบางปรู จังหวัดระนอง	96
ธรรมชาติเป็นครู เรียนรู้กับชุมชน ฝึกตนจากการปฏิบัติจริง	98

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สสส.กับการสนับสนุนสุขภาวะเด็กเยาวชน และครอบครัว	102
ภูมิปัญญาด้านอาหาร...จัดการขยะ	107
จินตนาการสร้างโลก...สื่อสารชุมชนรักธรรมชาติ	110
รวมพลังผืนรักโลก...รักบางน้ำผึ้ง...รักถิ่นฐานบ้านเกิด	113
“จากป่า...ป่าจาก” ...แหล่งเรียนรู้สู่ภาวะโลกร้อน	116
“สิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเกิดจากสิ่งทีเล็กที่สุด”	119
โดม-อุดม พิทักษ์ทศพร สร้างสิ่งใหญ่ จากสิ่งเล็ก ๆ	119
“ฟูล็ค” สีนรัช ถึงไชย รวมพลังข้างยั่งยืน เพื่อเกาะข้าง	122
“แอน” มารีสา ราเชต ลูกไม้...ไม่ไกลต้น	125

สถาบัน ลูกโลกสีเขียว

มูลนิธิ

พลังเยาวชน
เพื่อสังคม ครั้งที่ ๕

สถาบันลูกโลกสีเขียว

สถาบันลูกโลกสีเขียว มีจุดเริ่มต้นจากโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ 1 ล้านไร่ ที่ ปตท. ดำเนินการในปี 2537 และเรียนรู้ว่าการปลูกป่าที่ได้มากกว่าต้นไม้ ย่อมต้องปลูกป่าในใจคนด้วย “รางวัลลูกโลกสีเขียว” จึงถือกำเนิดเกิดขึ้นในปี 2542 เมื่อขับเคลือนงานร่วมเครือข่ายสิ่งแวดล้อมต่างๆ มาเป็นเวลานานหนึ่งทศวรรษ **สถาบันลูกโลกสีเขียว** ก็เกิดขึ้นเพื่อเป็นองค์กรรองรับในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมที่กว้างขวางขึ้นและมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยการสนับสนุนของมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ภารกิจของสถาบันลูกโลกสีเขียว นอกจากการขับเคลื่อนรางวัลลูกโลกสีเขียว ที่ทำหน้าที่ค้นหาและยกย่องผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน บุคคล และกลุ่มเยาวชนทั่วประเทศแล้ว ยังประสานพลังความรู้กับเครือข่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการขยายผลรวบรวมและสร้างองค์ความรู้ทั้งด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

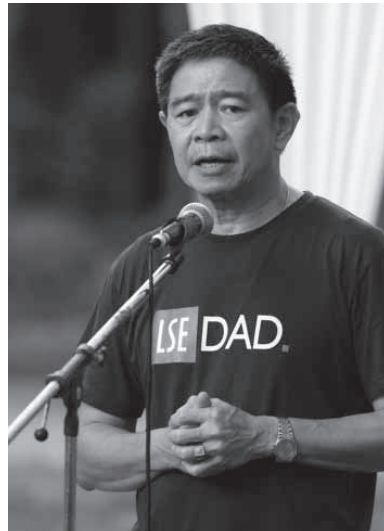
ผลงานการประกวดรางวัลลูกโลกสีเขียวมีทั้งหมด 7 ประเภท คือ ประเภทบุคคล ชุมชน กลุ่มเยาวชน งานเขียน ความเรียงเยาวชน และสื่อมวลชน และประเภทสุดท้ายเป็น “**รางวัลศิลปปณธ์ เกตุทัต 5 ปีแห่งความยั่งยืน**” เป็นผลงานที่ใช้กระบวนการคัดสรรผลงานประเภทชุมชนที่ได้รับรางวัลมาแล้ว 5 ปีขึ้นไป และยังคงทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็ง มีนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการฐานทรัพยากรของชุมชนที่เหมาะสมกับกาลเวลา (รางวัลนี้ตั้งชื่อเพื่อเป็นการระลึกถึง ศ.ดร.ศิลปปณธ์ เกตุทัต อดีตประธานคณะกรรมการ ปตท. และผู้ร่วมก่อตั้งรางวัลลูกโลกสีเขียว) การประกวดทั้ง 7 ประเภทผลงาน ตั้งแต่ปี 2542 - ปัจจุบัน มีผลงานที่ได้รับรางวัลไปแล้วทั้งสิ้น 396 ผลงาน ด้วยความมุ่งมั่นของชุมชน บุคคล และกลุ่ม

เยาวชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้สามารถอนุรักษ์พื้นที่กว่า 1,600,000 ไร่ของป่าต้นน้ำ 25,000 ไร่ของพื้นที่ป่าชายเลนเป็นผลงานแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศจาก 85 ชุมชน 82 บุคคล และ 59 กลุ่มเยาวชนของผู้ที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว

การประกวดผลงานประเภทเยาวชนนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบันมีผลงานประเภทกลุ่มเยาวชนที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว 59 ผลงาน และประเภทความเรียงเยาวชน (เริ่มต้นในปี 2545-ปัจจุบัน) จำนวน 94 ผลงาน

แต่การประกวดเป็นเพียงก้าวหนึ่ง ภารกิจของสถาบันลูกโลกสีเขียว คือการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายเยาวชนที่สามารถทำงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเข้มแข็ง

ดร.สงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการสถาบันลูกโลกสีเขียว กล่าวว่า เวทีกิจกรรมที่สถาบันฯ สนับสนุนให้มีขึ้นทั่วทุกภาคในประเทศ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาเยาวชน การเปิดพื้นที่แบบนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นให้เด็กๆ ช่วยกันค้นหาประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สนใจ ทั้งในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ เรียนรู้การบริหารจัดการ ตั้งแต่การตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ การประสานงานจัดเวทีและการเตรียมงานก็สร้างประสบการณ์การทำงานร่วมกัน เมื่อต้องเตรียมเนื้อหาในประเด็นเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนก็จะเกิดการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ปัญหาและทำที่สุดของการจัดเวทีก็ได้มีมิตรภาพที่งอกงามขึ้นเมื่อถึงพิธีมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวที่จัดขึ้นทุกปี เยาวชนที่ได้รับรางวัลทั่วประเทศก็มีโอกาสมาพบปะทักทายมิตรสหายร่วมเส้นทาง

นอกจากนี้ ก็ยังส่งเสริมเยาวชนที่สนใจด้านการเขียนผ่านการประกวดผลงานประเภทความเรียงเยาวชน เป็นการนำเสนอผลงานที่เปิดกว้าง สามารถส่งได้ทั้งผลงานที่เป็นประสบการณ์ด้านงานอนุรักษ์ ทั้งของตนเอง ของเพื่อนๆ หรือแม้แต่จินตนาการที่มีต่อธรรมชาติ

“เยาวชนเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม กลุ่มเยาวชนที่เข้ามาทำงานด้านสิ่งแวดล้อมจะทำงานแบบมีจิตอาสา พวกเขามีพลังในการสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างมากมายและช่วยเหลืองานของผู้ใหญ่ได้มาก การพัฒนาเยาวชนกลุ่มนี้คือการสร้างคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคต เนื้อหาของผลงานความเรียงเยาวชนหลายๆ ผลงานที่ส่งเข้ามา ทำให้สถาบันฯ และผู้ใหญ่หลายคนมองเห็นว่าเด็กเล็กๆ ตั้งแต่ชั้นประถมก็ตระหนักถึงสภาพปัญหา

สิ่งแวดล้อมไม่แพ้ผู้ใหญ่ พลังเยาวชนในวันนี้จะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ
ไม่ว่าสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยกันได้ วันนี้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ได้ก้าวขึ้นมาเป็น “วาระของโลก” แล้ว

วันนี้ สถาบันลูกโลกสีเขียว และเครือข่ายสิ่งแวดล้อมทั่วประเทศ ก็จะร่วมกันก้าวเดินไปสู่
เส้นทางแห่งการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไป”

สถาบันลูกโลกสีเขียว

สนับสนุนโดย มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ชั้น 5 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

555 ถนนวิภาวดีรังสิต เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2537-2146, 0-2537-1831 โทรสาร 0-2537-3829

E-mail: greenglobe@pttplc.com www.pttplc.com

เรียนรู้จากธรรมชาติ เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม

“ความรู้” ไม่ได้อยู่ในชั้นเรียนอย่างเดียว ดังความรู้นอกหลักสูตรที่ กลุ่มเก๋อญอโฝ บ้านแม่ชะปู้ จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งถ่ายทอด “อัตลักษณ์ชนเผ่าปกากะญอ วัฒนธรรม ความเชื่อ ปรัชญาชุมชน” ผ่านกิจกรรมเดินสำรวจท้องถิ่นด้วยแนวคิด “ไปไม้หนึ่งใบก็มี เรื่องราว มอบปัญญาแก่เราได้”

กลุ่มเยาวชนนี้เริ่มกิจกรรมในปี 2547 เป็นการทำงานเพื่อสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชน ทบทวนคุณค่า “ความเชื่อ” เก่าแก่ของบรรพบุรุษ และได้รับรางวัลจากสถาบันลูกโลกสีเขียว ในปี 2553

“เหนก” สุขศรี ชิตีพัทธ์ ตัวแทนกลุ่มเล่าอย่างสุดปลื้มว่า การได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว เป็นสิ่งสะท้อนถึงการทำงานที่ต่อเนื่องของกลุ่ม และช่วยให้ กิจกรรมการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ภายในชุมชนได้รับการ ยอมรับและเกิดความเข้าใจจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งยัง ช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนใกล้เคียงที่เป็นกลุ่ม ชาติพันธุ์เดียวกันลุกขึ้นมาทำกิจกรรมทำนองเดียวกับ บ้านแม่ชะปู้

กลุ่มเก๋อญอโฝ เป็นเยาวชนปกากะญอที่มารวมตัว กันเพื่อหวังสืบสานวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้เป็นที่ยอมรับ ของคนรุ่นใหม่ โดยมีเหนกเป็นผู้ประสานงานเชื่อมโยงงาน ต่างๆ ตั้งแต่การเลือกบทเรียน พื้นที่การทำกิจกรรม รูปแบบ การถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมทั้งประสานงานกับหมู่บ้าน อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนชุดความรู้ และความร่วมมือจาก หน่วยงานต่างๆ

เห็นงานหนักขนาดนี้ แต่เธอกลับไม่ยอมรับว่าเป็นระดับแกนนำ เธอกล่าวอย่างถ่อมตนว่า **“ทุกคนช่วยกันทำ ใครว่างก็เข้ามาช่วยกัน เหนกไม่ได้นำใคร”**

กลุ่มเกอญอโพก้าเนตขึ้นด้วยการสนับสนุนของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ (คคค.) ในปี 2547 มีเป้าหมายให้เยวชนในพื้นที่สูงมีสำนึกกรักบ้านเกิด นำความรู้ที่มีโอกาสออกไปร่ำเรียน **“นอกบ้าน”** กลับมาพัฒนาบ้านเกิดอย่างเข้าใจและเข้าถึง

สามกลยุทธในการทำงาน คือ หนึ่ง-สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเยวชนกับพ่อแม่ให้มาร่วมคิดร่วมทำในการจัดการเรียนรู้ สอง-ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและองค์ความรู้ในแผ่นดินถิ่นเกิด และสาม-ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือในการสานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชนกับชุมชน

เมื่อได้กลยุทธแล้ว เหนกและเพื่อนๆ อีก 7 คน เริ่มค้นหารูปแบบกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่... **ชาติพันธุ์ของเรามีสิ่งใดที่ (คนรุ่นใหม่) ควรเรียนรู้?**

การค้นคว้าข้อมูลเป็นไปชนิดพลิกรากหากันเลย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย เพราะห้องเรียนพิเศษห้องนี้ไม่มีกระดานดำ ไม่ต้องจดเนื้อความด้วยดินสอ ทว่าเรียนจากต้นหญ้า จากวงจนะภาษา และจดจำด้วยหัวใจ

ผู้ร่วมกิจกรรมมีกัน 52 คน อายุตั้งแต่ 3 ขวบไปจนถึง 25 ปี แต่แต่ละครั้งจะมีคนมาร่วมกิจกรรมหมุนเวียนกันประมาณ 20 คน ที่เหลือก็ติดงาน เช่น ให้อาหารหมู ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เป็นต้น คนที่ขานชื่อเข้าห้องเรียน

ล้วนเฝ้ารู้รากเหง้าของตน ผู้ร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนใกล้ๆ หมู่บ้าน รวมทั้งคนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมมาแล้วก็ไปบอกต่อ ชักชวนเพื่อนพี่น้องให้มาชิมลองตามวันที่ปิดป้ายประกาศกลางลานบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงวันหยุดและปิดภาคเรียน

เพื่อทบทวนการทำงานของกลุ่ค แต่ละเดือนจะมีการประชุมทีมและวางแผนงานในครั้งต่อไปว่าจะเรียนอะไรดี...ต้นไม้ สมุนไพร ฯลฯ นี่ก็ขึ้นอยู่กับว่าวิทยากรจะมีความเห็นอย่างไร จะนำความรู้ที่ตนมีไปเชื่อมโยงกับเนื้อหาใด จะเล่าเรื่องอะไร บางครั้งเนื้อหาที่อาจจะซ้ำแต่คนฟังก็เฝ้าจะเฝ้า เพราะห้องเรียนนี้ไม่ได้ให้หนึ่งเรียนแต่ให้ล่องไปในโลกแห่งจินตนาการที่มีธรรมชาติโอบล้อม คนที่เคยฟังเนื้อหานี้แล้วก็ฟังเสียงแห่งธรรมชาติ หรือเดินเล่น ส่วนคนที่ยังไม่เคยฟังก็จะเพลิดเพลินกับเรื่องราว

ส่วนมุมมองของ “พีหยั่ง” สรศักดิ์ เสนาะพรไพโร วิทยากรอาวุโสประจำกลุ่ม บอกว่าเขามองเห็นความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของน้องๆ ผ่านกิจกรรมต่างๆ น้องแต่ละคนโตขึ้น เข้มแข็งขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งเหล่านี้เป็นผลดีต่อการประสานงานกับทุกภาคี อย่างเช่น هنگامฝึกฝนจนสื่อสารได้ดีทั้งภาษาไทยและปกากะญอ ทำให้ผู้ใหญ่และทีมงานให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ

การสร้างการมีส่วนร่วมให้ผลดีกับบ้านแม่ชะปุยหลายอย่าง เมื่อบรรดาปู่ย่าตายายและพ่อแม่เป็นทั้งคนช่วยคิด บทเรียน และเป็นทั้งวิทยากร ก็เสมือนการสร้างผลึกสโตสในหัวใจที่หลอมด้วยความภาคภูมิใจ เข้มแข็งด้วยรากฐาน เพราะการกลับมาทบทวนคุณค่าของตนเอง เติบโตด้วยปัญญาเพราะสังเคราะห์สิ่งที่สืบค้นจากถิ่นที่อยู่ จากภูมิปัญญาเก่าแก่ มาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตปัจจุบัน และเบิกบานด้วยความหวังว่าคนรุ่นใหม่ นอกจากจะไม่ลืมว่าตัวเองเป็นใครแล้ว ยังภูมิใจว่าเป็นหนึ่งในเผ่าพันธุ์เก่าแก่ที่มีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลนานนับร้อยๆ ปี

จริงอยู่ เรื่องราวส่วนใหญ่ผ่านกาลเวลามานานแล้ว แต่เราต่างก็รู้ว่าโลกที่เปลี่ยนแปลงเร็วแค่ไหนทุกวันนี้ ถ้ามี “ความเชื่อ” เก่าๆ มาช่วยชะลอให้ “ช้า” ลงสักนิด

โลกคงจะ “เย็น” และน่าอยู่ขึ้นอีกเยอะเลย

กลุ่มก่อญอโพนบ้านแม่ชะปุย จังหวัดเชียงใหม่

รางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 12 ประจำปี 2553

ประสานงาน สุทธศรี ชิตินิพัทธ์

โทรศัพท์ 08-2184-1406

E-mail: nek_13127@hotmail.com

“ดอกกล้วย้าอาสา” ดอกไม้ที่ปลื้มบานเพื่อสังคม

กิจกรรมค่ายอาสาสมัครมักจะเกิดในรั้วมหาวิทยาลัย จะแปลกใหม่ถ้ากิจกรรมระดับอนุรักษ์ จะผลิตงานในกลุ่มเด็กนักเรียนสายอาชีพ...ประเภท “เด็กพาณิชย์”?

มหาวิทยาลัยเป็นโลกใบเล็กที่เปิดโอกาสให้เด็กๆ เรียนรู้ชีวิตก่อนจะออกไปจริงจังกับโลกใบใหญ่ จุดประสงค์นี้ช่วยเปิดช่องให้นักศึกษามีเวลาหาประสบการณ์ใหม่ๆ นอกห้องเรียน

ต่างจากเด็กที่เรียนสายอาชีพ ตารางเรียนที่อัดแน่นมีจุดหมายให้เด็กเร่งทำความคุ้นเคยกับอาชีพเพื่อรีบออกไปทำงาน เราจึงไม่ค่อยจะได้ยินว่าเยาวชนที่เรียนสายอาชีพออกมาทำกิจกรรม

ในปี 2543 เด็กๆ สายอาชีพกลุ่มหนึ่งในนาม “ชมรมดอกกล้วย้าอาสา” โรงเรียนพาณิชย์การ เชียงราย สร้างปรากฏการณ์ใหม่...

พวกเขา “ทำค่าย”

“ไอ” วราวุฒิ ทาอาษา นักศึกษา ปวส. ชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพาณิชย์การเชียงราย แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ หนึ่งในแกนนำรุ่นที่ 7 เล่าถึงความเป็นมาของชมรมว่าตอนเริ่มต้นมีสมาชิกรุ่นแรกที่เป็นแกนนำจำนวน 35 คน จากโรงเรียนพาณิชย์การเชียงรายเท่านั้น ทำไปสักพัก ก็ขยายเครือข่ายไปที่โรงเรียน ห้วยสักวิทยาคม โรงเรียนเมืองเชียงราย

โรงเรียนดำรงราชสงครามระหะห์ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม โรงเรียนเทศบาล 6 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ทั้งหมดนี้เป็นสถาบันการศึกษา

ในจังหวัดเชียงราย ความตั้งใจแรกของรุ่นพี่ที่ก่อตั้งชมรมฯ ก็คือการสร้างจิตอาสาให้รุ่นน้องในแผนกพาณิชยการ และส่งสารไปถึงสังคมว่าเด็กที่เรียนสายอาชีพก็ “ทำได้” ไม่ต่างจากเด็กในระดับอุดมศึกษา

เชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย พวกเขาใช้จุดแข็งนี้มาเริ่มต้นงานด้วยการเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นการเรียนเพื่อเข้าใจเพื่อให้สามารถสื่อสารได้ จากนั้นจึงขยับขึ้นมาเป็นการจัดค่ายอาสาที่ไม่ซับซ้อนมากแต่เป็นงานหนัก อาทิ การต่อเติมอาคารเรียน สร้างห้องสมุด ห้องน้ำ แทงค์น้ำ จนถึงค่ายที่มุ่งสูงงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การทำแนวกันไฟ การบวชป่า ปลูกป่า และเลี้ยงผีขุนน้ำ กิจกรรมในส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในเรื่องธรรมชาติ “คน” และธรรมชาติ “ป่า” ทั้งยังต้องมิกซ์ระหว่างการประสานงานกับผู้คนที่เกี่ยวข้องอีกต่างหาก

การออกค่ายอาสาจะทำในช่วงปิดภาคการศึกษา ปีละสองครั้ง เปิดโอกาสให้นักเรียนที่เป็นเครือข่ายมาร่วมกัน ซึ่งก็รวมถึงการหาทุนมาทำกิจกรรม ด้วยการล้มคัมฝ่มือเพื่อรับงานแสดงในเทศกาลต่างๆ เต้นที่สด ก็คือ การตีกลองสะบัดชัย...ความสง่างามแบบล้านนาที่หลอมด้วยพลังนักรบ

จากค่ายอาสาที่เดินมาสู่แนวคิดการเชื่อม “บ้าน” กับ “เมือง” เข้าด้วยกัน เป็นกิจกรรมน้อมนำแนวคิดจากโครงการ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ซึ่งเป็นโครงการส่วนพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระราชดำริให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล

สมาชิกชมรมฯ ใช้การเรียนรู้ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มาแปรเป็นข้อมูลเพื่อนำไปเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้ “เข้าใจ” อย่างถูกต้อง...อะไรคือไร่หมุนเวียน คนต้นน้ำต้องอยู่อย่างนักอนุรักษ์ก็เพื่อให้คนปลายน้ำมีชีวิตที่สะดวกสบาย...เหล่านี้เป็นบางส่วนของ “สาร” ที่ชมรมฯ สื่อให้คนเมืองได้เข้าใจคน (อยู่ใน) ป่า และให้คนปามีกำลังใจ (และเข้าใจ) ว่าคนอยู่ไกล...ก็ยังระลึกถึง การไต่ดอยขึ้นไปช่วยงานแบบจิตอาสาแต่ละครั้ง เสมือนดอกไม้ช่อใหญ่ที่คนจากในเมืองร่วมกันมอบให้เป็นกำลังใจ

รวมทั้งการฟื้นฟูการทำนารวมในพื้นที่ที่ชุมชนได้ยกให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ย้อนสู่วิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมที่แฝงไว้ด้วยวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ก็มอบรอยยิ้มให้กับผู้เฒ่า ผู้แก่ได้ระลึกถึงความหลัง และมองเห็นความหวังของผู้ที่จะสืบทอดได้ไม่ไกลนัก

นี่คือความโดดเด่นที่ทำให้ “เด็กพานิश्य” กลุ่มนี้ ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 10 ในปี 2551

อาจารย์สุริยัน ตี้อยศ ที่ปรึกษาชมรมฯ บอกว่า การทำกิจกรรมต่อเนื่องกว่าสิบปีที่ผ่านมาทำให้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็กๆ หลายอย่าง เด็กหลายคนมีวิธีคิดที่ดีขึ้น เช่น พอไปเห็นเด็กๆ ที่อยู่บนดอยขาดโอกาส พวกเขาก็จะปรับตัว ขยันขึ้น และที่เห็นชัดเจนอีกเรื่องก็คือ เด็กๆ ที่ทำกิจกรรมจะมีภาวะความเป็นผู้นำ เห็นได้จากการตัดสินใจที่ดี กล้าแสดงความเห็น และเข้าใจ

ว่าในการทำงานจะต้องทำอย่างไรจึงจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทุกฝ่าย

นี่คือ “ดอกไม้” ที่อยู่ติดดินแต่เติบโตอย่างสง่างามบนยอดดอย

“ชมรมดอกกล้วยาสา” โรงเรียนพานิश्यการเชียงราย จังหวัดเชียงราย
รางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 10 ประจำปี 2551

ประสานงาน วราวุฒิ ทาอาษา

โทรศัพท์ 08-4042-8766 E-mail: dokyaarsa@gmail.com

“ต้นกล้า” พื้ทักษิ์ป๋าบนแผนดินลอยฟ้า

“สิ่งทีผมมักพุดอยู่เสมอคือ ป๋า...เราก็บไว้เฉยๆ ก็เป็นกรอนุรักษทีเรได้ประโยชน์ โดยทีเรไม่จ่าเป็นต้องตัดมาใช้ ต้นไม้ให้อากาศ ให้น้ำ นีก็เป็นการใช้ใช้ใหม่ ใช้โดยทีเรไม่ต้องไปตัดส่วนใดของมันออกมาใช้”

วาทะของ **สิบ นาคะเสถียร** อดีตนักวิชาการกรมป๋าไม้ ผู้ให้ทั้งชีวิตเพื่องานอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติ เป็นคำจำกัดความทีสอดคล้องกับแนวทางการทำงานของ **กลุ่มเครือข่ายเยาวชนอำเภอ้อมผาง จังหวัดตาก**

จุดเริ่มต้นของกลุ่มเครือข่ายฯ เริ่มจาก **“ไบเฟิร์น” ลักษิกา สมจิตร** นักเรียนคนหนึ่งของโรงเรียนอ้อมผางวิทยาคม จังหวัดตาก ทีเติบโตในครอบครัวนักอนุรักษ พ่อของไบเฟิร์นเคยเป็นสมาชิกชมรมหนุ่มสาวอ้อมผาง-กลุ่มเยาวชนทีร่วมกันทำกิจกรรมการอนุรักษป๋าเมื่อ 20 ปีก่อน และต่างแยกย้ายเมื่อเติบโตมีครอบครัว บทบาททีเคยโดดเด่นในรูปแบบกิจกรรมก็กลายเป็นเรื่องราวทีเอาไว์สอนลูกให้มีหัวใจเดียวกับพ่อ

ต้นกล้าทีได้รับการบ่มเพาะแต่เล็กๆ นีเติบโตเป็นต้นไม้ทีมีรากแก้วแข็งแรง แล้วก็ผลิดอกเมื่อถึงเวลา

เวลานั้นคือวันหนึ่งในปี 2550 ขณะเดินทางไปโรงเรียน เธอชะงักเมื่อเห็นป๋ายข้างทางทีบอกว่เป็นเขตป๋าสงวนแห่งชาติลัมลง และเห็นป๋ายเตื่อนอื่นๆ ชำรุดทุดทอรวมมองเข้าไปในแนวป๋า เธอก็เห็นร่องรอยป๋าทีเสื่อมโทรม ความจริงตรงหน้ากระตุกเตื่อน

ให้นึกถึงคำของพ่อที่สอนให้รักป่า เธอจึงรวมตัวกับเพื่อนๆ ไปปรึกษาอาจารย์ จากนั้นก็รวบรวมเพื่อนร่วมชั้น ม.2 ที่ใจตรงกันได้ 9 คน พร้อมด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เริ่มปฏิบัติการแรก...สำรวจป่า

เส้นทางสำรวจป่าก็คือเส้นทางหาของป่าของชาวบ้าน ระหว่างทางนักสำรวจพบว่าสภาพป่าถูกทำลายเพราะการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสม อาทิ การตัดใบตองตึงเพื่อมุงหลังคาทั้งใช้เองและส่งขายในค่ายผู้อพยพตามตะเข็บชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งปรากฏตัวเลขว่ามีมูลค่าการซื้อขายกว่า 10 ล้านบาทต่อปี

การทำงานของเด็กๆ เริ่มจากการสร้างความตระหนักในชุมชนว่าบ้านเรามีสิ่งดีดีอยู่มาก พวกเขาขอทุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อนำมาใช้ในการซ่อมแซมป่าที่เป็นสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นงานที่ขอแรงทั้งชาวบ้าน นักเรียน เป็นก้าวแรกที่ไปอย่างช้าๆ เพราะส่วนใหญ่ก็ยังไม่เข้าใจว่าเด็กๆ จะทำอะไรกันแน่ แถมทุนที่ขอก็ไม่พอเสียอีก

เด็กๆ แก้ปัญหาด้วยการเปิดกล่องรับบริจาคในงานเทศกาลท่องเที่ยวประจำปี “แผ่นดินดอยลอยฟ้า” พร้อมใช้กลยุทธ์ประกาศขายป้ายสังกะสีแผ่นละ 100 บาทให้ผู้สนใจเขียนชื่อตนเองเพื่อนำไปติดบนต้นไม้รอบสวนป่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ประกาศเป็นแนวเขตเพื่อป้องกันการบุกรุกป่า

แนวคิดนี้ทำให้คนที่บริจาคเงินรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วม และเกิดความรักต้นไม้ในสวนป่า เงินบริจาคส่วนที่เหลือเป็นค่ากล้าไม้และซ่อมบำรุงป้ายที่ชำรุด พวกเขาใช้กลยุทธ์รักษาพื้นที่ป่า (ที่มีเหลืออยู่) ไว้ให้มากที่สุด ปลูกเสริมในพื้นที่เสื่อมโทรม และป้องกันการรุกล้ำ และสร้างความเข้าใจในการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เมื่อใช้ป่าก็ต้องเพิ่มป่า

เมื่อถึงช่วงปิดภาคเรียน กลุ่มก็จัดค่ายเยาวชนเพื่อนำเน้นการปลูกจิตสำนึกให้รู้จักและรักษาป่า ค่ายแรกเริ่มในปี 2553 และเริ่มโครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ล่อชู โดยรวบรวมนักกิจกรรมจิตอาสาเข้าไปช่วยกันทำงาน (โครงการปี 2554) เป็นแผนงานที่ได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอย่างเต็มที่ เพราะผู้ใหญ่มองเห็นความตั้งใจจริงของกลุ่ม

จากนักเรียนชั้น ม.2 เพียง 9 คน เขยิบเป็น 320 คน และกลายเป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกประมาณ 1,600 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม อิ่มอกอิ่มใจเมื่อได้เรียนรู้การทำงานเพื่อส่วนรวม การทำงานสอนให้เด็กๆ รู้จักการให้ ฝึกความอดทน เรียนรู้ที่รับฟังและทำร่วมกับคนอื่นๆ

อาจารย์รุ่งทิวี พรรณนา อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการบอกว่า เห็นไบเฟิร์นและกลุ่ม มาตั้งแต่เด็กๆ จึงเห็นพัฒนาการที่เรียนรู้จากการลงมือทำจริง การศึกษาข้อมูลเดิมเพื่อนำมาต่อยอดให้โครงการมีการพัฒนาขึ้น การฝึกกระบวนการคิดที่ช่วยให้มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้นและมีภาวะความเป็นผู้นำ ครูจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ช่วยประสานงานกับภาคราชการที่นักเรียนไม่มีความชำนาญ รับฟังและพยายามกระตุ้นให้กลุ่มเกิดการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองจนพวกเขา กลายเป็นนักอนุรักษ์เพราะการคิดจริง...ทำจริง

อู่มผางเป็นเขตพื้นที่สูงที่โอบล้อมด้วยขุนเขาชนิดที่ได้ชื่อว่าแผ่นดินลอยฟ้า งานดูแลรักษาป่าที่เริ่มต้นด้วยเด็กๆ มัธยมไม่กี่คนอาจเหมือนกล้าไม้เล็กๆ หยิบมือเดียวได้ฝนได้แดดช่วย...กล้าไม้จะเป็นป่าผืนใหญ่ในที่สุด

กลุ่มเครือข่ายเยาวชนอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

รางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 11 ประจำปี 2552

ประสานงาน ลักษิกา สมจิตร

โทรศัพท์ 08-3787-6855

E-mail: luksika_ds@hotmail.com

ตามรอยพระยุคลบาทฯ เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ด้วยน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งชาวซึ่งในพระมหากษัตริย์คุณดังกล่าว กระทั่งน้อมนำพระราชดำริของพระองค์มาใช้พัฒนาชุมชนของตน จากชมรมเล็กๆ ที่ก่อตั้งขึ้นโดยนักเรียน 13 คน ของโรงเรียน **สะเดาพรรคชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ จังหวัดสงขลา** เดิมโตกลายเป็น “ชมรมพรรคชัยรักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่ทำงานเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยใจของเครือข่ายกว่า 2,000 คนในปัจจุบัน จากจุดเริ่มต้นของนักเรียนของชมรมภายในโรงเรียน กระทั่งแกนนำคิดอยากแตกยอดความคิดของรุ่นพี่ เมื่อได้ขึ้นเป็นประธานชมรมจึงเริ่มวางแผนขยายเครือข่าย

“**เอ็ม ทวีศักดิ์ วงศ์กิริติเมธาวิ**” แกนนำชมรมพรรคชัยรักษ์สิ่งแวดล้อม เล่าถึงจุดเริ่มต้นของการทำงานเพื่อสังคมของเขาว่า เขาเป็นเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ย้าย กระทั่งรุ่นพี่ได้ชวนเข้าชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เมื่อได้เป็นประธานชมรมเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงเริ่มการทำโครงการปลูกหญ้าแฝกเพื่อสร้างฝายต้นน้ำ ณ คลองอู่ตะเภา ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ส่งประกวดในโครงการแฟนต้าอุทกทูตประเทศไทย เขาติดรอบ 10 ทีมสุดท้ายในเขตภาคใต้ ทำให้คิดว่าน่าจะสานต่อ เพราะความคิดของเขาคงดีไม่น้อย จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมได้

ด้วยแนวคิดข้างต้นเอ็มและเพื่อนๆ แกนนำในชมรมพรรคชัยรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทุ่มเททำงานอย่างหนักเพื่อหวังฟื้นฟูดูแลป่าต้นน้ำคลองอู่ตะเภาด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “.....การที่จะมีต้นไม้ไปชั่วกาลนานนั้นสำคัญอยู่ที่การปลูกป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นยอดเขาและเนินสูงนั้น ต้องมีการปลูกป่าโดยไม่ย่นต้น ซึ่งจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบ

การให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ดีแล้ว ท้องถิ่นก็จะมีน้ำใช้ชั่วนานาน....” พระราชดำรัสวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๐ กระทั่งชนะรางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 12 ปี 2553 ซึ่งมอบรางวัลแก่โครงการของนักเรียนที่มีคุณลักษณะ เป็นผลงานแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแบบอย่างแห่งการเรียนรู้ ดิน น้ำ ป่า ในวิถีพึ่งพาและผูกพัน โดยส่วนตัวแก่นำคิดว่าได้รางวัลเนื่องจากชมรมฯ มุ่งพัฒนา ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญ ครอบคลุม 7 อำเภอ 35 ตำบล 252 หมู่บ้าน ไหลผ่านอำเภอสะเดา อำเภอดงหลวง อำเภอดงบัง อำเภอดงบัง อำเภอบางกล่ำ และอำเภอมืองสงขลา ไปสิ้นสุดที่ทะเลสาบสงขลาตอนล่าง รวมถึงปัจจุบันยังเป็นแหล่งน้ำดิบสำคัญในการผลิตน้ำประปาหล่อเลี้ยงประชาชนในพื้นที่

กระบวนการการพัฒนาที่เยาวชนกลุ่มนี้ร่วมกันวางแผนขึ้นนั้น มีตั้งแต่การปลูกป่า รมรงศ์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้พื้นที่ปนเปื้อนสารพิษไหลลงสู่แหล่งน้ำ สร้างฝายธรรมชาติแทนประตูระบายน้ำ ประสานงานจัดเวทีเสวนาเพื่อหาทางแก้วิกฤติในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำอู่ตะเภา โดยโครงการทั้งหมดนี้เป็นฝีมือของนักเรียน มีอาจารย์ผู้มีใจรักงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แพ้กัน คือ อาจารย์วิไลรัตน์ อ่อนเปี่ยม เป็นผู้ดูแล

“ครูดูแลโครงการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ปี 2543 ได้เห็นการทำงานของเด็กๆ มาหลายรุ่น ซึ่งก่อนหน้านี้เองเอ็ม ก็มีรุ่นพี่ ทำอยู่ก่อนแล้วในนามของชมรมในโรงเรียน แต่เอ็มเป็นคนทำให้ชมรมมีเครือข่ายและงานในชุมชนได้อย่างจริงจัง สมัยที่เอ็มยังเรียนอยู่ชั้น ม.1 นั้น เขาเป็นคนขี้อายมาก ค่อนข้างเห็นแก่ตัว และเจี๊ยบขี้น แต่หลังจากเข้ามาทำงานในชมรมแล้ว เขาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จนเดี๋ยวนี้เป็น เอ็มที่ถือไม้ค้อนหน้าคนเป็นร้อย กล้าคิด กล้าทำ รู้จักแบ่งปัน ทำงานเพื่อคนอื่น มีความเป็นผู้นำ สร้างความเชื่อมั่นให้คนที่มาทำงานกับเขา ทำให้การปฏิบัติงานของชมรมดำเนินไปได้ด้วยดี ชาวบ้านให้ความร่วมมือ ซึ่งทั้งหมดนี้คือฝีมือของเด็กล้วนๆ ครูทำหน้าที่แค่ให้กำลังใจ แนะนำแนวทางเมื่อเขาพบทางตันเท่านั้น ไม่ชี้นำ แต่เป็นการชี้แนะมากกว่า เพราะเด็กๆ สามารถเรียนรู้ได้เมื่อลงมือทำงานด้วยตนเอง” อาจารย์เล่าถึงการทำงานของนักเรียนไฟแรง ที่ทำเพื่อชุมชน

นั่นคือคำบอกเล่าของครู แต่ถ้าถามเอ็มว่าเขาเห็นการพัฒนาในตัวเองอย่างไร เขาบอกว่า เขาเรียนรู้จากการเป็นตัวตั้งตัวตีของชมรม และสิ่งที่เขาภูมิใจที่สุดคือ การฝึกหัดสภาวะของการ

เป็นผู้นำ อย่างการคิด การตัดสินใจที่รอบคอบ มีเหตุผล มีความยุติธรรม และสร้างความภูมิใจให้กับตนเองโดยการทำงานที่ต้องลงมือ ลงแรง ในพื้นที่จริงว่า เด็กอย่างเขาสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงจนสามารถพาคนอื่นและตนเองข้ามผ่านอุปสรรคต่างๆ ได้

แม้วันนี้งานของพวกเขาจะสำเร็จไปแล้วระดับหนึ่ง แต่สิ่งที่เฒ่าและเพื่อนๆ วางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าต้นน้ำซึ่งกำลังทรุดโทรม ได้แก่ การสร้างและตอกย้ำจิตสำนึกรักษาธรรมชาติ ด้วยการทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา ลงพื้นที่จริง ประมวลความรู้ที่ได้รับจากการลงพื้นที่ และพิจารณาถึงความรู้ที่ควรมอบให้คนอื่น แล้วจัดเป็นค่ายรักษาสีเขียวแฉ่งเป็นประจำปี เพื่อให้ความรู้แก่ลูกค่าย ซึ่งเป็นน้องๆ ต่างโรงเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญของระบบนิเวศและวิธีการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม ปลูกป่า สร้างฝายต้นน้ำ (Check Dam) ปลูกหญ้าแฝก สร้างฝายแฝกเพื่อดักตะกอนชะลอน้ำทำให้น้ำไหลตลอดปี ตลอดจนสร้างศูนย์สาธิตหญ้าแฝกเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องประโยชน์ของหญ้าแฝก การปลูก การรักษาเพื่อให้นักเรียนและคนในชุมชนศึกษาและนำกลับไปประยุกต์ใช้

“พวกผมทำกิจกรรมกันเยอะมาก โดยน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็น **“หัวใจหลัก”** ของการวางแผนกิจกรรม โดยจุดประสงค์หลักของเราคือ **สร้างจิตสำนึกที่ดี** ซึ่งการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของพวกเราที่พิสูจน์แล้วว่า ชุมชนคือผู้ได้ประโยชน์ ทั้งที่จับต้องได้คือ พื้นที่ป่าถูกบูรณะรักษา มีการลดใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ส่วนสิ่งที่เป็นนามธรรมคือ ชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคีกันมากขึ้น เกิดการประสานงานกันเป็นเครือข่าย ทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ส่วนตัวผมเองก็ได้ฝึกการเป็นผู้นำ มีการพัฒนาทางด้านความคิด เพราะต้องคิดใหญ่ คิดให้รอบคอบในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม โดยผมจะมาถึงจุดนี้ไม่ได้เลย ถ้าไม่ได้ก้าวเข้ามาชมรมฯ ในวันนั้น”

ชมรมบรรษัทรักภัยสิ่งแวดล้อม

โรงเรียนสะเทนบรรษัทรักภัยพลานกอนุสรณ์ จังหวัดสงขลา

อาจารย์ที่ปรึกษา วิไลรัตน์ อ่อนเปี่ยม

แกนนำเยาวชน ทวีศักดิ์ วงศ์ศิริเมธาวี

โทรศัพท์ 08-4749-7837

E-mail: mm_1800@hotmail.com

เครือข่ายเยาวชนคลองใหญ่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

เครือข่ายเยาวชนคลองใหญ่ โรงเรียนคลองใหญ่ วิทยาคม จังหวัดตราด หนึ่งในกลุ่มเยาวชนที่ได้รับ รางวัล **ลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 11 ประจำปี 2552** แม้จะมีจุดเริ่มต้นจากการที่ **ครูบัวภา กลางวางแก้ว** ผู้ห่วงใยนักเรียน ที่เรียนไม่เก่งแถมยังเกเร จึงริเริ่มใช้ “กิจกรรม” เป็น “เครื่องมือ” ดึงนักเรียนออกจากความเสี่ยง พร้อมกับ “ปลูกฝัง” คุณธรรมจริยธรรม โดยเริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ คือ การรับ “อาสาสมัคร” มาช่วยกันตรวจหาสารปนเปื้อน ในอาหารทั้งในและนอกโรงเรียน โดยจัดตั้งเป็น “**ชุมนุม คุ่มครองผู้บริโภควะชนคลองใหญ่ โรงเรียนคลองใหญ่ วิทยาคม**”

จากกิจกรรมเล็กๆ นี้เองที่แตกยอดไปสู่งานด้าน สิ่งแวดล้อม

“**โอ้**” **ดวงพลอย เหมาะะขลุ** รุ่นพี่คนล่าสุดของ ชุมนุมฯ บอกว่า ในแต่ละปีจะมีสมาชิกใหม่เข้ามาร่วมทำ กิจกรรม รุ่นพี่จึงต้องมีกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อรับน้องใหม่ เข้าชุมนุม โดยพาสมาชิกใหม่ไปปลูกป่าชายเลน อบรม ให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและเป็นการปูพื้นเรื่องจิตสำนึก หลังจากนั้น ก็จะมีกิจกรรมปลูกป่าในช่วงวันสำคัญ รวมถึง

พาน้องเข้าร่วมพิธีบวชป่าชายเลน ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้จะได้รับการถ่ายทอดไปสู่น้องรุ่นใหม่ที่จักเข้ามาในชุมชน ในปีต่อไป เป็นการเรียนรู้แบบ “พี่สอนน้อง น้องสอนเพื่อน” นอกจากนี้ ก็ยังมีการขยายเครือข่าย โดยออกไปให้ความรู้กับน้องๆ ในโรงเรียนข้างเคียงอีกด้วย

ในฐานะที่เคยเป็นประธานชุมชน อธิบอกว่า สิ่งที่ตั้งใจดูให้เธอเข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่สมัยเรียนชั้น ม.4 ก็คือการได้เห็นแบบอย่างจากรุ่นพี่ที่ได้ออกไปทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำ เป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง เธอได้เห็นรุ่นพี่หลายคนทำกิจกรรมเก่ง และพวกเขาก็คือ “แรงบันดาลใจ” ให้เธอเข้าร่วมในชุมชนนี้ งานแรกที่ได้รับมอบหมายคือการเป็น “พี่เลี้ยง” ค่าย ทั้งๆ ที่เป็นน้องใหม่ แต่รุ่นพี่ไว้วางใจเพราะเห็นว่ามีทักษะการพูดที่ไม่เลว ทำให้เธอมีโอกาสร่วมงานร่วมกับรุ่นพี่ ม.5 และ ม.6 หลังจากนั้น เธอก็พัฒนาตัวเองมาโดยตลอดจนเป็นประธานชุมชนตอนขึ้น ม.5

เพียงปีเดียว เธอก็ถอยออกมาทำหน้าที่ที่ปรึกษาเมื่อขึ้น ม.6 และด้วยการเรียนที่หนักขึ้น ทำให้รุ่นพี่อย่างเธอและอีกหลายคนค่อยๆ ห่างหายจากกิจกรรม แต่ไม่เคยขาดหน้าที่

การเป็นวิทยากรอบรมน้องๆ และแบ่งปันประสบการณ์ในเวทีต่างๆ ของชุมชนในเรื่องสิ่งแวดล้อม

ในชุมชน ไม่ได้มีแค่เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ยังจับงานด้านสังคมอีกด้วย อาทิ กิจกรรมด้านยาเสพติด งานด้านสาธารณสุข การประกันภัย การป้องกันโรคเอดส์ และงานรณรงค์ประชาธิปไตย เรียกได้ว่ากิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เครือข่ายเยาวชนคลองใหญ่ทำทุกเรื่อง

“งานของชุมชนมีหลายด้านแต่งานหลักคืองานด้านสิ่งแวดล้อม ในแต่ละสัปดาห์ พวกเรามีกงานเข้ามาให้ทำไม่ต่ำกว่า 1-2 วันต่อสัปดาห์ เวลาที่มีงานเข้ามา เราจะเปิดรับผู้สมัครใจ

จากสมาชิกในชุมชนที่มีประมาณ 70 คน เช่น สัปดาห์นี้มีงานรณรงค์สิ่งแวดล้อมต้องการคน 20 คน ก็จะประกาศรับสมัคร ส่วนใหญ่ก็จะได้อาสาสมัครเกินทุกครั้ง จากนั้น เราก็จะคัดคนที่พร้อมจริงๆ ไม่ติดการเรียน และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเท่าๆ กัน จึงต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้คนที่ไปทำกิจกรรมแล้วเมื่อสัปดาห์ก่อนได้หยุดพักแล้วให้คนอื่นมาทำบ้าง”

ถึงจะมีคิวงานไม่ขาดสาย แต่พวกเขาก็แบ่งเวลาและจัดการกับเรื่องเรียนได้ดีอย่างน่าชื่นชม ไม่มีสมาชิกในชุมชนคนใดมีผลการเรียนที่ตกต่ำเลยสักคน ความดีข้อนี้คงต้องยกให้แก่ ครูบัวภา กลางวางแก้ว ที่ปรึกษาชุมชนฯ ที่วางข้อตกลงไว้ตั้งแต่ต้นว่า สมาชิกของชุมชนจะต้องใส่ใจเรื่องเรียนเป็นลำดับแรก กิจกรรมนั้นเป็นเรื่องรอง หากกิจกรรมมีผลต่อการเรียน ก็ต้องพักไว้ก่อน

“แรกๆ การทำกิจกรรมก็กระทบกับการเรียนบ้าง เพราะแบ่งเวลายังไม่เป็น บางสัปดาห์ได้เรียนสามวัน บางสัปดาห์ไม่ได้เรียนเลยก็มี ตามเพื่อนไม่ทัน แต่ด้วยความที่ในชุมชนฯ เราอยู่กันแบบพี่น้อง เมื่อมีช่วงที่ว่างจากการทำกิจกรรม เด็กๆ เขาก็จะมาช่วยกันติวช่วงหลังๆ เราจะคุยกัน ทั้งก่อนและหลังทำกิจกรรมทุกครั้งว่า ความรับผิดชอบแรกคือการเรียน เกรดห้ามตก อันนี้เป็นข้อตกลงที่รู้กัน ใครเกรดตกต้องพัก ไปเรียนให้ดีกว่าแล้วค่อยกลับมาทำกิจกรรมด้วยกัน แต่สำหรับคนที่ทำกิจกรรมดีและผลการเรียนดี ครูก็มีรางวัลให้เป็นทุนการศึกษาพอเป็นกำลังใจ”

ครูบัวภา บอกว่า การให้รางวัลเป็นการจูงใจให้นักเรียนมีกำลังใจในการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ชีวิตคู่ขนาน ทั้งเรื่องเรียนและกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เด็กๆ ได้พัฒนาตัวเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

กิจกรรมที่หลากหลายของชุมชนฯ ทำให้เยาวชนได้ฝึกตามแนวทาง “สุ จี ปุ ลิ” ทั้งการคิด เขียน พูด และอ่าน ทั้งยังเป็นการฝึกฝนกระบวนการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรียนรู้การวางตัวและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของผู้อื่น เปรียบเสมือนหลักสูตรการเรียนรู้การใช้ชีวิตที่ไม่มีการสอนในชั้นเรียน

“ชุมชนคุ้มครองผู้บริโภครักษ์” เครือข่ายเยาวชนคลองใหญ่
โรงเรียนคลองใหญ่วิทยาคม จังหวัดตราด
รางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 11 ประจำปี 2552
ประสานงาน ครูบัวภา กลางวงแก้ว
โทรศัพท์ 08-1575-7380
E-mail: duangploy-ao@hotmail.com

สถาบัน สิ่งแวดล้อมไทย

มททรรณ

พลังเยาวชน
ร่วมสร้างสังคม
ยั่งยืน

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.)

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.) หรือ Thailand Environment Institute : TEI องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการทำหน้าที่เป็นแหล่งศึกษาวิจัยองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัย ถูกต้อง และเชื่อถือได้ มีเจตนารมณ์หลักในการผลักดันให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ ในสังคม เพื่อเชื่อมโยงสู่การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุล อันเป็นรากฐานสำคัญสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

และเพื่อให้จิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหยั่งรากลึกกลงในสังคมประเทศ สสท. จึงเล็งเห็นความสำคัญของการทำงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านหลักๆ คือ ด้านที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนโดยตรง คือ การสร้างจิตสำนึกของเยาวชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียน และในชุมชน ส่วนอีกด้านหนึ่ง คือ ในเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทั้งระบบของโรงเรียน คือ ครูผู้สอน นักเรียนผู้เรียน รวมถึงการบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในโรงเรียน

คุณนงพัลลภ จันเจริญ เจ้าหน้าที่วิชาการ สสท. กล่าวถึงเครื่องมืออันเป็นสากลที่ สสท. นำมาใช้ในการทำงานคือ การใช้เทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology) ที่ช่วยให้โรงเรียนได้มีการตรวจสอบการใช้พลังงานในโรงเรียน รวมถึงการจัดการของเสียที่เกิดขึ้น โดยมีคณะครู และนักเรียนช่วยขับเคลื่อนการทำงาน

สำหรับในกระบวนการสร้างจิตสำนึก การจัดค่ายเยาวชนถือเป็นกรอบของการจัดกิจกรรมหลัก โดยปรับเนื้อหาตามประเด็นสำคัญ โดยนำองค์ความรู้ที่ทันสมัยมาใช้ในการบวกรจัดการกิจกรรม เช่น การใช้การทำแผนที่ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น แผนที่ชุมชน แผนที่สิ่งแวดล้อม

แผนที่พลังงาน หรือ การใช้เนื้อหาของรอยเท้าคาร์บอน (Carbon Footprint) / รอยเท้าทางนิเวศ (Ecological Footprint) มาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน

นอกจากนั้นแล้ว การส่งเสริมให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้ที่จะสำรวจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของชุมชน เพื่อมาริเริ่มกิจกรรมที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว ถือเป็นกระบวนการฝึกการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา ซึ่งเด็กๆ จะได้ทักษะเหล่านี้ติดตัวไป

คุณนงพัลลภ กล่าวถึง ความคาดหวังที่ สสท. มีต่อเยาวชนและสังคมว่า สิ่งที่ทำทางสถาบันฯ ทำได้ คือ การให้ความรู้ และสร้างความตระหนักให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการทำกิจกรรมของเยาวชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมในโรงเรียน และในชุมชน ทั้งนี้ ทั้งนี้ เราอยากเห็นความยั่งยืนของกิจกรรมที่เด็กๆ ได้ริเริ่มขึ้น เพราะส่วนใหญ่แล้วเมื่อเด็กกลุ่มนั้นๆ จบไป กิจกรรมก็จบไปด้วย พลังเสริมจากโรงเรียน และครูจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำกระบวนการไปถ่ายทอดยังนักเรียนรุ่นต่อไป และสร้างความยั่งยืนให้กับการทำงาน

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.)

16/151 เมืองทองธานี ถนนบอนด์สตรีท ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

โทรศัพท์ 0-2503-3333

E-mail: info@tei.or.th www.tei.or.th

ชมรมการละเล่นพื้นบ้านสืบสาน “วัฒนธรรมมอญ”

จิรายุทธ พรหมธำรี หรือ **หนึ่ง** นักเรียนชั้น ม.6 ประธานชมรมการละเล่นพื้นบ้านโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า หนุ่มน้อยวัย 17 ปีคนนี้ แม้เขาจะชื่นชอบการเล่นบาสเกตบอล มาตั้งแต่ ม.4 แต่การได้รับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของวัฒนธรรมไทยเชื้อสายมอญของเขา ทำให้หนึ่งต้องแบ่งเวลาที่เคยมีต่อกีฬาบาสเกตบอลมาทำกิจกรรมดีๆ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการละเล่นที่แทบจะหาดูไม่ได้แล้วในวันนี้

จุดเริ่มต้นของหนึ่งกับการทำกิจกรรมด้านนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อครั้งที่เขาเรียนอยู่ชั้น ม.4 โดยมีครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ชักชวนให้เขาได้รู้จักกับการละเล่นที่ชื่อว่า “สะบ้า” เหมือนจะบอกเป็นนัยว่าวันหนึ่ง นักเรียนชายคนนี้จะต้องก้าวขึ้นมาเป็นประธานชมรมการละเล่นพื้นบ้านของโรงเรียนที่ตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้นี้

หนึ่งเล่าให้ฟังว่า สะบ้าเป็นการละเล่นของชาวมอญที่อพยพมาอยู่ในฝั่งไทย ส่วนใหญ่นิยมเล่นกันในเทศกาลสงกรานต์ เป้าหมายในการเล่นนอกจากจะสร้างความสนุกสนานครื้นเครงกันในชุมชนแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาวได้ทำความรู้จัก พูดคุยกัน อีกด้วย

“สมัยก่อนคนหนุ่มสาวชาวมอญจะไม่ค่อยมีโอกาสได้พบเจอกัน โดยเฉพาะบ้านไหนที่มีลูกสาว พ่อแม่จะไม่ค่อยให้ออกจากบ้าน การที่คนหนุ่มสาวจะได้มาเจอกันจึงเกิดขึ้นได้เฉพาะช่วงเทศกาลงานบุญต่างๆ เท่านั้น การละเล่นสะบ้า จึงถูกนำมาเล่นในเทศกาลสงกรานต์ วิธีการเล่นชายและหญิงจะจับคู่กัน แล้วแบ่งออกเป็นสองฝ่ายชายกับหญิงจำนวนเท่าๆ กัน หนึ่งคนจะได้

ลูกสะบ้าคนละหนึ่งลูก โดยฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มเล่นก่อนซึ่งจะต้องเตะลูกสะบ้าให้ถูกคู่ของตนเอง ถ้าเตะไม่ถูกก็ต้องถูกยี้ดลูกสะบ้าขึ้นไว้ แต่หากเตะถูกคู่ของตนเองก็สามารถขอฝ่ายหญิง พุดคุยทำความรู้จักกันและกันให้มากขึ้นได้”

จนเมื่อปัจจุบันกำแพงวัฒนธรรมที่เคยกางกั้นความสัมพันธ์ของคนวัยหนุ่มสาว ถูกทำลายลงโดยยุคสมัยพวกเขาไม่ต้องรอ จนถึงเทศกาลวันสงกรานต์ดีอีกต่อไป การเล่น สะบ้าจึงถูกลดความสำคัญลง จนแทบจะไม่มีให้เห็นกันแล้วในสังคมไทย เยาวชนคนรุ่นใหม่ อย่างหนึ่งและเพื่อนๆ อีกร่วมสิบคนในนาม ชมรมการละเล่นพื้นบ้านโรงเรียนเทพศิรินทร์ จึงเข้ามาทำหน้าที่สืบสานวัฒนธรรมอันนี้ไว้ให้คงอยู่

“หน้าที่ของพวกเขาคือการออกไปสาธิตการละเล่นสะบ้าให้กับชาวชุมชนต่างๆ ได้รู้จัก เพื่อให้พวกเขาเกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมของพวกเขา โดยส่วนใหญ่พวกเขาจะตระเวนไปตามชุมชนที่มีชาวมอญอาศัยอยู่ และชุมชนรอบๆ โรงเรียน ตอนแรกก็จะมีผู้ใหญ่ มาสอนให้พวกเขาเล่นก่อน เมื่อพวกเขาเล่นได้ก็จะออกไปสาธิตเอง”

สองปีแล้วที่หนึ่งและเพื่อนๆ เข้ามาทำหน้าที่นี้ นอกจากการได้เป็นผู้สืบสานการละเล่นพื้นบ้านแล้วสิ่งที่เขาได้รับกลับมายังทรงคุณค่าไม่แพ้กัน หนึ่งบอกว่าการได้เข้ามาทำกิจกรรมแบบนี้ทำให้เขาได้เรียนรู้ทักษะการเป็นผู้นำ ทุกๆ ครั้งที่ทีมงานเทศกาลสำคัญๆ พวกเขาจะต้องเตรียมตัวเพื่อนำการละเล่นพื้นบ้านไปสาธิต หนึ่งและครูจะต้องออกไปจัดเตรียมสถานที่และเวที เพื่อนัดหมายชาวชุมชนและนัดหมายเพื่อนๆ ให้มาซ้อมซึ่งแน่นอนที่สุดหนึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

“เวลาเรียนรัดตัว ต้องแบ่งเวลาทำกิจกรรมด้วย ทำให้ผมมีวินัยกับตัวเองมากขึ้นเมื่อมีงานที่อาจารย์แต่ละวิชาสั่งก็จะรีบทำให้เสร็จ ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถทำกิจกรรมได้ ผมจะเป็นคนตรงต่อเวลามากขึ้น เพราะเราทำงานกันเป็นกลุ่ม เวลาค้นข้อข้อถ้ามาสายก็就会被ครูดุ แรกๆ ผมโดนว่าตลอด แต่หลังๆ ผมเริ่มเรียนรู้และปรับตัวจนกระทั่งไม่สายเลย แม้กระทั่งเวลามาเรียนตอนเช้า ก็จะไม่สายแล้ว จากที่เมื่อก่อนมาเฉียดสายประจำ”

นอกจากเรื่องการจัดแบ่งเวลาให้ถูกต้องแล้ว การได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติยังทำให้ทัศนคติที่หนึ่งเคยมีต่อสะบ้าเปลี่ยนไปด้วย “...แต่ก่อนโรงเรียนมีการละเล่นสะบ้าอยู่แล้ว ตั้งแต่ผมเข้ามาเรียนชั้น ม.1 ผมก็เล่นกีฬาของผมไปตามปกติ เห็นพี่ๆ เขาเล่นสะบ้าก็คิดว่าเล่นทำไมสะบ้าเล่นเพื่ออะไร แต่เมื่อได้มาเรียนรู้ที่มาที่ไปของสะบ้าทำให้ผมเห็นคุณค่าและอยากอนุรักษ์มันไว้”

หนึ่งเล่าพร้อมกับบอกว่า การที่เขาต้องรับหน้าที่เป็นผู้สืบสาน ทำให้เขาต้องพยายามเปลี่ยนแปลงตัวเอง จากคนขี้อายไม่กล้าแสดง ก็ต้องกล้ามากขึ้น

“แรกๆ ที่ออกไปสาธิตแล้วเตะลูกสะบ้าไม่โดน แต่โดนคนพากษ์แซว ซึ่งมันเป็นเรื่องปกติอยู่แล้วที่เขาต้องแซวเพื่อให้เกิดความครึกครื้นสนุกสนาน แต่ผมจะอายหน้าแดงจนทำอะไรไม่ถูกหลังๆ มาคิดว่า ถ้าเราเป็นอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ คนดูก็จะไม่ได้อะไรถ้าเรามัวแต่อาย ผมก็เปลี่ยนเลย เพราะเราอยาก让别人เข้าใจ เดี๋ยวนี้ต้องบอกว่าผมไม่อายแล้ว พอเขาแซวมา ผมเล่นต่อไปได้ นอกจากนี้เวลาเล่นเสร็จพวกผมจะต้องทำหน้าที่อธิบายสร้างความเข้าใจ คอยสบตา คอยถามเขา ถ้าเห็นเขาทำหน้าแงๆ ก็จะเอาใจใส่ถามเขาเพราะอยากให้เขาได้เห็นความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้านจริงๆ เดี๋ยวนี้เราทำเอกสารไปแจกด้วยเวลาไปสาธิตก็ทำให้ง่ายต่อการอธิบายมากขึ้น...”

และนี่คือ “หนึ่ง” ตัวแทนเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ถูกขึ้นเสียสละเวลาส่วนตัวมาทำกิจกรรมดีๆ เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยให้คงอยู่ต่อ อย่างไม่แคร์ แม้ใครจะบอกว่า “สะบ้า” มันเคยเสียแล้วก็ตาม

กลุ่มสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า

โทรศัพท์ 08-4523-0909

E-mail: jirayut_10@hotmail.com

“ถั่วพลู” สาวน้อยพิทักษ์วัฒนธรรมมอญ

“เราไม่ใช่คนมอญก็จริง แต่อย่างน้อยก็เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แม้ว่าเราไม่ใช่คนเชื้อชาติไทยคิด แต่เราก็ต้องอนุรักษ์ไว้ควบคู่ไปกับอนุรักษ์วัฒนธรรมของไทย เราอยากช่วยเขาอนุรักษ์ไว้..” เป็นความคิดของเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ ที่รักและห่วงแหนในวัฒนธรรมไทย รวมไปถึงวัฒนธรรมของชนชาติอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

สาวน้อยคนนี้มีชื่อว่า “ถั่วพลู” ทิพากร อ่อนสมิคร แม้จะมีวัยเพียงแค่ 14 ปี แต่เธอกลับคิดที่จะร่วมด้วยช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยเชื้อชาติมอญให้คงอยู่สืบไป ถั่วพลูเล่าย้อนถึงที่มาก่อนที่เธอจะมาทำหน้าที่นี้ว่า เธอชื่นชอบในดนตรีไทยและนาฏศิลป์มาตั้งแต่เด็กๆ มีความสามารถโดดเด่นกระทั่งได้โควต้าเข้ามาเรียนในโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง ในชั้น ม.1 เมื่อเข้ามาเรียนที่นี่เธอก็ยังเกาะติดอยู่กับชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ซึ่งในปีถัดมาโรงเรียนได้จัดตั้งชมรมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ฟันฟุและอนุรักษ์การเล่นสะบ้า ก็ฟ้าพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมอญ ชุมชนอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เธอในฐานะสมาชิกชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ จึงอาสาเข้ามาช่วยกิจกรรมนี้อย่างเต็มที่

“พอกิจกรรมนี้เข้ามาหนูก็สมัครใจอาสาเล่นทันที เพราะพี่ๆ ในชมรมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจะมีแต่ผู้ชาย แต่การเล่นสะบ้าจะต้องมีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เวลาออกงานก็จะมีพวกผู้หญิงจากชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไปเสริมแรงกัน สิ่งทีหนูและเพื่อนๆ อีกลืบทกว่าคนต้องทำคือ เรียนรู้ว่าการเล่นสะบ้าคืออะไร เล่นไปเพื่ออะไร เล่นอย่างไร จากนั้นพอมีงานในชุมชนหรือที่โรงเรียนเทพศิรินทร์สาขาอื่นๆ ครูก็จะพาไปเรียนรู้จากของจริงเลย”

ถั่วพลู บอกว่าการเล่นสะบ้าเป็นกีฬาที่สนุก เล่นได้ทั้งหญิงและชาย เป้าหมายสำคัญคือเป็นการละเล่นเพื่อให้ชายและหญิงได้มาจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน นอกจากนี้การเล่นสะบ้ายังทำให้เด็กในโรงเรียนและคนในชุมชนเกิดความใกล้ชิดมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันอีกด้วย โดยเธอบอกว่า เธอไม่ได้เล่นเพื่ออนุรักษ์อย่างเดียว แต่จะพยายามส่งเสริมความเข้าใจให้กับเพื่อนๆ และคนในชุมชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการละเล่นนี้ เธอพยายามชักชวนเพื่อนๆ ในห้องที่ไม่ได้อยู่ในชมรมดนตรีไทยฯ ให้มาดูและมาเชียร์เธอ ด้วยหวังว่าอยากให้เพื่อนๆ ได้เข้า

มาเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเธอ ซึ่งก็ได้ผล เพราะเมื่อพวกเขาได้ดูเธอเล่นพวกเขาก็จะคอยสอบถามว่าเล่นอย่างไร ช่วยอธิบายให้พวกเขาฟังหน่อย รู้สึกเลยว่าพวกเขอยากรู้ใจการเล่นเตะบอลให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ปัจจุบันการเล่นเตะบอลกำลังได้รับความนิยมทั้งคนไทยเชื้อสายมอญเองและชาวไทยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กๆ ในโรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนในเครือเทพศิรินทร์ทั้งหมดจะต้องเล่นกีฬาเข้าร่วมกันในงานสำคัญๆ ต่างๆ ที่จัดขึ้นทุกปี ไม่ว่าจะเป็นงานกีฬาสี งานฟุตบอล และเข้าค่ายลูกเสือ ฯลฯ ซึ่งกีฬาชนิดนี้จะถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์และความสนุกสนาน ครั้นครูจะให้กับผู้เล่นร่วมงาน

เมื่อถามว่าเตะบอลมีความคล้ายและความแตกต่างอย่างไรบ้างกับนาฏศิลป์ไทย น้องถั่วพลูบอกว่า เเตะบอลเป็นกิจกรรมที่เป็นการเตะเล่น ในขณะที่นาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดง แต่ทั้งสองอย่างมีความเหมือนตรงที่เป็นวัฒนธรรมอันเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในประเทศไทยที่มีเส้นแบ่งบางๆ ในเรื่องเชื้อชาติเท่านั้น “หนูได้เรียนรู้ว่าคนเชื้อชาติมอญก็มีวัฒนธรรมดี ๆ เหมือนกัน ไม่ต่างจากชาวไทย” ยิ่งไปกว่านั้นยังการเล่นเตะบอลยังทำให้เธอมีทักษะต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วย เธอต้องฝึกการเตะลูกเตะบอลในท่าทางต่างๆ ฝึกสายตาและความแม่นยำในการเตะให้ไปโดนลูกเตะบอลของฝ่ายชาย ถ้าเตะไม่ถูกจะต้องถูกยึดลูกเตะบอล และต้องคอยไปจ้องฝ่ายชาย พูดยาให้เขาคืนลูกเตะบอลคืนซึ่งตรงนี้ต้องฝึกความอดทนอดกลั้น ต้องใช้ความพยายาม ขณะเดียวกันถ้าฝ่ายชายมาจ้องเธอก็ต้องฝึกความอดทนไม่ให้อ่อนคือนลูกเตะบอลให้เขาถ่ายๆ

ถั่วพลู บอกว่าการได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญทำให้เธอได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ ที่เธอไม่เคยรู้จักมาก่อน ได้รู้จักเพื่อนต่างโรงเรียน ได้พัฒนาทักษะ ความคิด และฝึกความอดทน แม้กระทั่งความเจ็บป่วยทางกายที่เธอเคยเจ็บข้อศอก แอ่นๆ มักปวดขาอยู่บ่อยๆ แต่เมื่อได้มาเล่นเตะบอลต้องออกท่าทางในการเตะ ทำให้เธอแข็งแรงขึ้นโดยที่เธอเองก็ไม่คาดคิดมาก่อน นอกจากนี้การเล่นเตะบอลยังช่วยฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับเธอด้วย เพราะเธอต้องคิดหาวิธีทางต่างๆ ในการเตะให้โดนลูกเตะบอล ต้องทำให้ฝ่ายตรงข้ามคืนลูกเตะบอลให้ ต้องใช้ความคิดไหวพริบตลอดเวลา

และนี่คือตัวแทนของเยาวชนตัวเล็กๆ ในรั้วโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้าที่หาญกล้าลุกขึ้นมาอาสาฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญไว้ เพราะเชื่อว่านี่คือวัฒนธรรมอันดีงามของไทยที่คนหนุ่มสาวกำลังหลงลืมและลดทอน “คุณค่า” วัฒนธรรมดี ๆ เช่นนี้ไปแล้ว

โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า

ทิพากร อ่อนสมัค

โทรศัพท์ 08-2599-1628

E-mail: o_thipatorn@hotmail.com

องค์การกองทุน สัตว์ป่าโลกสากล

มททรรณ

พลวั เชาวชน & นี
สวดม ดรงที่

WWF ปลุกหัวใจ “นักอนุรักษ์รุ่นเยาว์”

WWF (World Wide Fund for Nature) หรือองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล เป็นองค์การนานาชาติ ที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์มาเป็นเวลากว่า 40 ปีมาแล้ว ด้วยความตั้งใจที่จะอุทิศตนเพื่อปกป้องดูแลรักษาธรรมชาติและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำงานโดยยึดหลักการ “ผสมผสาน” องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน อีกทั้งยัง “ประสาน” ความร่วมมือกับกลุ่มองค์กร รวมถึงบุคคลต่างๆ ทุกระดับในหลายประเทศทั่วโลก

การทำงานของ WWF ยังเริ่มต้นปลูกจิตสำนึกในการรักและหวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในเด็กและเยาวชนเพื่อให้เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นเติบโตงอกงาม

ตรีวิธ ภูคชสารศิลป์ หรือ “พี่วุธ” ผู้อำนวยการฝ่ายงานอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม WWF ประเทศไทย กล่าวถึงเป้าหมายการทำงานด้านเด็กและเยาวชนว่า WWF มีนโยบายที่จะเปิดศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ซึ่งขณะนี้มียุ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบก (บางปู) ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศเกษตร (ปทุมธานี) และศูนย์ศึกษาอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร (ชะอำ) โดยทั้งหมดยังทำหน้าที่อนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศในบริเวณดังกล่าว และจัดทำหลักสูตรศึกษาธรรมชาติให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไป

หลักสูตรศึกษาธรรมชาติ WWF นั้นเป็นหลักสูตรบูรณาการโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนเข้าไปเรียนรู้ในภาคสนามหรือห้องเรียนธรรมชาติ ใน 3 ศูนย์

ที่จัดตั้งขึ้นและ WWF มีการบริหารจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ หอดูนก เส้นทางศึกษาพรรณไม้ ฯลฯ

“นโยบายของเรา คือ ต้องการสร้างคนรุ่นใหม่ให้ได้เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เราคาดหวังว่าเด็กเยาวชนหรือคนทั่วไปที่ผ่านหลักสูตรนี้ เมื่อเรียนจบไปแล้วหรือไปทำงานในที่ต่างๆ พวกเขาเหล่านี้จะเข้าใจและตระหนักในงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น”

WWF จึงใช้หลักสูตรศึกษาธรรมชาติในการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยหลักสูตรดังกล่าวยังทำเป็นโปรแกรมเหมือนการท่องเที่ยวในธรรมชาติแต่สอดแทรกการเรียนการสอนเข้าไป และให้มีการทำงานในภาคสนามจริง อีกทั้งการเรียนรู้ยังสามารถบูรณาการไปกับหลักสูตรมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นเด็กเยาวชนที่ได้เรียนรู้ในหลักสูตรนี้ยังสามารถนำความรู้กลับไปใช้ในโรงเรียนอีกด้วย

พีวุธ เล่าว่า “เด็ก 1 คนที่เรียนรู้ในหลักสูตรนี้จะได้ลงพื้นที่สำรวจจริงและนำความรู้ไปใช้ต่อยอดในห้องเรียนได้ โดยทั้ง 3 ศูนย์ที่เปิดจะสอนฟรีทั้งหมด เช่น ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ที่บางปู จะมีหลักสูตรนกประจำถิ่น มีการเรียนรู้เรื่องนกชนิดต่างๆ และหลักสูตรพรรณไม้ป่าชายเลนที่สอนให้รู้ว่าพืชชนิดนี้ทำหน้าที่อะไรในระบบนิเวศ หลักสูตรสัตว์หน้าดินที่สอนให้เรียนรู้การดำรงชีวิตของสัตว์ เช่น ปู ปลา ปลาตีน สัตว์อยู่หาดโคลน ฯลฯ และยังมีหลักสูตรสิ่งแวดล้อมทั่วไปเป็นต้น”

นอกจากนี้ WWF ยังใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา” คือ มีการแบ่งกลุ่มเด็กเยาวชน โดยให้หัวข้อหรือนโยบายก่อนไปเรียนรู้จริงในภาคสนาม จากนั้นจึงใช้กระบวนการ 3 อย่างได้แก่ การเริ่มต้นจุดประกายให้เด็กเยาวชนหันมาสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การร้องเพลง เล่นเกม ฯลฯ ต่อมาจึงให้แต่ละกลุ่มลงไปทำงานจริงในภาคสนาม และสุดท้ายนำความรู้ที่ได้มาประมวลผลและนำเสนอในที่ประชุมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยเป็นกระบวนการที่อยู่ในหลักสูตรประมาณ 3 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีหลักสูตร 8 ชั่วโมง หลักสูตร 2 วัน 1 คืน ซึ่งเป็นการขยายเวลาให้มากขึ้นแต่โดยหลักๆ จะใช้กระบวนการเหล่านี้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำงานกับเยาวชน

ด้านความคาดหวังในการทำงานกับเด็กและเยาวชนนั้น พีวุธ เล่าอีกว่า “สิ่งที่คาดหวังคืออยากให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ประสบการณ์ และมีวิธีการที่จะจัดการให้เกิดพลังบวกหรือภาพบวกในงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้พวกเขาเกิดความรักและห่วงแหน ดังนั้น WWF จึงมีการสืบค้น

และร่วมประชุมกับครูอาจารย์ด้วยว่ามีเด็กรุ่นไหนที่ปลูกฝังเรื่องราวเหล่านี้แล้วสามารถอยู่ได้นานที่สุด โดยเริ่มต้นทำงานจากเด็กรุ่นนั้นก่อนและถ่ายทอดไปสู่รุ่นอื่นๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น”

แม้จะยากลำบากในการทำงานให้ครอบคลุมเด็กและเยาวชนทั้งหมดทั่วประเทศ แต่ WWF ก็ยังสานต่อการทำงานนี้ โดยวางเป้าหมายการทำงานว่าจะสามารถ “ปลูกฝังจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม” ให้กับเด็กและเยาวชนที่ผ่านหลักสูตรดังกล่าวประมาณ 7,000-10,000 คนต่อปี ในศูนย์ศึกษาธรรมชาติทั้ง 3 ศูนย์ และคาดว่าเมล็ดพันธุ์เหล่านี้จะสามารถ “แตกหน่อจิตสำนึก” ดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป ไม่ว่าเมล็ดพันธุ์เหล่านี้จะไปงอกงามอยู่ที่ใด

เยาวชนสระบุรีร่วม “รักแม่น้ำสัก” ช่วยดูแลแหล่งน้ำหัวใจสำคัญ

แม่น้ำป่าสัก มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านจังหวัดต่างๆ และบรรจบเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาแม่น้ำสายสำคัญของภาคกลาง แม่น้ำป่าสัก จึงเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ชุมชนในจังหวัดสระบุรี ใช้อุปโภคบริโภค แต่ด้วยความเจริญและกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ และมีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพของแม่น้ำสายนี้ลดลง ความสำคัญของแม่น้ำป่าสักจึงลดน้อยถอยลงไปตามกาลเวลา

น้องๆ จาก **โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี** จึงรวมตัวกันทำงานเพื่อร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำสำคัญในจังหวัดบ้านเกิดของตนเองใน **โครงการรักษ่าป่าสัก** โดยการสนับสนุนจาก WWF (World Wide Fund for Nature) หรือองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล

นางสาวสายธาร อินทฤทธิ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เล่าว่า เธอสนใจศึกษาคุณภาพของแม่น้ำป่าสักเพราะเป็นแม่น้ำสายหลักของชาวสระบุรีและอยู่ใกล้โรงเรียน จึงอยากรักษาให้กลับมาสะอาดเหมือนเดิม เธอเริ่มต้นทำงานในโครงการนี้ด้วยการสำรวจแม่น้ำป่าสักรอบๆ ชุมชน และตรวจสอบคุณภาพน้ำ โดยใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ซึ่งมีพี่ๆ จาก WWF และอาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมาช่วยแนะนำวิธีการตามขั้นตอนต่างๆ 8 อย่างซึ่งเป็นมาตรฐานที่ต้องสำรวจคุณภาพน้ำ ได้แก่ การตรวจอุณหภูมิ ปริมาณตะกอน ในตรศฟอสเฟต ค่าความเป็นกรด-เบส ความขุ่นใส และปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ

นอกจากนี้ยังสำรวจสิ่งมีชีวิตในน้ำ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสามารถบ่งบอกถึงคุณภาพน้ำได้ว่าเป็นอย่างไร โดยมีเครื่องมือที่ใช้สำรวจ เช่น Conductivity ที่ใช้ตรวจอุณหภูมิและปริมาณตะกอน เครื่องพีเอชมิเตอร์ที่ใช้ตรวจความเป็นกรด-เบส และมีหลอดวัดความขุ่นใส ชุดทดสอบปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ (DO : Dissolved Oxygen) รวมทั้งชุดทดสอบไนเตรทและฟอสเฟต เป็นต้น

นางสาวเกศรา สงค์ประเสริฐ หรือ น้องตูน กล่าวด้วยว่า หนูกับเพื่อนๆ ยังช่วยกันสำรวจและพบว่า สภาพน้ำในแม่น้ำป่าสักยังมีคุณภาพน่าพอใจ แต่จะมีปัญหาบ้างในบางจุดที่น้ำมีไนเตรทสูง ส่งผลให้พืชน้ำเจริญเติบโตได้ดี จนไปแย่งออกซิเจนของสิ่งมีชีวิตในน้ำ ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำนานาชนิด อีกทั้งในน้ำยังมีค่า DO ต่ำ คือ ปริมาณออกซิเจนน้อยลง ส่งผลให้น้ำเสียได้ง่ายขึ้น

เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวแล้วเยาวชนกลุ่มนี้จึงรวมตัวกันช่วยรักษาแม่น้ำป่าสักให้กลับมามีคุณภาพดังเดิมด้วยวิธีการง่ายๆ เช่น ไม่ทิ้งขยะหรือของเสียลงในแม่น้ำ ช่วยกันรณรงค์การรักษาความสะอาดในชุมชน โดยรอบแม่น้ำป่าสัก

จากการทำงานนี้ สายธารและตูน บอกด้วยว่า พวกเธอรู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำสายหลักของบ้านเกิด รู้จักห่วงแหนรักษาสิ่งแวดล้อม ต่างจากเมื่อก่อนที่ไม่เคยสนใจเรื่องนี้เลย

ด้าน **นางสาวศรัญญา สงสังข์ หรือ น้องกิ๊ก** อีกหนึ่งเพื่อนร่วมโครงการฯ เล่าถึงเหตุผลที่เข้ามาทำงานในโครงการนี้ด้วยว่า เห็นรุ่นพี่ทำมาก่อน จึงสนใจอยากเรียนรู้ตามรุ่นพี่ และเริ่มต้นทำงานนี้ด้วยการเข้าไปช่วยหาข้อมูลเบื้องต้น เก็บข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับแม่น้ำป่าสักและช่วยตรวจวัดคุณภาพน้ำ ฯลฯ

กิ๊ก บอกว่า การทำโครงการนี้ทำให้เธอได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ นอกห้องเรียน โดยเฉพาะการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น รู้จักแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้งานสำเร็จ และรู้จักแบ่งเวลาเรียนและเวลาทำงานได้ดีขึ้น

การทำงานของน้องๆ รักษ์ป่าสักยังไม่จบเพียงแค่นี้ พวกเธอยังได้ “ส่งต่อ” ให้รุ่นน้องในโรงเรียนเข้าร่วมโครงการรักษ์ป่าสักต่อเนื่อง เพื่อให้รุ่นพี่ รุ่นหลังได้ช่วยกันดูแลแม่น้ำป่าสักจากรุ่นสู่รุ่น

อารมณ เบสุงเนิน อาจารย์โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี กล่าวถึงการทำงานของน้องๆ ในโครงการรักษ์ป่าสักว่า ในเบื้องต้นเด็กๆ จะได้กระบวนการทำงานอย่าง

เป็นระบบ ทำให้กล้าแสดงออก และมีภาวะ
ความเป็นผู้นำมากขึ้น เห็นได้จากการทำงาน
ที่พวกเขาได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่
ในจังหวัดสระบุรีให้ไปเป็นวิทยากรในค่ายต่างๆ
เพื่อให้ความรู้ในฐานวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
ทำให้ได้ฝึกฝนทักษะทั้งวิทยาศาสตร์และการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นนอกเหนือจากการเรียน
เพียงอย่างเดียว

“เดิเด็กกลุ่มนี้สนใจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ
แม่น้ำป่าสักมานาน และเมื่อมีโครงการรักษাপ่าสักเข้ามาเหมือนเป็น “แรงกระตุ้น” ให้พวกเขา
ทำงานด้านนี้เพิ่มขึ้น โดยมีพี่เลี้ยงจาก WWF มาช่วยสอนเทคนิควิธีการต่างๆ ในการทำงาน
ทำให้ได้ความรู้มากขึ้น จนโครงการนี้สามารถคว้ารางวัลชนะเลิศเหรียญทองประเด็นการศึกษา
ระบบนิเวศในท้องถิ่นมาครอง”

ด้วยจุดเริ่มต้นจากสองมือน้อยของเยาวชนกลุ่มรักษাপ่าสักที่ตระหนักรักและห่วงแหนแหล่งน้ำ
สำคัญของชุมชน ทำให้ในวันนี้ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำสายหลักของชุมชนสระบุรีค่อยๆ กลับมา
มีคุณภาพดีขึ้นอีกครั้ง

โครงการรักษูป่าสัก โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สระบุรี
องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)

อาจารย์ที่ปรึกษา อารมณ เบสูงเนิน

แกนนำเยาวชนในโครงการ สายธาร อินทฤทธิ์ เกศรา สงค์ประเสริฐ ศรัณญา สงสังข์

E-mail: arom_b@sksb.ac.th

“บ้านไม่ใช่กรง” ร่วมเรียนรู้วิถีธรรมชาติกับนักดูนกรุ่นเยาว์

นก สัตว์สวยงามที่มีมนุษย์หลงใหลในสีสันทันและเสียงอันไพเราะะ จนอยากเก็บขังไว้ชื่นชมในกรง หลายคนเลี้ยงนกอย่างละเลย จนทำลายวิถีธรรมชาติทำให้นกหลายชนิดเหลือเพียงแต่ชื่อหรือกำลังจะสูญพันธุ์ไปอย่างน่าเสียดาย

“บ้านไม่ใช่กรง” โครงการที่มีชื่อสะดุดตาและจะสะดุดใจมากขึ้น เมื่อได้ทราบถึงที่มาของกลุ่มเยาวชนคนตัวน้อยที่รวมตัวกัน “ดูแลนกในท้องถิ่นของตน” อย่างน่าชื่นชม เพราะเป็นโครงการสำรวจนกในท้องถิ่นเปรียบเทียบกับนกที่เลี้ยงไว้ในกรง เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์นกในท้องถิ่นธรรมชาติ และแนะนำวิธีการเลี้ยงนกในกรงที่ถูกต้อง รวมถึงปลูกกระแสให้นักดูนกรุ่นเยาว์เข้าใจรักและหวงแหนธรรมชาติ

ด.ญ.ชลธิชา เกลี้ยงหนามเตย “น้องต่าย” นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนวัดมูลจินดาราม จังหวัดปทุมธานี บอกเล่าถึงการทำโครงการนี้ว่า เธอมีโอกาสเข้าร่วมโครงการนี้จากการเข้ามาในชุมนุมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน คุณครูจึงชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านไม่ใช่กรงโดยมีพี่ๆ จาก WWF (World Wide Fund for Nature : องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล) เข้ามาแนะนำการทำงาน

โครงการนี้เริ่มต้นการทำงานด้วยการสำรวจนกตามธรรมชาติรอบบริเวณโรงเรียนและชุมชน โดยเยาวชนคนน้อยกลุ่มนี้ได้พบว่า มีนกนานาชนิดรอให้พวกเขาสังเกตพฤติกรรม เพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ อยู่มากมาย อาทิ นกประเภทกินแมลง และนกน้ำ อย่าง นกกระยาง นกอีเสือ ฯลฯ เมื่อเก็บข้อมูลนกในธรรมชาติแล้ว จากนั้นพวกเขาก็เดินทางสำรวจนกเลี้ยงในกรงที่สวนสัตว์เขาตอด

“เมื่อมาสำรวจนกเลี้ยงในกรงของเขาตอด หนูสังเกตว่านกจะไม่กลัวคนเหมือนนกตามธรรมชาติ เมื่อไปอยู่ใกล้กรงนกก็ไม่บินหนี จึงพยายามศึกษาพฤติกรรมต่างๆ ของนกเลี้ยงเหล่านี้

และเก็บข้อมูลของนกแต่ละชนิด โดยมีอาจารย์ในโรงเรียน และพี่ๆ จาก WWF คอยสอนเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนก เช่น การผสมพันธุ์หากเป็นนกที่เลี้ยงรวมกันมากๆ บางครั้งอาจมีการผสมพันธุ์ในสายเลือดเดียวกัน หรือในกรงที่มีเพศผู้เพียงตัวเดียวอาจไปผสมพันธุ์กับเพศเมียหลายตัวก็จะทำให้ได้ลูกนกพันธุ์ด้อย ไม่แข็งแรง หรืออาจทำให้สูญพันธุ์ตามไปในที่สุด

ความรู้และทักษะเรื่องการดูนกที่น้องต่ายได้รับนั้นทำให้เธอรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมดูแลรักษาสีงแวดล้อม ร่วมอนุรักษ์นกในท้องถิ่น หากไม่ได้เริ่มต้นทำงานนี้เธอคิดว่าอาจนึกใกล้ๆ โรงเรียนที่เริ่มจะสูญพันธุ์อย่างนกตีทองซึ่งเป็นนกในท้องถิ่นแต่ก็เริ่มหาได้ยากแล้วที่สำคัญการมาทำงานด้านสีงแวดล้อมนี้ยังช่วยเพิ่มจิตสำนึกให้เธอกับเพื่อนๆ และคนทั่วไปให้รักธรรมชาติ อาจเริ่มจากการทำสิ่งเล็กๆ เช่น ไม่ทิ้งขยะในโรงเรียน ซึ่งหนูเชื่อว่าหากเราสอนน้องๆ รุ่นต่อไปด้วยเขาก็จะมีใจรักสีงเหล่านี้เช่นกัน

ด้าน “น้องแพรว” หรือ ด.ญ.พัชราภรณ์ รวดเร็ว หนึ่งในเยาวชนในโครงการบ้านไม่ใช้กรงที่อดีตเธอไม่เคยสนใจสีงแวดล้อมรอบตัวเลย เธอเล่าว่า เมื่อก่อนเธอรู้จักแต่นกพิราบกับนกกระจอกเท่านั้น แต่เมื่อเข้ามาร่วมโครงการนี้ ทำให้รู้สึกรักและห่วงแหนนกหลายชนิด เธอมีความรู้และรู้จักสีงเกิดพฤติกรรมต่างๆ ของนกมากขึ้น เช่น นกเงือกที่หาได้ยากในป่าลึก สีงเกิดได้ว่าเมื่อถูกจับเข้ามาเลี้ยงในกรงจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไร เช่น จะออกไปทั้งปีซึ่งต่างการอาศัยอยู่ในธรรมชาติที่นกเงือกจะออกไปเป็นฤดูกาล ซึ่งการออกไปของนกทั้งปีจะทำให้ได้ลูกนกที่ไม่แข็งแรง หรือบางตัวอาจพิการหรือตายไปเลยก็มี หรือนกขุนแผนที่มีหางสวยงามตามธรรมชาติ เมื่อถูกจับขังกรง หางอาจโดนกรงและหลุดไป ทำให้ไม่สามารถป้องกันตัวเองได้อีกต่อไป

สิ่งที่ได้เรียนรู้เหล่านี้ทำให้น้องแพรวเห็นถึงเปลี่ยนแปลงของตนเองด้วย เธอบอกว่า ถ้าไม่ช่วยกันรักษาสีงแวดล้อมหรือร่วมอนุรักษ์นกในท้องถิ่นไว้ ลูกหลานอาจจะไม่รู้จักนกหลากหลายชนิดเหมือนที่เธอเคยรู้จักแต่นกพิราบกับนกกระจอก ดังนั้นพวกเธอจึงต้องช่วยกันจุดประกายให้เกิดความตระหนักและปลุกฝังไปสู่รุ่นน้องๆ ให้สานต่อการทำงานด้านนี้อย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้เมื่อพวกเธอศึกษาธรรมชาติ พฤติกรรม ตลอดจนเก็บข้อมูลของนกในธรรมชาติและนกที่เลี้ยงในกรงเสร็จเรียบร้อยแล้ว พวกเธอยังได้นำผลงานไปเสนอที่ “ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศเกษตร” อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนและคนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสีงแวดล้อม รวมถึงตระหนักถึงการร่วมมือกันฟื้นฟูดูแลทรัพยากรให้คงความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

อาจารย์ฉลุย สุขเกษม อาจารย์
โรงเรียนวัดมูลจินดาราม จังหวัดปทุมธานี
ผู้ปลุกจิตสำนึกในการหวงแหนรักษามรดกชาติ
ให้กับน้องๆ โครงการบ้านไม่ใช้กรง กล่าว
ด้วยว่า รู้สึกภาคภูมิใจกับน้องๆ กลุ่มนี้มาก
เพราะน้องทุกคนมีความกระตือรือร้นในการ
ทำงาน เนื่องจากการดูแลต้องตื่นตั้งแต่เช้า
แต่พวกเขาก็ไม่ท้อ รู้จักรับผิดชอบตื่นขึ้นมามดู
นกเพื่อเก็บข้อมูลกันทุกคน รู้จักแบ่งเวลาเรียน

สามารถใช้เวลาร่วมจากการเรียนไปศึกษาธรรมชาติ ศึกษาพฤติกรรมของนกชนิดต่างๆ จนเขา
มีความรู้เรื่องนกเพิ่มขึ้น และในอนาคตเด็กๆ บางคนยังอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัยด้านนี้
อย่างจริงจัง ที่สำคัญคือพวกเขาได้ส่งผ่านความรู้เหล่านี้ให้กับรุ่นน้องในโรงเรียนและต่างโรงเรียน
เช่น ช่วยกันสอนน้องให้ใช้กล้องดูนก สอนน้องให้เข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของนกในท้องถิ่น ฯลฯ
นอกจากนี้ยัง “บอกต่อ” ความรู้เหล่านี้ไปถึงผู้ปกครอง หรือคนในชุมชนที่เลี้ยงนกไว้ในกรงให้รู้จัก
เลี้ยงดูนกอย่างถูกวิธีอีกด้วย

เรื่องราวจากตัวแทนเยาวชนนักดูนกรุ่นเยาว์ คงช่วยจุดประกายการเริ่มต้นดูแล
สิ่งรอบตัวและส่งต่อความรู้ ความรัก ความหวงแหน ให้สังคม จนทำลาย “กรงขัง”
ในใจหลายๆ คนได้บ้างไม่มากนัก

โครงการบ้านไม่ใช้กรง โรงเรียนวัดมูลจินดาราม จังหวัดปทุมธานี

องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)

อาจารย์ที่ปรึกษา ฉลุย สุขเกษม

แกนนำเยาวชนในโครงการ ชลธิชา เกลี้ยงนามเตย พัชรภรณ์ รวดเร็ว

โทรศัพท์ 08-3601-0088

E-mail: newkitaor@hotmail.com

‘กอล์ฟ’ นักสื่อสารธรรมชาติรุ่นเยาว์

ด้วยสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี ที่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติหลายอย่างทั้ง ทะเลสาบ น้ำตก ถ้ำ หน้าผาที่สวยงาม แหล่งดูนกเงือก นกกะลิงเขียดทางหนามซึ่งเป็นนกประจำถิ่น ที่มีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานกลายเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ

“กอล์ฟ” วีรกร จันทร์นาค อดีตนักเรียนจากโรงเรียนแก่งกระจานวิทยา จังหวัดเพชรบุรี ผลผลิตจากการปลูกฝังแนวทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขององค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) เล่าให้ฟังถึงความสนใจในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมว่า เขาเริ่มต้นสนใจเรื่องราวเหล่านี้เพราะเขาเคยอยู่ในเมืองที่มีแต่ตึกรามบ้านช่องมากมาย เมื่อย้ายมาอยู่ที่แก่งกระจาน ได้มีโอกาสเข้าค่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เรียนชั้น ม.1 มีพี่เลี้ยงในค่ายมาสอนเรื่องธรรมชาติในป่า ตอนนั้นเขาคิดว่า **“สอนทำไม เรารู้อยู่แล้ว”** เมื่อสอนเสร็จพี่ๆ พาพวกเขาไปศึกษาธรรมชาติที่ในป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ทำให้เขาได้เห็นสิ่งที่พี่ๆ สอนได้ชัดเจนขึ้น เมื่อกลับมาเขาก็คิดว่าทำไมคนในชุมชนจึงไม่คิดจะอนุรักษ์แบบนี้บ้าง ขณะที่พี่เลี้ยงหลายคนไม่ได้อยู่ที่นี้ แต่พวกเขากลับมีความรักและห่วงแหนธรรมชาติ จึง **“จุดประกาย”** ให้ผมหันมาสนใจการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม

จากอดีตลูกค่ายสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการ **“จุดไฟ”** ให้รู้สึกตระหนักถึงการดูแลรักษา

ส้งรอบตั้ว ทำให้ออล์ฟเปล่งตันเกบเกยวควมรู้ต้งๆ เกยวกับป้าและธรมชชาติ “จากค้ายคร้งนั้ นผมจ้งสนใจอยากได้ควมรู้ อยากอนุรักษ มีค้ายอะไร อบรมที่ไหนผมเข้าร่วมหมด พยายาสะสม ประสภารณให้มากที่สุด และเมือกลับมากทบตนเองก็ย้งรู้สึกถึงควมแตกต้งของการใช้ชีวิต อยู้ในป่ากับเมือที่ แม้จะมีครื่องอำนวยควมสะดวกทุกอย่ง แตกลับเป็นควมสบายกาย แต่ไม่สบายใจ ที่มีท้งมลพิษทางเสยง และอากาศ ฯลฯ”

เมือเปล่งตันเรียนรู้ ทำให้ออล์ฟมีเวที่แรกในการก้าวไปสู่การเป็นวิทายากรค้ายเกยวกับ ส้งแวลล้อมเมือเขาเรียนอยู้ชั้น ม.3 เขาบอกว่ ตอนนั้ เขาย้งเป็นลูกทิมมีรุ่นพี่คอยสอนว่าต้งพูด หัวข้อนี้อย่างไร มีบทให้เรียบร้อยว่ ต้งพูดเกยวกับทฤษฎากรธรมชชาติและส้งแวลล้อม ควมรู้ เกยวกับต้นไม้ การกำเนิดป่า ไลเคนเกิดขึ้นได้อย่างไร พี่จะคอยสอนเขาพูด เหมือนการอัดเทป พุดอยู้เช่นนั้ตลอดเวลา จนขึ้นชั้น ม.4 จ้งรู้สึกนี้ไม่ใช่ต้งเอง จ้งเปล่ยนวิธิการใหม่นำควมรู้ที่เขา มีอยู้ รู้ ใช้ส้งที่ได้เรียนรู้จ้งๆ มาพุดให้น้องฟัง ซึ่งบางเรื่ออาจจจะไม่ได้เกยวข้องกับส้งแวลล้อม แต่เป็นควมรู้ที่เขาไปอบรมมา และในที่สุด ก็ทำให้ออล์ฟได้เรียนรู้ว่ การค้นคว้หาควมรู้ หรือหาประสภารณด้วยต้งเองทำให้ออล์ฟซึ่มซั่ม มากย้งขึ้น

ออล์ฟ ก้าวสู่การเป็นวิทายากรตาม แบบฉบับของต้งเอง โดยเขาบอกว่ เขาย้งคง ถ่ายทอดควมรักป่า ธรมชชาติเรื่อราวเหล่านั้ เหมือนเดิม เพียงแต่เขาจะไม่ถ่ายทอดด้วย การมายืนบอกน้องแล้วว่ ตรงนี้คือไลเคน นั้คือสาหร่าย แต่เขาจะแต่งเพลงบั้ง แสดง

ละครเวทีบั้ง เพ้อให้น้องๆ เข้าใจส้งต้งๆ เหล่านั้ย้งขึ้น ด้วยเหตุนี้เขาจ้งเป็นวิทายากรที่ถ่ายทอด เรื่อราวต้งๆ ของป่าในรูปแบบแตกต้งออกไป “ผมพยายาให้ใจท้ย้องๆ ก่อนที่จะไปเดินป่า ในส่นทางศึกษาธรมชชาติ แต่จะไม่บอกโดยตรงว่ส้งที่อยากสือคืออะไร พยายาสอนน้องให้ รู้จักการส้งเกิด การฟัง หรือสัณญักษณ์ต้งๆ เกยวกับป่าด้วยต้งเองก่อน”

กิจกรรมเรียนรู้เกยวกับทฤษฎาเสยงและการเรียนรู้เกยวกับมือสัมผัสจ้งเกิดขึ้น โดยให้น้อง ลองฟังเสยงธรมชชาติ เสยงนก พร้อมกับการให้น้องจดว่ได้ยินเสยงอะไร กิจกรรมนี้จะทำให้เกิดการ เรียนรู้เรื่อการจดจำและรู้จักแยกแยะ เปรียบเทียบกับการได้ยินเสยงต้งๆ จากในเมือว่ามีควม รู้สึกดีแบบไหนมากกว่ากัน

ส่นกิจกรรมมือสัมผัสต้งต้นไม้เพ้อรัก ก็จะมีต้งตาน้องและพาน้องไปจับต้นไม้ ให้ส้งเกิด ด้วยการสัมผัสและต้งเขาออกมาที่เดิมและเปิดตาให้ออล์ฟหาต้นไม้ที่จับให้เจอ ทำให้ออล์ฟเกิดการเรียนรู้ ว่ต้นไม้คือเพ้อและให้ลองคิดว่ถ้าไม่มีต้นไม้เหล่านั้จะเป็นอย่งไร

โดยกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เรียกว่า **กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา** ซึ่งกอล์ฟเคยเรียนรู้มาจากพี่ๆ WWF และเสริมกิจกรรมบางอย่างที่เขามีความถนัดเข้าไปด้วย เช่น ดนตรีที่สื่อสารถึงการรักษารักษาธรรมชาติ จากความพยายาม**สะสมความรู้และพัฒนาตนเอง** โดยใช้ความถนัดถ่ายทอดแนวทางการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติ กอล์ฟ ยัง “ส่งต่อ” แนวคิดเหล่านี้สู่รุ่นน้อง

“หลายครั้งที่ผมไปอบรมหรือเข้าค่ายก็จะบอกน้องๆ ว่า อย่าให้การมาอบรมครั้งนี้เมื่อกลับไปทุกอย่างจบ ไม่ใช่ว่าขณะอบรมทุกคนรู้สึกดี รักษาธรรมชาติ รักป่าไม้ แต่พอกลับไปถึงบ้านก็ลืมหมด ถ้าอย่างนั้นเรามาอบรมกันทำไม บางครั้งที่ผมจัดกิจกรรมจึงพยายามให้เขาจัดตั้งกลุ่มหรือเขียนโครงการที่อยากทำเพื่อสิ่งแวดล้อมขึ้น และผมจะบอกว่าอยากให้โครงการออกมาจากใจจริงๆ ถ้าจำเป็นต้องใช้เงินก็อาจช่วยกันลงขันคนละเล็กละน้อยหรือขอจากแหล่งทุน แต่บอกน้องว่าให้พยายามใช้สิ่งที่มีอยู่ก่อนจะคิดถึงเงิน”

ปัจจุบัน กอล์ฟ ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แต่ยังคงทำงานด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ด้วยการประสานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และยังคงทำงานเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และหากถามถึงการดูแลรักษาธรรมชาติตอนนี้ยังทันหรือไม่

กอล์ฟ บอกว่า “หากมีแต่หวาดกลัวว่าธรรมชาติจะเอาคืนเราแล้ว น้ำจะท่วมโลกแล้ว แต่ไม่เคยดูแลก็ไม่เกิดประโยชน์ และยังทันเสมอถ้าเราจะช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเริ่มต้นตั้งแต่วินาทีนี้”

ด้าน **อาจารย์สุณีย์ พจนศิลป์** โรงเรียนแก่นกระจานวิทยา กล่าวถึงการทำงานของกอล์ฟด้วยว่า “เห็นเขามาตั้งแต่ชั้น ม.1 ทำให้รู้ว่าเด็กคนนี้มีความตั้งใจในการทำงาน มีความสามารถด้านศิลปะทั้งการร้อง การแต่งเพลง เขาสามารถนำสิ่งที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์กับคนอื่น เริ่มต้นทำงานเป็นลูกค่าย น้องค่ายมาก่อน จนมาเป็นวิทยากรสอนคนอื่น ๆ และก็เป็นอย่างที่ดีในการช่วยเหลืองานอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับเป็นความภาคภูมิใจของครูและโรงเรียนมาก”

โรงเรียนแก่นกระจานวิทยา จังหวัดเพชรบุรี
องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)

อาจารย์ที่ปรึกษา สุณีย์ พจนศิลป์

แกนนำเยาวชนในโครงการ วีรกร จันทน์นาค

โทรศัพท์ 08-3750-6312 E-mail: werakonjannak@gmail.com

นักสืบน้อยป่วน “สวนส้มรังสิต”

อดีตบริเวณตำบลรังสิต จังหวัดปทุมธานี เคยเป็นแหล่งปลูกส้มจน “ส้มรังสิต” กลายเป็นผลไม้ที่รู้จัก แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทุกวันนี้ “ส้มรังสิต” แทบจะไม่เหลือให้ใครรู้จัก และแทบจะไม่เหลือคนปลูกส้มในบริเวณนี้ แต่ด้วยความอยากรู้ อยากเห็น อยากอนุรักษ์ ทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งจาก โรงเรียนธัญรัตน์ จังหวัดปทุมธานี เข้ามาสืบค้นป่วนสวนส้ม ด้วยการใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์หาทางอนุรักษ์ผลไม้ในท้องถิ่นให้กลับมาเป็นที่รู้จักอีกครั้ง

ด.ญ.กมลรัตน์ เทือกไชยคำ หรือ “น้องบิว” นักเรียนชั้น ม.2 โรงเรียนธัญรัตน์ จังหวัดปทุมธานี บอกเล่าถึงความสนใจ “ส้มรังสิต” ว่าเกิดจากแม่ของเธอที่เป็นคนขายผลไม้ วันหนึ่งแม่ก็พูดถึงส้มรังสิตที่เคยเป็นผลไม้ขึ้นชื่อ แต่เธอกลับไม่เคยรู้จักว่ามีส้มรังสิตมาก่อน จึงชวนเพื่อนๆ รวมกลุ่มกันทำการสืบค้น เรื่องนี้และกลายเป็นที่มาของโครงการสืบสวนป่วนส้มรังสิต

เธอเริ่มต้นทำงานด้วยการสืบค้นหาแหล่งปลูกส้มรังสิต ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้านและแม่ค้าในตลาดไทพบว่ายังมีแหล่งปลูกส้มรังสิตเหลืออยู่ที่แห่งหนึ่งบริเวณคลอง 10 จึงเข้าไปขอค้นหาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับส้มรังสิต ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออันดีจากเจ้าของสวนส้ม

เธอบอกว่าโครงการนี้จะสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดการสนับสนุนจาก WWF (World Wide Fund for Nature) หรือองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากลซึ่งเข้ามาให้ทั้งความรู้และสนับสนุน

อุปกรณ์ต่างๆ ในการตรวจสอบสภาพดิน อาทิ แนะนำการตรวจหาแร่ธาตุสำคัญในดิน อย่าง NPK (ธาตุไนโตรเจน ธาตุฟอสฟอรัส ธาตุโพแทสเซียม) ว่าปริมาณมากน้อยเพียงใด แนะนำวิธีตรวจสอบสภาพน้ำ นอกจากนี้ยังให้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์ส้ม รวมทั้งการผลิตปุ๋ยจากวัสดุเหลือใช้ทางธรรมชาติ ฯลฯ

เมื่อได้รับความรู้เบื้องต้นจาก WWF และอาจารย์สอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนแล้ว เธอยังพยายามค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเองเพิ่มเติมอีกด้วย และเมื่อเก็บข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับส้มรังสิตได้ระยะหนึ่ง เธอพบว่าดินบริเวณดังกล่าวมีสภาพเป็นกรด ทำให้ส้มที่ได้มีรสชาติไม่หวาน เธอกับเพื่อนๆ จึงเริ่มผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ในธรรมชาติเพื่อนำมาทดลองใช้แก้ปัญหาสภาพดิน เนื่องจากพบว่าในพีชหรือเศษวัสดุต่างๆ ในธรรมชาติจะมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อส้มอยู่เป็นจำนวนมาก กอปรกับเธอได้รับคำแนะนำจากอาจารย์และพี่ๆ WWF ให้ทดลองนำเปลือกหอย เปลือกไข่ หรือซากพืชอย่างก้านกล้วย กาบกล้วย ผักตบชวา มาทดสอบด้วยการเผาในถัง 200 ลิตรแบบปิดเป็นเวลา 1 ชั่วโมง จากนั้นก็นำไปบดจนได้เป็น “ปุ๋ยจากธรรมชาติ” มาใช้เพิ่มปริมาณสารอาหารให้กับต้นส้ม

และจากการทดลองดังกล่าวบ๊วและเพื่อนๆ พบว่า “กาบกล้วย” เมื่อเผาและนำมาบดเรียบร้อยแล้วจะได้เป็นปุ๋ยที่มีโปสแตสเซียมสูงเหมาะสำหรับบำรุงดอกและใบ ช่วยทำให้ต้นส้มมีผลผลิตเพิ่มขึ้น อีกทั้งการนำวัสดุเหลือใช้ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ยังช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่ราคาแพงได้อีกด้วย โดยเธอบอกว่าเมื่อนำปุ๋ยที่พวกเขาทำมาใส่ในสวนส้มแล้ว พบว่าดินมีสภาพดีขึ้นและส้มที่ได้ก็มีรสชาติหวานขึ้นด้วย

จากการทำงานที่ผ่านมาของเด็กหญิงวัยเพียง 14 ปีคนนี้ สิ่งที่บ๊วได้เรียนรู้จึงมีทั้งทักษะด้านวิทยาศาสตร์และทักษะในการทำงาน นอกจากนี้ยังได้รู้จัก “แบ่งปันความรู้” ในการสืบค้น สัมผัสและร่วมอนุรักษ์ผลไม้ท้องถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไป

“เมื่อก่อนหนูแทบไม่รู้จักรว่า “ร่องสวน” เป็นอย่างไร แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ก็รู้จักกระโดดข้ามร่องสวนและได้ใช้เวลาช่วงเสาร์อาทิตย์มาทำงานที่เป็นประโยชน์ ได้รู้จักทักษะการตรวจสอบสภาพดิน ตรวจสอบสภาพน้ำ ได้ทำปุ๋ยจากธรรมชาติ ฯลฯ นอกจากนี้หนูยังนำความรู้ที่ได้เหล่านี้ไปจัดนิทรรศการแนะนำ “ส้มรังสิต” ให้เพื่อนๆ ในโรงเรียนได้รู้จักอีกด้วย”

อาจารย์ขวัญ ชีวิต อาจารย์วิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนธัญรัตน์ กล่าวถึงการทำงานของน้องๆ ในโครงการสืบสวนป่วนส้มรังสิตว่า เดิมเด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่ทำเฉพาะงานของตัวเอง

ไม่สนใจงานคนอื่นหรือรู้จักการแบ่งปันมากนัก แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้พบว่าเด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือมีน้ำใจ รู้จักการให้คนอื่นและให้ชุมชนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติรอบๆ ตัว และรู้จักเสียสละ

“เด็กๆ เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น แม้บางครั้งจะมีปัญหาในการทำงาน เช่น คนไหนทะเลาะกัน ครูก็จับมาทำงานด้วยกันปรากฏว่าเมื่อต้องทำงานด้วยกันเขาก็ดีขึ้น รู้จักปรับตัวเข้าหากันและทำงานจนสำเร็จได้ นอกจากนี้เด็กๆ ยังรู้จักคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และมีการสอนรุ่นน้องให้ทำงานในโครงการนี้ต่อทั้งยังช่วยกันคิดทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น ขณะนี้พวกเขาก็ชวนกันรณรงค์ให้เพื่อนในโรงเรียนหันมาใช้กระติกน้ำแทนถุงพลาสติกเพื่อลดขยะและการใช้ถุงพลาสติก เพราะโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทำให้พวกเขาได้เรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาธรรมชาติ หานทางลดปัญหาโลกร้อน รู้จักแก้ปัญหาจากสิ่งใกล้ตัว และในโครงการนี้เขาก็ช่วยกันอนุรักษ์ “ส้มรังสิต” ให้กลับมาเป็นที่รู้จัก นับว่าเป็นความภูมิใจของครูที่เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์ในทางที่ดีขึ้นด้วย”

โครงการสืบสวนป่วนส้มรังสิต โรงเรียนธัญรัตน์ จังหวัดปทุมธานี
องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)
อาจารย์ที่ปรึกษา ขวัญ ชีวีต
แกนนำเยาวชนในโครงการ กมลรัตน์ เทือกไชยคำ
โทรศัพท์ 08-6547-3364
E-mail: mochi_mochy@hotmail.com

ศูนย์ฝึกอบรม
วนศาสตร์ชุมชน
แห่งภูมิภาค
เอเชียแปซิฟิก

มทท

พลวัตร
เขาวงกต
สังคม ดั่งที่

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, RECOFTC (รีคอฟ)

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกหรือที่รู้จักในนาม “รีคอฟ” (RECOFTC) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าและทรัพยากรท้องถิ่น มีกิจกรรมหลักคือ การฝึกอบรมระดับนานาชาติ และการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนางานวนศาสตร์ชุมชน ระดับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผลิตความรู้ร่วมมือ ขยายผลการเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมศักยภาพและทัศนคติของหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ยกกระดับการจัดการป่าชุมชน โดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและกระบวนการความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน และเพื่อการขยายงานป่าชุมชนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

RECOFTC มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ โดยมุ่งเป้าหมายไปที่ชุมชนท้องถิ่น ให้มีกลุ่มองค์กรและเครือข่ายที่มีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมในการจัดการป่า และสามารถเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือทางด้านนโยบายจากสถาบัน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คุณสมหญิง สุนทรวงษ์ ผู้ประสานงานแผนงานประเทศไทย ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เล่าถึงการทำงานของ RECOFTC ว่า ฐานการทำงานของ “RECOFTC” อยู่ในเอเชีย 4 ประเทศ คือ เขมร เวียดนาม อินโดนีเซีย และไทย นอกจากนี้ยังมี

ลาวเป็นประเทศใหม่ที่มีโครงการ โดยเพิ่มมีผู้ประสานงานเข้าไปทำงาน และเริ่มขยับไปยังทวีปอื่นด้วยแล้ว เช่น แอฟริกา

สำหรับประเทศไทย มีการเคลื่อนงานอยู่ 4 ประเด็นหลักๆ คือ

1. climate change การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันเกี่ยวเนื่องกับภาคป่าไม้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดย “RECOFTC” พยายามศึกษาว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษากับชุมชนในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนหามาตรการรองรับ รวมถึงรู้วิธีปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนที่เน้นเรื่องการเรียนรู้ การฝึกอบรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมคิด ร่วมตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีเครื่องมือจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ชุมชน นอกจากนั้นยังมีการอบรมให้แก่ เครือข่าย องค์กร หรือภาครัฐ มีเป้าหมายเพื่อให้นักปฏิบัติ นักป่าไม้ เจ้าหน้าที่ชุมชน ตระหนักและเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วม และเข้าใจสิทธิของผู้จัดการป่า

3. การสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายป่าชุมชนและเครือข่ายของผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องป่า สนับสนุนให้เครือข่ายป่าชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชุมเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการป่าชุมชน โดยเน้นการยกระดับขึ้นมาเป็นเครือข่ายระดับชาติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่จะได้เรียนรู้การจัดการ สถานการณ์การขับเคลื่อนในระดับนานาชาติ

4. การเคลื่อนงานกับเยาวชน เพื่อสร้างเยาวชนขึ้นมาขับเคลื่อนงานต่อจากผู้ใหญ่ ในชุมชนด้วยกระบวนการค่าย พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการทำงาน ร่วมสรุปบทเรียนขององค์กร แกนนำเยาวชน และเยาวชนผ่านโครงการ : การเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายเยาวชน “**ต้นกล้าในป่าใหญ่**” โดยพยายามทำให้เครือข่ายที่มีอยู่และเครือข่ายใหม่ถูกยกระดับขึ้นมา เน้นเรื่องการจัดการความรู้และการสรุปบทเรียนของเยาวชน 20 กลุ่มในโครงการ เพื่อหาทิศทางในการพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ต่อไป

สำหรับเยาวชนสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วน คือเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษา และอีกส่วนหนึ่งคือ เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่

“เรามองว่าเด็กที่อยู่ในพื้นที่สำคัญมากในการขยับงานต่อ กลุ่มนี้จะมีบทบาทเป็นแกนนำลุกขึ้นมาทำกิจกรรมต่างๆ บางกลุ่มผลิตซีดี มีเพลงของเขา เราก็สนับสนุนด้านการดำเนินงาน ประมาณ 5-6 ชุมชนมาช่วยกัน บางคนก็มาช่วยผู้นำ เช่น ที่แม่ทา จังหวัดเชียงใหม่ เยาวชนมีการเคลื่อนงานที่สอดคล้องกับปรัชญาของชุมชนที่ต้องการส่งเสริมให้เยาวชนขึ้นมาแทนที่ผู้ใหญ่ เด็กก็มีบทบาทในการจัดการเรื่องทรัพยากรมากขึ้น หรืออย่างที่บ้านเป็ดใน จังหวัดตราด เมื่อก่อนเขาเป็นมัคคุเทศก์เยาวชน ตอนนี้เขาก็ขยับมาเป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม มันก็เห็นการพัฒนา แต่เราก็ต้องยอมรับว่าการศึกษาในระบบดึงคนออกจากชุมชน ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน แต่เราก็ยังสนับสนุนให้เขาเคลื่อนงานต่อ ปิดเทอมก็กลับมาทำงาน หรือไปอยู่ในสถานศึกษา

ความคิดที่เป็นต้นกล้าในป่าใหญ่ก็จะติดตัวเขาไปและฉายแสงออกมา เพราะคนอื่นอาจไม่รู้เรื่องทรัพยากร ไม่รู้เรื่องป่าชุมชน เด็กเหล่านี้จะอธิบายให้เพื่อนฟังได้”

ด้านบทบาทของเยาวชน “ต้นกล้าในป่าใหญ่” สามารถพัฒนาศักยภาพตนเอง จนเกิดการต่อยอดกับผู้ใหญ่ได้ เช่น การเข้าสู่กองเลขา ช่วยบันทึก ช่วยเรื่องเทคโนโลยี จัดการข้อมูล บางแห่งมีการจัดรายการวิทยุชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อเยาวชนก้าวเข้ามามีบทบาท และแสดงศักยภาพให้ผู้ใหญ่เห็นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดการยอมรับ มีทัศนคติที่ดีขึ้น ไม่เพียงเท่านั้นยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน

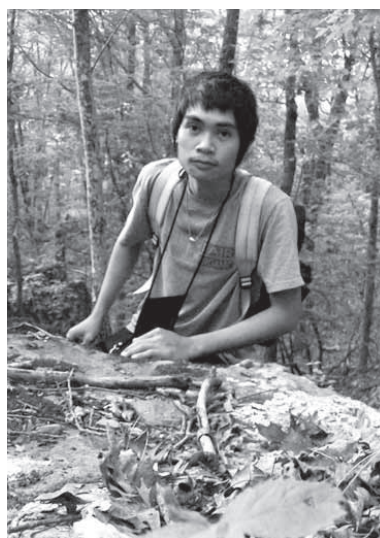
“ความสำเร็จในการทำงานส่วนเยาวชน ดูได้จาก “ตัวเด็ก” ที่เขาสามารถนำความรู้ ทักษะ กระบวนการไปจัดค่ายอบรมให้รุ่นน้องของเขาได้ เขาสามารถนำความรู้จากการอบรมไปทำสื่อ ทำหนังสือ ผ่านประเด็นที่เขาอยากนำเสนอต่อสาธารณะ หรืออย่างน้อยเยาวชนสามารถวิเคราะห์ได้ ถึงประเด็นปัญหา ไม่ใช่มาแค่สรุปปัญหาเฉยๆ แต่เขาวิเคราะห์ได้ว่าเขาจะมีวิธีแก้อย่างไร จะมีบทบาทอย่างไร ซึ่งเป็นความคิดเชิงบวกที่เขาสามารถแสดงความรับผิดชอบได้”

กลุ่มเยาวชน ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ความกังวลใจเรื่องเยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจช่วยเหลือพ่อแม่ ฟุ้งเฟ้อตามกระแสนิยม นิยมไปทำงานต่างถิ่นเมื่อเรียนจบ ส่วนเยาวชนที่ยังเหลืออยู่ในหมู่บ้านก็เกิดความแตกแยก ทะเลาะวิวาท หรือชกต่อยกันเป็นประจำ ทำให้แกนนำกลุ่มหนุ่มสาวในหมู่บ้านห้วยทราย หมู่ 4 ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยทรายขึ้น ในปี 2541 และต่อมาได้ขยายผลครอบคลุมทั้งตำบล เพราะกลุ่มผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นของตนเอง จึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

อภิศักดิ์ กำเพ็ญ “อ้น” สมาชิกกลุ่มเยาวชนตำบลแม่ทาเล่าว่า ได้ยินพ่อแม่ปรารภเสมอว่าแก่ตัวลงทุกวัน ถ้าหมีดยุคของพวกท่าน คงไม่มีใครสานต่องานทำไร่ทำสวน แต่ช่วงนั้นกำลังเรียนหนังสือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ และยังติดเพื่อนสนุกสนานกับการใช้ชีวิตวัยรุ่น จึงแค่รับฟัง ไม่ได้คิดอะไร กระทั่งมีรุ่นพี่ในหมู่บ้านดึงโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เข้ามาในท้องถิ่น แล้วจัดค่ายช่วงปี 2547 ให้เยาวชนลูกหลานเกษตรกรเข้ามาเรียนรู้เรื่องของชุมชนอย่างจริงจัง ประมาณ 30 คน พ่อแม่ก็สนับสนุนให้เข้าร่วม จึงได้เข้าค่ายด้วย

“การเข้าค่ายครั้งนั้น ถือเป็นจุดเปลี่ยนทั้งแนวคิดและพฤติกรรม เพราะมีกระบวนการอบรมที่เป็นระบบ มองเห็นแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน สิ่งที่ได้เรียนรู้้นอกจากเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวกับชุมชนแล้ว ยังได้เรียนรู้เรื่องการทำเกษตรแบบ

ยังยืนตามวิถีบรรพบุรุษ ซึ่งการทำนาไม่ใช่แค่ปลูกข้าวที่ใครๆ ก็สามารถทำได้เหมือนอย่างที่เคยเข้าใจมาก่อน แต่ต้องรู้เรื่องที่ลุ่ม ที่ดอน ปริมาณน้ำ การทำปุ๋ย ขั้นตอน วิธีการดูแลเอาใจใส่ ฯลฯ จึงเริ่มสนใจท้องถิ่นของตัวเอง เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น ผลที่ตามมาคือมองโลกในแง่ดีขึ้น คิดอะไรเป็นขั้นเป็นตอน สามารถจัดสรรเวลา เรียงลำดับการเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสำคัญได้ ไม่ลนลาน แล้วมีงานเสียงานเหมือนเดิม และยังสามารถเก็บหอม เป็นการวางรากฐานชีวิตของตนเอง”

เมื่อเรียนจบก็กลับมาอยู่บ้าน ช่วยพ่อแม่ทำสวน ควบคู่ไปกับการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนเยาวชน จึงมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ได้กินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตา ได้พูดคุยกันแทบทุกเรื่อง จนรู้สึกถึงความผูกพันที่ใกล้ชิดกันมาก ขณะเดียวกันก็มีเพื่อน มีทีม เกิดการเชื่อมภาคี แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายด้านนอก จึงได้คิดออกไปอยู่ที่อื่น และล่าสุดในปี 2554 นี้ ได้เข้าร่วม**โครงการบัณฑิตคืนถิ่น** เป็นที่ปรึกษาให้กับเยาวชนรุ่นน้อง ที่จะมีการสืบทอดกันเป็นรุ่นๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเป็นวิทยากรกระบวนการเมื่อมีการจัดอบรม เน้นด้านสันตนาการ และช่วยดำเนินรายการในการลงพื้นที่ดูงาน พูดเกริ่นนำถึงปัญหา ตลอดจนวิธีการจัดการต่างๆ จนนำไปสู่ผลลัพธ์หรือแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในปัจจุบัน

อภิศักดิ์ บอกว่า ไม่เพียงแค่ว่าเขาเท่านั้นที่เกิดความเปลี่ยนแปลง เพื่อนเยาวชนอีกหลายคนก็เช่นกัน ทำให้ผู้ใหญ่มองเห็นถึงความตั้งใจจริง และถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ ให้อย่างเต็มที่ เมื่อจัดงานประเพณี หรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ก็จะมีเวทีสำหรับเด็กและเยาวชนเปิดโอกาสให้ทำงานร่วม จนเห็นว่ากลุ่มเยาวชนสามารถทำได้แล้ว ก็จะค่อยๆ วางมือ ผันตัวเองมาเป็นพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาแทน

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน นายก อบต.แม่ทา อดีตประธานกลุ่มหนุ่มสาวบ้านห้วยทราย **ผู้มีบทบาทในการก่อตั้งกลุ่มเยาวชนตำบลแม่ทา** เล่าว่า ก่อนก่อตั้งกลุ่มเยาวชน กลุ่มหนุ่มสาวของหมู่บ้านมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนตามวาระของงานประเพณีต่างๆ เท่านั้น เช่น งานสงกรานต์ งานปอย ทำให้มีเวลาว่างมาก และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น ดื่มสุรา ติดยาเสพติด ติดเกม ใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่าย โดยไม่คำนึงถึงรายรับที่ผู้ปกครองต้องหามาให้ในแต่ละเดือน เวลาว่างงานบุญประเพณีต่างๆ ก็มักจะเขม่นกัน นำไปสู่การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ซ้ำเมื่อเรียนจบแล้วก็ไม่อยากกลับมาบ้าน ออกไปทำงานรับจ้างที่อื่นเป็นส่วนใหญ่

“ช่วงนั้นเรียนจบแล้วกลับมาอยู่บ้าน ได้เป็นประธานกลุ่มหนุ่มสาว เลยคิดวิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ โดยหากิจกรรมให้หนุ่มสาวได้ทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งส่งเสริมอาชีพ กีฬา พร้อมกับค่อยปรับ

ทัศนคติ ความคิดของวัยรุ่นที่มีต่อท้องถิ่น แต่ปัญหาที่ตามมาคือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง จำเป็นต้องใช้งบประมาณ และเมื่อออกไปขอจากหน่วยงานต่างๆ ในฐานะกลุ่มหนุ่มสาว มักจะ ไม่ได้รับความร่วมมือ จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็นกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยทราย ปรากฏว่ามีผู้ให้ความสนใจมากขึ้น และเมื่อกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยทราย ประสบความสำเร็จ วัยรุ่นในหมู่บ้านมีความสามัคคี กลมเกลียวกันมากขึ้น วัยรุ่นที่ออกไปเรียนหนังสือต่างถิ่น ก็กลับเข้ามาทำงานพัฒนาหมู่บ้าน ของตนเอง ก็ทำให้เยาวชนจากหมู่บ้านอื่นๆ กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกลุ่ม กลายเป็นกลุ่มเยาวชน ตำบลห้วยทราย มีสมาชิกเยาวชนจาก 7 หมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่คอยสนับสนุน”

ความเปลี่ยนแปลงที่มองเห็น คือคณะกรรมการเยาวชน ที่แต่ละรุ่นจะมีประมาณ 20 คน เกิดภาวะผู้นำ มีกลไกทำงานที่เป็นระบบ และเนื่องจากตำบลแม่ทา เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรมแบบ ยั่งยืน ดังนั้นนอกเหนือจากการถ่ายทอดให้ความรู้ในกลุ่มประชาชนทั่วไปแล้ว จึงผลักดันให้เป็น หลักสูตรท้องถิ่นคนแม่ทา และปลูกฝังให้กลุ่ม เด็ก เยาวชน ได้เรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ ก่อให้เกิดสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง อย่างแท้จริง

เยาวชน ตำบลแม่ทา จึงเปรียบ เสมือนต้นกล้าที่ยังรากลึกลงไปดิน ทำให้มั่นคง แข็งแรง พร้อมทั้งจะยืนหยัด สู้ในสังคมบริโภคนิยม และเติบโตใหญ่เป็น ประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

กลุ่มเยาวชน ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

อภิศักดิ์ กำแพง

โทรศัพท์ 08-7191-5595 E-mail: farm_un@hotmail.com

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

โทรศัพท์ 08-1764-6835 E-mail: kanoksak1054@gmail.com

เครือข่ายรากหญ้ารักถิ่น หยั่งรากลึกเพื่องานอาสา

กว่า 10 ปี ที่ธีรศักดิ์ จอเตะ หรือ “หวิน” เยาวชนจากบ้านห้วยหินลาดนอก ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ร่วมกิจกรรมกับเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาและเป็นเยาวชนในเครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ (คกน.) ตามกลุ่มชาวบ้านในชุมชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ เขาจึงมีโอกาสดำเนินงานนอกห้องเรียนทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเครือข่ายรากหญารักถิ่นในเดือนกรกฎาคม 2550 เขาจึงไม่ลังเลที่จะพากลุ่มเพื่อนเยาวชนจากบ้านห้วยหินลาดนอกเข้ามาเป็นสมาชิก

“ช่วงที่ผมเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนห้วยหินลาดใน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนเพียง 20 กว่าคน และครูเพียงคนเดียว ผู้ใหญ่หลายคนเกิดความกังวลใจว่าโรงเรียนจะถูกยุบ จึงสนับสนุนให้เด็ก ๆ รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และสืบทอดความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งตอนแรกที่เข้าร่วมกิจกรรมก็รู้สึกเฉยๆ ไม่ได้สนใจเป็นพิเศษ ยิ่งตอนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ยังรู้สึกอายที่จะแต่งชุดพื้นเมืองของชนเผ่าปกากะญอเห็นเพื่อนมีมือถือใช้ ได้แต่งรถซิ่ง และตั้งวงดื่มเหล้ากัน ก็อยากรู้อยากลองบ้าง แต่ติดขัดที่ครอบครัวไม่มีเงินให้ จึงไม่ได้ทำตามใจปรารถนา” หวิน อธิบาย

กระทั่งขึ้นชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายต่างๆ มีเพื่อนมากขึ้น ความคิดก็เริ่มเปลี่ยนแปลง

อารมณ์หรือหาที่อยากรู้อยากลองหาไป กลายเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น เรียนรู้การอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ทั้งชายและหญิงอย่างเหมาะสม เริ่มมองเห็นคุณค่าของชุดประจำเผ่า มีความรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้สวมใส่ และซึมซับเรื่องของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปโดยอัตโนมัติ

ต่อมาเมื่อเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเยาวชนเครือข่ายรากหญ้าฯ ก็มีโอกาทำงานร่วมกับเพื่อนกลุ่มอื่นๆ อย่างจริงจัง เริ่มจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สัมมนา การจัดค่ายทำสื่อเยาวชน การทำนารวมของเครือข่าย ไปจนถึงงานประจำปี คือมหกรรมเยาวชนวัฒนธรรมปกากะญอ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน คิดเป็น ทำงานเป็น ที่สำคัญคือได้ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของปกากะญอภายในหมู่บ้านของตนเอง เพราะการได้เห็นและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนปกากะญออื่นๆ ทำให้เขารู้ว่าชุมชนของเขาได้ละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่าง เช่น การรำดาบ การอ้อทา (ขับลำนำ เพลง กลอน) ฯลฯ

“เมื่อก่อนคิดว่างานจะเดินหน้า ต้องมีงบประมาณสนับสนุน แต่เมื่อทำจริงๆ แล้ว จึงได้รู้ว่างานบางอย่างไม่ต้องใช้งบประมาณก็ทำได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันของคนทำงาน ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็ง สมาชิกเสียสละ มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม ก็จะสามารถดำเนินงานให้ลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงินเป็นแค่สิ่งสนับสนุน ใช้ในกิจกรรมที่จำเป็นเท่านั้น”

ทุกวันนี้แม้รัฐศักดิ์จะเรียนจบอนุปริญญาบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แต่เขายังไม่ทิ้งกลุ่มเยาวชนเครือข่ายรากหญ้าฯ และเพิ่มบทบาท ความรับผิดชอบของตนเองในการเป็นครูอาสาของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ถ่ายทอดความรู้สู่น้องๆ ทั้งในชุมชน ห้วยหินลาดนอกและโรงเรียนบ้านแม่ปุ่นน้อย ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เช่น การรำดาบ และตัวหนังสือปกากะญอเป็นผู้ประสานงานจัดประชุมเยาวชนทุกวันที่ 11 ของเดือน แล้วนำเรื่องราวของเยาวชนไปบอกเล่าต่อที่ประชุมของชาวบ้านทุกวันที่ 6 ของเดือนถัดไป พร้อมกับชวนน้องๆ ให้บำเพ็ญกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์อยู่เสมอ เช่น จัดทำป้ายหมู่บ้านชุดหลุมขยะ หรือกวาดถนน เป็นต้น

สาวิตรี พูลสุขโข ที่ปรึกษากลุ่มเยาวชนเครือข่ายรากหญ่รักถิ่น เล่าว่า เยาวชนที่ร่วมกิจกรรมมาจากหลายพื้นที่ คือ จังหวัดเชียงใหม่ 7 พื้นที่ จังหวัดเชียงราย 3 พื้นที่ และจังหวัดแพร่ 1 พื้นที่ โดย 10 กลุ่มพื้นที่เป็นชนเผ่า ปกาเกอญอ มีคนพื้นเมืองเพียง 1 พื้นที่เท่านั้นในจังหวัดแพร่ ดังนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นไปที่ปกาเกอญอเป็นหลัก และกระบวนการทำงานที่เน้นแบบกลุ่ม ทำให้เด็กไม่ได้เรียนรู้แค่การทำงาน แต่เกิดความเป็นเพื่อนระหว่างพื้นที่ ระหว่างจังหวัด มีเครือข่ายความสัมพันธ์กัน เมื่อใครจัดงาน หรือเกิดปัญหา ก็คอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน

นอกจากนี้ การทำงานอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลา 3-4 ปี ทำให้พวกเขาเติบโต เกิดประสบการณ์ สามารถจัดงาน เตรียมงานเป็น เมื่อเกิดปัญหาเฉพาะหน้าก็แก้ไขให้ลุล่วงด้วยดี ถือว่ามีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา และทำให้คนภายนอกเห็นว่ามีคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนอยู่จริง ขณะเดียวกันก็ได้แรงหนุนจากชุมชน จึงสามารถสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนเยาวชนรุ่นเก่า ที่หลายคนเริ่มมีภาระหน้าที่มากขึ้น ทั้งด้านการงาน และครอบครัว

“ผู้เฒ่าผู้แก่เองก็เกิดกำลังใจ ภูมิใจ ที่ได้เห็นลูกหลานทำงานสืบสานจากเขา ไม่ได้หลงติดอยู่กับแสง สี เสียง หรืออารยธรรมสมัยใหม่ที่ไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น และขัดแย้งกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนเผ่าอีกต่อไป”

แม้จะเป็นเพียงเครือข่ายกลุ่มเล็กๆ และมีพื้นที่การทำงานในภาคเหนือเป็นหลัก แต่การทำงานของกลุ่มเครือข่ายรากหญ่รักถิ่น กลับยังรากลึก ถักทอและเชื่อมร้อยเยาวชนคนทำงานอาสาไว้ด้วยกันได้อย่างน่าชื่นชม และหากเมืองไทยมีเครือข่ายเยาวชนเช่นนี้กระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ เชื่อว่าอนาคตที่สดใสของสังคมไทยคงไม่ไกลเกินฝัน

เครือข่ายรากหญ่รักถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

ธีรศักดิ์ จอตะ

โทรศัพท์ 08-1673-2957, 08-4484-1056 E-mail: hwin_23@hotmail.co.th

สาวิตรี พูลสุขโข

โทรศัพท์ 08-1602-9209, 0-5332-9077 E-mail: savitree.pulsukho@gmail.com

เครือข่ายสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำกก ตำบลแม่ยาวโซนบน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยป่อ ตำบลแม่ยาว จังหวัดเชียงราย และยังอยู่ระหว่างเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติลุ่มน้ำกก ทำให้ชาวบ้านในตำบลแม่ยาว ซึ่งมีความหลากหลายชาติพันธุ์ อาทิ อาข่า ลาหู่ และ ปกาเกอะญอ ลูกขึ้นมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายสิ่งแวดล้อมในตำบลแม่ยาวตอนบน เพื่อพิทักษ์สิทธิในการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นด้วยตนเอง

อาพี อามอ เลขานุการเครือข่ายสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำกกตำบลแม่ยาวโซนบน เล่าว่า เดิมแต่ละชุมชนมีการดูแลจัดการพื้นที่ทำกินและป่าชุมชนของหมู่บ้านตัวเองอยู่แล้ว แต่เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า จึงมีปัญหาในการสื่อสารกับคนภายนอก หรือหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันก็มักจะเข้าใจไม่ถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของทางราชการ บางครั้งเจ้าหน้าที่ทางราชการก็หลอกให้ชาวบ้านลงทะเบียนเพื่อรับประทานอาหารในการเข้าประชุมแต่กลับใช้รายชื่อของชาวบ้านทำหนังสือปะหน้าแล้วบอกว่าเป็นรายชื่อประชาคมระดับตำบลที่เห็นชอบให้จัดตั้งและประกาศเขตพื้นที่อุทยานลุ่มน้ำกก ในปี 2549 จึงได้รวมตัวกัน 8 ชุมชน เป็นเครือข่ายสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำกกตำบลแม่ยาวโซนบน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงาน และต่อสู้เรียกร้องเรื่องโฉนดชุมชนร่วมกับขบวนการจังหวัด ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

“ผมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฝ่ายสิ่งแวดล้อมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูง UHDP ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมชาวบ้านในการผลิตพืชเกษตร เช่น พืชท้องถิ่น ชาและกาแฟเชิงระบบวนเกษตร และระบบการเกษตรยั่งยืนบนพื้นที่สูง (การอนุรักษ์ดิน การปรับปรุงดิน ให้เกษตรกรงดการเผา และการใช้เคมีให้น้อย) เมื่อมองเห็นปัญหาในพื้นที่บ้านเกิด จึงเข้าร่วมกลุ่มด้วย และนำประสบการณ์ทำงานมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน ให้สามารถจัดการกับปัญหาที่ดิน กระตุ้นให้รู้เท่าทันสถานการณ์ภายนอก ด้วยข้อมูลข่าวสารจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่าย เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนสำหรับการอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่จัน-แม่สลอง จังหวัดเชียงราย เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ลาว ฯลฯ มีการนำชาวบ้านออกไปศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ที่บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และบ้านหัวฝาย อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ต่อสู้จนประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรที่ดินด้วยโฉนดชุมชน”

ขณะเดียวกันก็เพิ่มความเข้มแข็งในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเอง เช่น หนุนเสริมกิจกรรมปลูกป่า ทำแนวกันไฟ ทำป่าย การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าชุมชน เพราะทุกหมู่บ้านที่อยู่ในเครือข่ายมีป่าชุมชนเป็นของตัวเอง จำนวนตั้งแต่ 500-2,000 ไร่ โดยดึงงบประมาณจากโครงการพัฒนาพื้นที่สูง

UHDP (Upland Holistic Development Project) มาช่วยในด้านอาหารและค่าอุปกรณ์กิจกรรมให้แก่คนทำงาน

ส่งผลให้ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา สมาชิกเครือข่ายมีความตื่นตัวมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องที่ทำกิน สามารถรวมพลังต่อรองกับภาครัฐได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นมากยิ่งในอนาคตถ้ามีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติลำน้กกทับที่ขึ้นมา โดยเครือข่ายไม่ได้จัดการตนเองในลักษณะนี้ สมาชิกจะเดือดร้อนหนัก ตรงกันข้ามถ้ามีการจัดการที่ดินอย่างชัดเจน ผลักดันให้เกิดโฉนดชุมชน มีการทำฐานข้อมูลการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของสมาชิกในชุมชน และการจัดการที่ดินของชุมชนในแปลงรวม ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายหลักที่อยากให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงก็คือ ชุมชนตำบลแม่ยาวตอนบน มีศักยภาพในการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข บนพื้นฐานความหลากหลายทางชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงต้องเน้นเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ

สีงแวดล้อมและเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการยอมรับในการจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน

แต่ในระยะเวลาอันใกล้นี้ การต่อสู้ของเครือข่ายยังไม่จบสิ้นแน่นอน ซึ่งบางครั้งก็รู้สึกหนักใจ เพราะหากทางอุทยานหรือป่าไม้ใช้กฎหมายบังคับอย่างเข้มงวด อาจนำไปสู่การขึ้นโรงขึ้นศาล ทำให้ชาวบ้านในเครือข่ายเสียเปรียบ เนื่องจากส่วนหนึ่งไม่รู้หนังสือ ไม่มีเส้นไม่มีสาย จึงไม่รู้จะติดต่อกับใคร หรือ

ขอความช่วยเหลือจากไหน การกระตุ้นให้ชุมชนเข้มแข็ง และเชื่อมกับเครือข่ายอื่นๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ ในปีนี้จึงวางแผนจะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสมควรที่สมาชิกในเครือข่ายจะต้องทราบ

“แม้จะเหนื่อย และรู้สึกท้อในบางครั้ง แต่ก็รู้สึกดีใจ และมีความสุขที่ได้ทำงานร่วมกับเครือข่าย และได้เห็นรอยยิ้มของชาวบ้าน ที่สำคัญคือคนในครอบครัวมีความเข้าใจ พยายามช่วยเหลือและสนับสนุนเท่าที่จะทำได้ จึงทำให้งานทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้”

นับเป็นตัวอย่างของความพยายามในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง แม้จะเป็นเรื่องยาก แต่หากทุกฝ่ายร่วมมือกันผลักดัน และขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ความสำเร็จก็คงไม่ไกลเกินเอื้อม

เครือข่ายสีงแวดล้อมลุ่มน้ำกกตำบลแม่ยาวโซนบน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

อาพี อามอ

โทรศัพท์ 08-7174-4201 E-mail: jojoaphi@gmail.com

เยาวชนวัยใสบ้านทุ่งยาว ใส่ใจท้องถิ่น รักสิ่งแวดล้อม

“เยาวชน” เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เป็นที่พึ่งหลักในการพัฒนาชุมชนและสังคม หากมีผู้ใหญ่คอยดูแล ปลุกฝังสิ่งที่ดีให้เยาวชน ให้พวกเขาได้รู้จักตนเอง เรียนรู้สังคม และมองเห็นแนวทางในการพัฒนาสังคม เชื่อแน่ว่า “สังคมที่ก้าวหน้า” ก็คงอยู่ไม่ไกล

เหล่าคนเฒ่า คนแก่ และผู้ใหญ่ใน “ชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน” มองเห็นว่าในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนเก่าแก่ที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ พวกเขาไม่อยากปล่อยให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไปตามกาลเวลา จึงผลักดันให้เยาวชนรวมตัวกันเรียนรู้ชุมชนของตนเองผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้ใหญ่ในชุมชน เพื่อสร้างความ “ตระหนัก” ให้เยาวชนเห็นคุณค่าของชุมชนท้องถิ่นตัวเองในชื่อว่า “กลุ่มเยาวชนป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว”

“ก่อนหน้านี้พวกเราที่ต่างคน ต่างอยู่ ไม่ค่อยได้สนใจเรียนรู้ชุมชนเท่าไร ผู้ใหญ่เขาเลยผลักดันให้พวกเราวมกลุ่มกัน หนูเป็นคนที่ชอบทำกิจกรรมอยู่แล้ว ก็รวบรวมเด็กๆ และเพื่อน 20-30 คนมาทำกิจกรรมกับผู้ใหญ่” “อิว” จุฑารัตน์ วรรณศักดิ์ นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนวัดทุ่งยาว หัวหน้ากลุ่มเยาวชนป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว กล่าวถึงที่มาที่ไปของกลุ่ม

กิจกรรมของกลุ่มจะเน้นการเรียนรู้ศึกษาและทำความเข้าใจท้องถิ่นทุกด้าน “พีวี” ระวีวรรณ กันไชยศักดิ์ เลียงที่ดูแลกลุ่มเยาวชนป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว เล่าถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ ว่า พวกเราไม่แน่ใจว่าจะต้องมีการจัดค่าย จัดกิจกรรม แต่เมื่อชุมชนมีงานอะไร ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานประเพณี เช่น การบวชป่า การเลี้ยงผีปู่ย่า หรือประเพณีรดน้ำดำหัว พวกเราจะให้เด็กๆ มารวมตัวกันช่วยงานชุมชน มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน โดยมีผู้ใหญ่คอยให้ความรู้เด็กๆ เกี่ยวกับความเป็นมาเป็นไปของงานทั้งประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ

และค่านิยมที่แฝงอยู่ในประเพณีนั้นๆ เพื่อให้เด็กๆ ได้เข้าใจชุมชนและสังคม เมื่อเขาเติบโตไปกระแสโลกภายนอกจะทำร้ายเขาได้น้อย เพราะพวกเขาสรางภูมิคุ้มกันที่ดีให้เขาตั้งแต่เด็ก เขาจะรักท้องถิ่น ไม่หลงตามกระแสนิยม เพราะเห็นสิ่งที่มีค่าในท้องถิ่น และไม่ละทิ้งท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่มีค่าของชุมชน โดยผู้ใหญ่จะพาเด็กๆ เข้าป่าไปเรียนรู้ต้นไม้ในป่า สมุนไพรพื้นบ้าน คุณประโยชน์ การนำไปใช้ และการดูแลรักษา เช่น เวลาพ่อแม่ไปเก็บเห็ดลูกก็ไปด้วย จะได้เรียนรู้วิธีเก็บเห็ด เรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่กับป่า วิถีชุมชน เด็กๆ ก็จะได้เรียนรู้ว่าบ้านตัวเองมีป่าที่สมบูรณ์ มีสิ่งที่มีประโยชน์เยอะ ต้นไม้แต่ละชนิดมีสรรพคุณ มีประโยชน์ต่างกัน ผู้ใหญ่ก็จะคอยบอก คอยสอน เด็กๆ ก็จะคอยซึมซับ เขาสนุกที่ได้เดินเล่น ในเวลาที่สนุกสนานของเด็ก ผู้ใหญ่ก็จะคอยสอนให้เขารู้จักกิน รู้จักใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อกินใช้แล้วก็ต้องรู้จักดูแลรักษาเช่นกัน

ที่สำคัญผู้ใหญ่ในชุมชนยังสนับสนุนให้เยาวชนได้ทำกิจกรรม “การวัดความสามารถในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของต้นไม้” โดยมีการจัดค่ายให้ความรู้ พาเยาวชนลงไปปฏิบัติงานจริงๆ ในป่าของชุมชน เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของป่าไม้ในการช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน พร้อมกับให้เยาวชนช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ และช่วยกันปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

“กิจกรรมนี้เราจะมีค่ายเราเรียนรู้เรื่องป่า ประโยชน์ของป่า การอนุรักษ์ จากนั้นทั้งเด็กๆ และผู้ใหญ่จะช่วยกันมาวัดเส้นผ่าศูนย์กลางต้นไม้ในป่าของชุมชนเรา และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณความสามารถในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของต้นไม้ เราคำนวณในคอมพิวเตอร์ เราก็จะทราบว่าต้นไม้ทั้งหมดในป่าสามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากน้อยแค่ไหน ทำให้เรารู้ว่าต้องดูแลป่าเพิ่มมากขึ้นแล้ว ช่วยกันปลูกป่า เพราะต้นไม้เหลือน้อย หากเหลือน้อย โลกเราก็ร้อนขึ้นเนื่องจากไม่มีต้นไม้คอยช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์”

ที่บอกว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ได้ผลดีมาก ช่วยสอนให้เยาวชนรู้จักป่า ประโยชน์ของป่า และตระหนักว่าต้องดูแลรักษา อนุรักษ์ป่าไม้ เพราะได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริง โดยไม่ต้องคอยบอกพวกเขาว่าให้ช่วยกันดูแลรักษาป่า แต่เมื่อพวกเขาได้เดินป่า ได้ศึกษาเอง พวกเขาจะรู้จักป่า รู้ว่าต้นไม้แต่ละชนิดมีประโยชน์อะไร รู้ว่าต้นไม้แต่ละต้นสามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากแค่ไหน เมื่อผลออกมาแล้ว พวกเขาจะรู้เลยว่าชุมชนของตัวเองต้องดูแลป่า ปลูกป่าเพิ่ม เพื่อให้มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ต่อไป เขาจะรักและหวงแหน เพราะเขารู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่มี

หลังจากที่เยาวชนบ้านทุ่งยาวรวมตัวกันทำกิจกรรมมานานกว่า 2 ปี อี๊บอกเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่า เด็กๆ ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น พวกเขารู้สึกสนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใหญ่ และได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขาไม่เคยรู้มาก่อน

“พวกเราได้รู้จักประเพณี วัฒนธรรมเก่าๆ ของชุมชน เราเรียนรู้ว่าชุมชนของเรายังมีสิ่งดีๆ อยู่มากมาย ได้เรียนรู้ความเป็นไปเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตของคนเฒ่าคนแก่ เขาจะมีวิถีคิด วิถีการใช้ชีวิตที่ดี รู้สึกดีใจมากๆ ที่ได้มาเรียนรู้และทำกิจกรรมนี้ และอยากเผยแพร่สิ่งดีๆ ที่เราได้เรียนรู้ให้ห้องๆ รุ่นต่อไป”

ได้ฟังเช่นนี้แล้ว ผู้ใหญ่คงดีใจไม่น้อย หลายคนคงยิ้มด้วยความภาคภูมิใจ เพราะเชื่อได้ว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่จะช่วยกันสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีดีอันดีงามของชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์ของดีในท้องถิ่น และทรัพยากรอันมีค่าให้คงอยู่ต่อไป

กลุ่มเยาวชนป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน

ผู้ดูแลโครงการ ระวีวรรณ กันไชยสัก

หัวหน้าโครงการ จุฑารัตน์ วรรณสัก

โทรศัพท์ 08-1024-6712

E-mail: wee2498@hotmail.com

กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จังหวัดน่าน

เครือข่ายเยาวชนลุ่มน้ำสมุน เกิดจากกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครนักสื่อสารขยายความดี สถานีวิทย์ขยายความดีเยาวชนตำบลถ้ำมึงตอง ที่สังเกตเห็นสภาพแวดล้อมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง อากาศร้อนมากขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ สินค้าที่นายทุนเป็นคนขายราคาแพง แต่ชาวบ้าน ขายสินค้าราคาถูก และด้วยความกังวลห่วงใยต้นไม้ป่าต้นน้ำที่กำลังจะขาดน้ำ จึงได้ชักชวนเพื่อน จากตำบลสะเนียนและตำบลไชยสถานร่วมพูดคุยถึงประเด็นปัญหาความแห้งแล้ง และปัญหา การแย่งแย่งน้ำกันของชาวบ้านในพื้นที่ จึงตกลงร่วมกันก่อตั้งเป็นเครือข่ายเยาวชนลุ่มน้ำสมุนขึ้น ในวันที่ 16 มีนาคม 2552 เพื่อจะร่วมดูแลทรัพยากรป่าต้นน้ำผืนนี้ โดยเริ่มรวมตัวกันทำกิจกรรม สืบสวนป่าต้นน้ำลุ่มน้ำสมุน เพื่อประเมินสถานภาพ ทำให้เยาวชนได้เห็นถึงปัญหาสภาพป่า กลายเป็นป่าหัวโล้น จึงได้ร่วมกันรณรงค์เสนอให้ทางผู้ใหญ่ ในจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อมาดูแลจัดการป่าต้นน้ำลุ่มน้ำ สมุนขึ้นมา อีกทั้งยังเป็นกลุ่มเยาวชนแกนนำที่ช่วยกันรณรงค์ ลดปัญหาขยะติดตามชุมชนในเครือข่าย

กระบวนการและแนวทางในการดำเนินงาน

การเริ่มต้นทำกิจกรรมนักสื่อสารขยายความดี ร่วมกัน ของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ทำให้เยาวชนเกิดการแลกเปลี่ยน และเล็งเห็นถึงสถานการณ์ความเชื่อมโยงของปัญหา ความ สำคัญของการมีส่วนร่วมของแต่ละพื้นที่ที่จะช่วยกันดูแล ทรัพยากร จึงเกิดการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเยาวชน เครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เพื่อสร้างความสามัคคี ระหว่างเยาวชนระดับลุ่มน้ำโดยมีกิจกรรมดูแลลุ่มน้ำ

เป็นเครื่องมือ ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม สืบทอดเจตนารมณ์ของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรกลุ่มน้ำ ทั้งนี้การทำกิจกรรมของเครือข่ายยังมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นอาจารย์นักพัฒนาที่อยู่ในพื้นที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนการทำกิจกรรม แม้ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมการทำกิจกรรมจะขาดหายไปบ้าง แต่ด้วยความห่วงใยและเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำทำให้เยาวชนรุ่นใหม่พยายามรวมตัวและทำกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ที่สามารถดำเนินการได้ตามกำลังความสามารถของพวกเขา เช่น นักสื่อสารขยายความดี การสำรวจติดตามประเมินสภาพป่า การจัดทำป้ายรณรงค์ในชุมชน เป็นต้น

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อกัน/คนในสังคม

การรวมกลุ่มทำกิจกรรม สำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรที่เกิดขึ้น และหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาด้วยการรณรงค์ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ กลุ่มเยาวชนจึงใช้ช่องทางของนักสื่อสารขยายความดี สถานีวิทย์ความดีเยาวชนตำบลถ้ำมดตอง เป็นช่องทางถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้กับคนในชุมชนในช่วงค่ำของทุกวัน และเป็นพื้นที่รวมตัวของกลุ่มเยาวชนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำลุ่มน้ำสมุนอีกด้วย โดยการสนับสนุนจากสถานีวิทย์ขยายความดีเยาวชนตำบลถ้ำมดตอง และมูลนิธิอีกเมืองน่าน

ปัญหาและอุปสรรค

ด้วยต้องออกไปศึกษาต่อนอกชุมชน และด้วยสภาพเศรษฐกิจหรือวิชาชีพที่เล่าเรียนมาไม่สามารถนำกลับมาใช้ประกอบอาชีพในชุมชนได้ ทำให้หลังจากจบการศึกษาเยาวชนส่วนใหญ่ไม่กลับสู่ชุมชน ส่งผลให้กิจกรรมของเยาวชนในพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง และขาดช่วงทำให้เยาวชนห่างเหินกัน อีกทั้งสังคมที่มีแหล่งมอมเมา ยั่ววนมากทำให้เยาวชนบางกลุ่มไม่สนใจกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร

กลุ่มเยาวชนเครือข่ายลุ่มน้ำสมุน จังหวัดน่าน

ผู้ประสานงาน รุ่งนภา หน่อคำ

ที่อยู่ 34 หมู่ 1 ตำบลถ้ำมดตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 55000

โทรศัพท์ 0-5478-5579

Email: fm102nan.org@gmail.com **Website :** www.fm102nan.org

“เยาวชนรักป่าหนองเยาะ” ร่วมรักบ้านเกิด รักษาป่าชุมชน

ในอดีต ป่าชุมชนหนองเยาะ จังหวัดสุรินทร์ เคยเป็นป่าดิบแล้งอันสมบูรณ์ผืนใหญ่ แต่เมื่อมีการให้สัมปทานป่าไป ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็กลายเป็นป่าเสื่อมโทรมไปในที่สุด องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) จึงได้เข้ามาทำสวนป่ายูคาลิปตัส ตามนโยบายการปลูกป่าทดแทน ในระบบหมู่บ้านป่าไม้

แต่การปลูกยูคาลิปตัสที่ต้องการน้ำในปริมาณมาก กลับส่งผลให้ชุมชนขาดแหล่งอาหาร ผักและเห็ดป่า แมลง สัตว์ป่าลดจำนวนลง ขาดแคลนแหล่งยาสมุนไพร รวมทั้งแหล่งไม้ใช้สอย อีกทั้งยังไม่สามารถนำสัตว์เลื้อยมาหากินในป่าได้อีก เกิดความแห้งแล้งไปทั่วบริเวณ เมื่อความอุดมสมบูรณ์ลดลงชาวบ้านจึงต้องเข้าเมืองเพื่อหางานทำส่งเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว วิถีชีวิตความเป็นชุมชนและสังคมพอเพียงดั้งเดิมของชุมชนรอบป่าหนองเยาะจึงสูญหายไป

จนกระทั่งมีการเรียกร้องของชาวบ้าน ทำให้คณะรัฐมนตรีในสมัยนั้นมีมติให้ยกเลิกการทำสวนป่ายูคาลิปตัส ชุมชนจึงเข้ามาดำเนินการฟื้นฟูป่าในลักษณะ “ป่าชุมชน” แทน

การฟื้นฟูป่าชุมชนหนองเยาะจึงเกิดขึ้นเพื่อให้ดินกลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเดิม พร้อมทั้งปลูกฝังเด็กในชุมชนให้รู้คุณค่าผืนป่าแห่งนี้ และให้เด็กเป็นผู้สืบทอดการอนุรักษ์ป่าต่อจากผู้ใหญ่ในชุมชน ร่วมลงแรงฟื้นฟูป่า ประสานใจ หนุนเสริมกิจกรรมดีๆ เพื่อให้ป่าชุมชนหนองเยาะกลับคืนสู่การเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของชุมชน

“กูก” สมจิตร ทำทอง หนึ่งในแกนนำกลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าหนองเยาะจังหวัดสุรินทร์ เล่าถึงการเข้าร่วมหาแนวทางอนุรักษ์ป่าในชุมชนว่า ในอดีตเธอเรียนอยู่ที่โรงเรียนตาคงวิทยา รัชมังคลาภิเษก ตำบลตาคง อำเภอสังขละ จังหวัดสุรินทร์ บ้านของเธออยู่ในชุมชน เธอจึงรับรู้ปัญหาเรื่องป่าเสื่อมโทรมมาโดยตลอด

เธอบอกว่า พี่ๆ ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หรือรีคอฟ จึงชักชวนเธอให้เข้ามาทำงานในชุมชน เพราะเห็นว่าเธอเป็นแกนนำเยาวชนในหมู่บ้านอยู่แล้ว เธอจึงไปชวนน้องๆ ในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมดูแลป่าชุมชน และเกิดเป็น **กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าหนองเยาะ** โดยมีสมาชิกเด็กและเยาวชนทั้งในชุมชนตำบลตาตงและชุมชนอื่นๆ เข้าร่วม โดยมี **เครือข่ายองค์กรชาวบ้านป่าชุมชนหนองเยาะและสมาคมป่าชุมชนอีสาน** เป็นพี่เลี้ยงและหนุนเสริมกระบวนการทำงานในชุมชนและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน

เมื่อเด็กและเยาวชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า กิจกรรมต่างๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็น **“เครื่องมือ”** สานต่อแนวทางการดูแล รักษา และหาทางอนุรักษ์ อาทิ กิจกรรมปลูกป่า ซึ่งจะเด็กๆ จะช่วยกันปลูกป่าขึ้นทดแทน เพื่อให้ดินกลับมาสมบูรณ์ดังเดิม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ ที่มีผู้เป็นแกนนำพาน้องๆ ในกลุ่มเข้าไปสำรวจผืนป่า เรียนรู้ต้นไม้ สมุนไพร โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเข้าร่วมด้วย

“ผู้ใหญ่จะสอนเรื่องสมุนไพรชนิดต่างๆ ที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคเบื้องต้น มีการเรียนรู้เรื่องเห็ดชนิดต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นอาหารหรือให้ระวังเห็ดที่มีอันตราย เรียนรู้เรื่องคนจะอยู่ร่วมกับป่าโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายต้นไม้ ฯลฯ โดยใช้เวลาวางช่วงเสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดเป็นวันทำกิจกรรมร่วมกัน”

อีกบอกว่า เธอเข้าร่วมกลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าหนองเยาะมาตั้งแต่เรียนอยู่ชั้น ม.4 และบัดนี้เธอเรียนจบชั้น ม.6 แล้ว แต่ยังทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้เรียนรู้กิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนไม่ละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดและสร้างอาชีพในชุมชน เช่น การทำผ้ามัดย้อมที่ศูนย์ฝึกอาชีพจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ย้อมผ้าด้วยสีจากต้นไม้อย่างต้นสาบเสือจะให้สีเขียว ต้นประดู่จะให้สีน้ำตาลแต่ถ้าไม่ใส่น้ำปูนใสจะออกสีแดงจางๆ และนำผ้ามัดย้อมเหล่านี้ไปใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กระเป๋า ผ้ามาลัย ผ้าปูโต๊ะหรือพวงกุญแจจากผ้ามัดย้อม ฯลฯ นอกจากนี้เธอยังนำความรู้เหล่านี้มาถ่ายทอดให้กับน้องๆ ในกลุ่มเพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้และนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์

นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าหนองเยาะยังใช้กิจกรรม **“ละครใบ้”** มาเป็น **“เครื่องมือ”** ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนและให้ข้อคิดต่างๆ เช่น เนื้อหาของละครที่สมมุติว่า เมื่อได้ปลาจำนวนมากหากเก็บไว้กินเองเพียงคนเดียวจะกินไม่หมด แต่ถ้ารู้จักแบ่งปันให้คนอื่นกินบ้าง เราจะได้สิ่งอื่นเพิ่มขึ้น อาจได้กินผัก กินหมู เป็น โดยสื่อให้น้องๆ ได้รู้จักการแบ่งปัน

จากการทำงานที่ผ่านมาถูกบอกว่าเธอเกิดการเรียนรู้ขึ้นมากมาย ทั้งการเรียนรู้ชุมชนของตนเองมากขึ้น และช่วยสอนน้องๆ ให้รู้จักรักชุมชนของเรา เนื่องจากทุกวันนี้เยาวชนเรียนรู้แต่สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไม่ได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบๆ หรือใกล้ตัวเลย ไม่ได้เรียนรู้ว่าในชุมชนเรามีตัวอย่างอะไรบ้าง การทำกิจกรรมต่างๆ จึงช่วยสอนให้เยาวชนในกลุ่มรู้จักตนเองมากขึ้น ทุกวันนี้ป่าในชุมชนของเรากลับมาสมบูรณ์มากขึ้น มีนกเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่ล้มที่จะดูแลรักษาป่าเพิ่มขึ้น

อนาคตก็วางแผนว่าจะไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย โดยเธอใฝ่ฝันอยากเป็น “ครู” เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนรุ่นต่อไปในชุมชน

เกษณี ซีอรัมย์ หรือ “พี่เก้” เจ้าหน้าที่ด้านเด็กและเยาวชน สมาคมป่าชุมชนอีสาน จังหวัดสุรินทร์ ผู้เป็นเหมือนพี่เลี้ยงของน้องๆ ถึงความเปลี่ยนแปลงของเธอว่า เมื่อก่อนถูกเป็นคนเงียบๆ ไม่กล้าแสดงออก แต่เป็นเด็กที่มีจิตอาสา จึงดึงเข้ามาช่วยทำงานถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยให้ช่วยดูแลน้องๆ ให้ทำกิจกรรมต่างๆ และเมื่อเธอได้มาทำงานก็เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของเธอก็มีความเป็นผู้นำมากขึ้น กล้าแสดงออก รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ มั่นใจในตัวเองมากขึ้น และทุกวันนี้ก็ยังเป็นแกนนำเยาวชนที่ช่วยปลูกฝังเด็กรุ่นหลังให้ตระหนักรักและหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่นของตนอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มเยาวชนรักป่าหนองเยาะจังหวัดสุรินทร์

แกนนำเยาวชน สมจิตร ทำทอง

53/1 ถนนสระโบสถ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์ 08-3386-1809

E-mail: kukkai1992_surin@hotmail.com, forest_surin@hotmail.com

หยง...กับการกิจของ เมล็ดพันธุ์ใหม่สานใจฟื้นฟูป่า

บนพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์กับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แม้จะยังคลุมเครือในความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านท่ามกลางการพยายามพิสูจน์สิทธิและความสามารถ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐเห็นถึงศักยภาพในการดูแลรักษาป่าของชาวบ้าน ตลอดระยะเวลาการต่อสู้นับสิบปีที่ผ่านมาด้วยการรวมตัวกันภายใต้ “เครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าภูผาแดง” ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2542 นั้นชาวบ้านได้พัฒนาตัวตน ทั้งความคิด และจิตใจในการอนุรักษ์ผืนป่าจนเข้มแข็งมากขึ้น พร้อมๆ กับสร้างเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ ขึ้นมาทำงานคู่ขนาน สานต่อเจตนารมณ์ของคนอยู่กับป่า

ย้อนหลังกลับไปเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา หลังเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าภูผาแดงทำงานพิสูจน์สิทธิมายาวนาน ก็เริ่มเล็งเห็นความสำคัญของ “เยาวชน” ในการเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า จึงเริ่มชักชวนเยาวชนแกนนำในพื้นที่ 10 กว่าคน เข้ามาทำงานคู่ขนานกันในนาม “กลุ่มเมล็ดพันธุ์ใหม่สานใจฟื้นฟูป่า” จังหวัดเพชรบูรณ์ มีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รณรงค์ กระสร้างจิตสำนึกให้กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ผืนป่า จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้วยกันให้ห่างไกลยาเสพติดแล้วหันมาทำงานเพื่อชุมชน

ธีระพล จันทน์เทศ หรือ **หยง** แกนนำเยาวชนกลุ่มเมล็ดพันธุ์ใหม่สานใจฟื้นฟูป่า บอกว่า เรื่องการดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ใช่เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น แต่เด็กหรือเยาวชนก็สามารถทำหน้าที่นั้นได้เช่นกัน โดยเริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ เพื่อดึงเพื่อนฯ ออกจากความสนใจเรื่องไร้สาระอย่างเกม หรือยาเสพติด แล้วชักชวนกันไปเล่นดนตรี เข้าค่าย ปลูกป่า ดูแลป่า ทำบ้านดิน จากนั้นจึงเริ่มจัดหนักให้เพื่อนฯ ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ที่ทำเรื่องอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน

“แรกๆ เรามีกันแค่ 10 คน อยากช่วยเหลืองานของเครือข่ายฯ ที่ผู้ใหญ่ทำอยู่ เราก็พยายามไปชักชวนเพื่อนๆ มาเข้ากลุ่ม หากิจกรรมทำร่วมกันก่อน จากนั้นก็จัดค่ายเพื่อสร้างความรู้และความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ป่า กิจกรรมหลักๆ ก็จะมีการดูแลรักษาป่า รณรงค์สร้างจิตสำนึก รวมถึงทำโครงการนำกล้วยไม้คืนป่า เป็นต้น แต่ถ้าไม่มีงานเราก็จะหากิจกรรมดีๆ ทำร่วมกันเพื่อดึงเพื่อนๆ ไว้ เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง เป็นต้น”

หน้าที่หลักของหยงคือการนำสันทนการ สร้างความสนุกครื้นเครงในทุกๆ กิจกรรม หยงบอกว่า ครั้งหนึ่งที่เขาประทับใจมากที่สุดก็คือ การที่เขามีโอกาสขึ้นไปร้องเพลงในกิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนที่โรงเรียนชาภูมิ ทั้งชาวบ้านและเยาวชนต่างพื้นที่ให้ความสนใจขอเพลงขึ้นมามากมาย แต่เพลงที่เล่นส่วนใหญ่เป็นเพลงลูกทุ่งและเพลงค้ายปะปนกันไป ครั้งนั้นเองทำให้เขาได้ข้อคิดว่ากลุ่มเมล็ดพันธุ์ใหม่สนใจฟื้นฟูป่าของพวกเขาควรที่จะมีเพลงที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับการรณรงค์เรื่องสีงแวดล้อมเข้าไปด้วย และนั่นได้กลายเป็น “แรงบันดาลใจ” ให้เขาและเพื่อนๆ เริ่มต้นแต่งเพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นอกจากนี้พวกเขายังใช้เวลาว่างที่เหลือจากหน้าที่หลัก มาร่วมกันสร้างบ้านดินเพื่อใช้เป็นศูนย์อำนวยการของกลุ่มฯ บ้านดินหลังแรกได้รับการเอื้อเฟื้อจากผู้ใหญ่ใจดีมาสอนให้ ไม่นานก็เสร็จ และไม่นานบ้านดินหลังที่ สอง สาม สี่และห้าก็ผุดขึ้นตามมา ด้วยความพลังของเด็กและเยาวชนในกลุ่มฯ ปัจจุบันอาคารดังกล่าวนอกจากจะใช้เป็นที่รวมพล และเป็นอาคารเอนกประสงค์แล้ว ในยามที่มีนักท่องเที่ยวผ่านมามาดินเหล่านี้ยังใช้รองรับผู้มาเยือนเหล่านั้นได้อีกด้วย

ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานของพวกเขา นอกจากจะปลูกฝังจิตสำนึกรักษาสีงแวดล้อมแล้ว คือ การแก้ไขปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด ที่ผ่านมามีแม้จะดูร้ายแรงแต่การใช้น้ำดีไล่น้ำเสียทำให้ปัญหาเจือจางลงไปอย่างเห็นได้ชัด ด้วยการไปชักจูงเยาวชนที่มีปัญหาเข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน จูงมือกันไปสู่สิ่งดีๆ

“กิจกรรมต่างๆ ที่พวกเราเยาวชนทำร่วมกัน มันสร้างทักษะความเป็นผู้นำ ความรักและความสามัคคีในกลุ่มและชุมชน สำหรับตัวผมเอง ทำมาปีนี้ก็เป็นปีที่สามแล้ว ยังไม่รู้สึกเบื่อเลย เพราะได้เรียนรู้ตลอดเวลาในการทำกิจกรรม ทั้งเรื่องทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะในการคิด การพูด เมื่อก่อนจะไม่ค่อยพูด เกเร พ่อแม่พูดอะไรก็ไม่ค่อยฟัง เอาแต่ใจตัวเองไม่มีเหตุผล ติดเพื่อน แต่ยิ่งนานประสบการณ์เราก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น มันสอนอะไรเราหลายๆ อย่าง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

คนเราต้องหาประสบการณ์ใหม่ๆ ใส่ตัวเอง เราต้องเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ไม่มีวันจบ อยู่ตรงนี้ ผมมีความสุขแล้ว ภูมิใจแล้ว ที่ได้ทำงาน ในจุดนี้”

วันนี้แม่หยงจะเรียนจบแล้ว แต่เขาไม่ อยากออกไปทำงานนอกชุมชน ด้วยความรัก และความผูกพันกับที่นี่ หยงเลือกที่จะช่วย พ่อแม่ทำไร่ข้าวโพด ไปพร้อมๆ กับการได้ ทำงานอาสาสร้างความรักความตระหนักและ ความหวงแหนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“...พฤติกรรมของผมที่เปลี่ยนไป พ่อแม่ก็ภูมิใจในตัวเรา เราก็ภูมิใจในตัวเองและสิ่งที่ได้ทำ ทุกวันนี้ก็ต้องแบ่งเวลาในการทำงาน เวลาส่วนหนึ่งก็ต้องช่วยเหลือครอบครัว พ่อแม่ อีกส่วนหนึ่ง ก็ต้องมาทำเพื่อชุมชนส่วนรวม”

กลุ่มเมลิทพันธุ์ใหม่สานใจฝืนฟูป่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ธีระพล จันทน์เทศ

โทรศัพท์ 08-4624-7991

จากผู้รับ...นับแต่นี้ขอเป็นผู้ให้

“ไปค่ายครั้งนั้น เหตุผลแค่เพราะไม่อยากอยู่บ้าน แต่เมื่อจบค่ายแล้ว เสียงเรียกร้องบางอย่างทำให้ผมกลับมาอีกครั้งแล้วครั้งเล่า กระทั่งปัจจุบัน ชมรมเด็กรักนกแห่งนี้กลายเป็นบ้านของผมไปแล้ว”

ออสการ์ หรือ ไพศาล อัมพิมพ์ แกนนำกลุ่มเยาวชนชมรมเด็กรักนก จังหวัดชัยภูมิ ย้อนภาพความทรงจำครั้งอดีต ก่อนเล่าเรื่องต่อด้วยน้ำเสียงเบิกบานว่า การร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกชมรมได้ในวันนี้มาจากจุดเริ่มต้นที่ไม่มี ความหมายสักเท่าไร นั่นคือ คุณครูชวนเข้ามาเข้าค่าย ครอบครัวยุติชมรมเด็กรักนกจัดขึ้นเมื่อครั้งที่เขาเรียนอยู่ชั้น ม.4 แต่จากพื้นฐานที่เป็นคนร่าเริง ชอบงานกิจกรรม และ รักธรรมชาติทำให้เกิดความประทับใจมาก เมื่อจบค่าย ในคราวนั้น เขาจึงตอบรับคำชักชวนของ วิชัย นาพัว ประธานกลุ่ม ให้มาเป็นพี่เลี้ยงค่ายในปีต่อมา

ไม่เพียงการมาร่วมทำงานกับกลุ่มเท่านั้น...แต่ด้วย “ใจรัก” ธรรมชาติบวกกับ “แรงบันดาลใจ” จากคนต้นแบบ อย่างพี่วิชัย ทำให้ ออสการ์ นำแนวคิดและแนวทางการ จัดกิจกรรม กลับมาต่อยอดและประยุกต์ใช้กับการทำกิจกรรมของโรงเรียนด้วย เช่น การจัด ค่ายสิ่งแวดล้อม ค่ายศิลปะ เป็นต้น

“รู้สึกประทับใจมากกับการเข้าค่ายครอบครัวยุติครั้งแรก ได้ความรู้ใหม่ๆ จากพี่วิชัยมาก อยากจะวาดนกได้เหมือนอย่างเขา จำได้ว่าซุ่มดูนกพญาไฟใหญ่ สวยมาก เห็นแล้วมีความสุข

อิมใจที่ได้อยู่กับธรรมชาติ บวกกับกระบวนการเรียนรู้ที่พี่ๆ จัด ทำให้เราทั้งสนุกและได้เปิดมุมมองใหม่ๆ มากกว่าในห้องเรียน จึงนำมาปรับใช้กับการนำกระบวนการในกิจกรรมที่โรงเรียน”

“จุดเปลี่ยน” ของชีวิตเกิดขึ้น เมื่อออสการ์ กำลังเรียนมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 เกิดเหตุวิวาทกับนักศึกษาด้วยกัน บวกกับคณะที่เรียนตอนนั้นไม่ตรงกับที่เขาสนใจนัก เขาจึงตัดสินใจลาออก เก็บกระเป๋าบ่ายหน้าเข้ามาจังหวัดชัยภูมิ เพื่อมาอาศัยขายคาของของกลุ่มชมรมเด็กรักนก โดยหวังว่าที่แห่งนี้จะเป็นที่ที่เขาสามารถเรียนรู้โลกและชีวิต ก่อนสมัครเข้าเรียนใหม่ในปีต่อไป

“ความคิดแรกหลังจากตัดสินใจลาออก คิดว่าเราน่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง และคิดถึงการทำค่าย จากนั้นจึงติดต่อพี่ๆ ว่าเราขอมาช่วยงาน มหาประสบการณ์ ซึ่งพี่เขาก็เต็มใจรับเรา”

เมื่อมาทำงานกับกลุ่ม ออสการ์ มีโอกาสเรียนรู้การทำงานในโครงการต่างๆ มากมายจากรุ่นพี่ ด้วยความตั้งใจใฝ่เรียนรู้ เขาค่อยๆ เพิ่มพูนประสบการณ์ทั้งทักษะการทำงานและมุมมองที่รอบด้านขึ้น โดยมีผู้ใหญ่ที่คอยเป็นผู้หนุนนำและให้กำลังใจ ทั้งนี้งานหลักของกลุ่มคือการเคลื่อนไหวงานด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านโครงการต่างๆ อาทิ **โครงการดูนก สสำรวจนก ค่ายสามเณร พราหมจารีนิภาคฤดูร้อน** เพื่อปลูกจิตสำนึกความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ “นก” เป็นจุดเริ่มต้นแล้ว “เชื่อมโยง” สู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม **โครงการสำรวจนกที่ช่วยขยายพันธุ์** การสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับนกที่ช่วยขยายพันธุ์พืชโดยไม่ต้องปลูก เพื่อให้ชาวบ้านตระหนักในความสำคัญของนกที่ช่วยขยายพันธุ์พืชและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่การอนุรักษ์นกที่ช่วยขยายพันธุ์พืชอย่างจริงจัง **โครงการธรรมชาติ**

เพื่อลุ่มน้ำลำประเทว กิจกรรมรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เน้นเรื่องน้ำกับป่า เพื่อให้ชาวบ้านและสังคมตระหนักและเห็นความสำคัญของสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และ**โครงการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำประเทว** โดยชุมชน พระ โรงเรียน และประสานให้องค์กรภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำประเทวในพื้นที่กว่า 5,000 ไร่

นอกจากทำงานตามแนวทางของกลุ่มแล้ว ในปีนั้นออสการ์ยังได้รับโอกาสจากพี่ๆ ให้ไปฝึกประสบการณ์จัดค่ายฟื้นฟูจิตใจเยาวชนหลังเหตุการณ์สึนามิ ที่จังหวัดระนองเป็นเวลาสองเดือน ทำให้เขารู้จักเพื่อนใหม่ รู้จักเครือข่ายการทำงานที่หลากหลาย จนเกิดความประทับใจ นำมาสู่แรงใจในการทำงานอย่างเต็มเปี่ยม

“การได้เดินทางไปครั้งนั้นทำให้เราพบประสบการณ์ใหม่ๆ มากมาย ได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่สำคัญคือได้เพื่อน ได้เครือข่ายการทำงาน ทำให้รู้สึกว่ายังมีคนเช่นเรา คนที่มีใจรักกิจกรรม และอยากเห็นโลกนี้มีความสุข ได้รู้ว่ามีคนทำงานเช่นนี้อยู่ในมุมต่างๆ อีกมากมาย และเราไม่ได้เดินอยู่อย่างโดดเดี่ยวนัก”

ออสการ์เข้าเรียนอีกครั้งที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะศิลปศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ จนจบ ขณะเดียวกันก็ช่วยงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง แม้พานพบปัญหาบ้าง เช่น เด็กมาร่วมกิจกรรมไม่ได้ เพราะพ่อแม่ไม่อนุญาต หรือการสู้รบปรบมือกับเด็กชนบ้าง เด็กเอาแต่ใจบ้าง แต่เขากลับมองว่านั่นไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นเพียงบททดสอบเพื่อให้คนเราได้เรียนรู้การบริหารจัดการการทำงานที่ดีเท่านั้นเอง

อย่างไรก็ตาม การทำงานกับเด็ก ทำให้ออสการ์เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย เขามองว่าหลายๆ อย่างจากเด็ก ทำให้ผู้ใหญ่อย่างเขาสามารถหยิบจับมาใช้ในการทำงานได้

“เด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน วิธีที่เราจะเข้าหาก็คือต้องต่างกันออกไป บางคนดื้อมาก ดื้อเพราะอะไรเราก็ต้องรู้เบื้องหน้าเบื้องหลังว่าเขาเรามาจากไหน ต้องใช้จิตวิทยาขั้นสูง แต่ส่วนใหญ่แล้วเด็กชอบสนุกเราไปคุยด้วยเล่นด้วยเขาก็ไม่มีอะไร การทำงานกับเด็กทำให้ผมมีสติมากขึ้น มีเหตุผล และใจเย็นลงได้ แต่ที่สำคัญคือบางครั้งเด็กก็ให้ประสบการณ์บางอย่างกับเรา โดยคาดไม่ถึง เช่น ผลงานของเด็ก คำพูดของเด็ก หลายๆ ครั้งผมสามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะของผมได้”

การทำงานไม่เพียงทำให้เกิดทักษะเรื่องการพูด การแสดงออก หรือการวางแผนการทำงานเท่านั้น แต่ยังทำให้เขาเติบโตทางความคิด และมีมุมมองชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเป้าหมายในชีวิตที่ต่างจากคนส่วนใหญ่ที่มองหาและขวนขวายในสิ่งกินตัว มีเงิน มีบ้าน มีรถ แต่สำหรับออสการ์แล้วเขาคิดว่าไม่ต้องดิ้นรน ไม่ต้องมีเงินมากนัก ขอแค่ได้ใช้ชีวิต ได้ทำงาน ที่สร้างประโยชน์ให้คนรอบข้างบ้าง แค่นี้ก็มีความสุขแล้ว

“สิ่งที่เราได้มาเป็นข้อคิดชีวิตก็คือ การไม่ยึดติด นั่นหมายความว่า เราอาจไม่เป็นตามที่เรามุ่งหวังไว้ก็ได้ ไม่ได้ก็ไม่ใช่ไร ไม่ต้องไปกระตือรือร้นมาก เช่น วันนี้ทำงานหวั่งค่าแรง 500 บาท แล้วไม่ได้ ถ้าเมื่อก่อนไม่ยอม ต้องทำเพิ่มจนได้ แต่ทุกวันนี้ เรามองว่าไม่เป็นไรได้ 200 บาทก็ยังดีกว่าไม่ได้เลย เป็นการมองโลกมุกกลับ คิดในด้านบวกมากขึ้น”

จุดหมายปลายทางของชมรมเด็กรักนก ไม่ได้อยู่แค่นก แต่มุ่งหวังให้เยาวชน “ตระหนักถึงคุณค่า” ของทรัพยากรธรรมชาติที่มีห่วงโซ่สอดคล้อง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ออสการ์คงเป็นห่วงหนึ่งที่มีความหวังจะร้อยรัดเยาวชนรุ่นหลังให้มาเป็นอีกหลายๆ ห่วงของเยาวชนเด็กรักนก ด้วยความหวังที่จะแบ่งปัน ถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ตน เรียนรู้โลก และอยู่อย่างสมดุลร่วมกัน

“.....จากที่เคยเป็นผู้รับ วันนี้ขอเป็นผู้ให้บ้าง จะมากจะน้อยก็ได้ครับ”

กลุ่มเยาวชนเด็กรักนก จังหวัดชัยภูมิ

ไพศาล อ่ำพิมพ์

โทรศัพท์ 08-5026-3682 E-mail: ocska4@gmail.com

กลุ่มเยาวชนลูกไม้ป่าเลน จังหวัดตราด

จากเดิมมีกลุ่มเยาวชน “รัตนเยาวชน” เกิดขึ้นในชุมชนเป็นกลุ่มแรก แต่หลังจากแกนนำกลุ่มได้ออกไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จึงทำให้ไม่มีผู้สานงานต่อ กลุ่มรัตนเยาวชนจึงต้องปิดตัวลง หลังจากนั้นไม่นาน ได้มีการประชุมของกลุ่มกองทุนป้าชายเลนบ้านเปร็ดโนกับทางแผนงานสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทย, ริกอฟ ในช่วงปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีตัวแทนเยาวชน 2 คน ที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ด้วย โดยที่ประชุมได้มีการเสนอกิจกรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนนั้นคือ “กิจกรรมเสียงตามสาย” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เคยมีมาในอดีต แต่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้ใหญ่ และได้หยุดทำกิจกรรมไปแล้ว เมื่อกลุ่มเยาวชนสนใจในกิจกรรมนี้ จึงได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นมา โดยเริ่มต้นจากเยาวชนที่สนใจเพียง 5 คนเท่านั้น จำนวนคนทีน้อยไม่ได้เป็นปัญหาของกลุ่มเยาวชน ด้วยมีผู้ใหญ่ใจดีเข้ามาช่วยสอนงานจนกลุ่มเยาวชนเริ่มเป็นงาน และได้ใช้ชื่อกลุ่มว่า “เยาวชนบ้านเปร็ดโน” หลังจากนั้นไม่นานนักก็มีน้องๆ เยาวชนเริ่มสนใจ และเข้ามาร่วมงานด้วย เมื่อมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นการวางระบบงานก็ต้องกระชับขึ้น จึงได้มีการเรียกประชุมเยาวชนครั้งใหญ่ในการวางแผนงาน ทำให้เกิดการบริหารงานในระบบ “พี่ดูแลน้อง” ไม่มีใครเป็นประธานกลุ่มเพื่อการทำงานอย่างเข้าใจ แบ่งงานตามความถนัดของแต่ละคนและได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มมาเป็น “กลุ่มเยาวชนลูกไม้...ป่าเลน” มาจนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันมีกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมทำกิจกรรมและสืบทอดเจตนารมณ์ของชุมชนกว่า 3 รุ่น มีสมาชิกกว่า 20 คน

กลุ่มเยาวชนลูกไม้ป่าเลน เป็นกลุ่มเด็กๆ ในชุมชน ที่พัฒนาระบบการการพูดคุยสื่อสารด้วยความสนใจอยากมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน โดยใช้สื่อรายการกระจายเสียงชุมชน หรือ “เสียงตามสาย” คอยบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ และเป็นเสมือนเสียงสะท้อนหรือคอยย้ำเตือนสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น อีกทั้งคอยติดตามและเรียนรู้กระบวนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลนไปกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านเปร็ดโนและชุมชน

ด้วยการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทักษะความสามารถ ทำให้ ณ วันนี้ เด็กๆ เหล่านี้สามารถทำหน้าที่คอยให้ความรู้ ความเข้าใจกับคนในชุมชน เพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน หรือผู้คนที่เข้ามาเยี่ยมเยือนป้าชายเลนได้เป็นอย่างดี และยังสามารถนำทักษะความสามารถ กล้าพูด กล้าแสดงออก ไปช่วยงานต่างๆ ในระดับตำบลได้อีกด้วย เยาวชนกลุ่มนี้จึงเปรียบเสมือน “ลูกไม้ป้าเลน” ที่พร้อมจะโตเป็นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงา เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาพันธุ์ และให้กำเนิดลูกไม้รุ่นต่อไป และด้วยความสามารถและบทบาทการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรป้าชายเลนทำให้กลุ่มเยาวชนได้ถูกสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะ (มดคันไฟ พุงแสดตะวัน) ทำให้เยาวชนได้รับการยอมรับจากชุมชนและสาธารณะมากขึ้น

กระบวนการทำงานและพัฒนาทักษะความสามารถของกลุ่ม ด้วยกระบวนการเรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกับผู้ใหญ่ แล้วนำมาฝึกฝนถ่ายทอดด้วยระบบ “พี่ดูแลน้อง” สร้างภาวะผู้นำโดยธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งกิจกรรมหลักๆ ของกลุ่ม คือ การจัดรายการกระจายเสียงในชุมชนทุกเสาร์อาทิตย์ เพื่อเป็นกระบอกเสียงบอกเล่าเรื่องราวป้าชายเลน ข่าวสารทั่วไปในชุมชนและเกิดความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งร่วมรณรงค์และอนุรักษ์ทรัพยากรป้าชายเลนในชุมชน โดยเยาวชนช่วยกันค้นคว้าเตรียมข้อมูลและแบ่งหน้าที่ในการเล่าเรื่องผ่านรายการกันเอง นอกจากกิจกรรมเสียงตามสายแล้ว ยังมีกิจกรรม “เงินออม” ซึ่งทำไปพร้อมๆ กับกิจกรรมเสียงตามสาย โดยจะมีการเก็บเงินออมทุกวันอาทิตย์ ซึ่งเงินที่ฝากนั้นจะต้องเป็นเงินที่เก็บด้วยตนเอง ไม่ให้เพิ่มจากพ่อแม่ เพื่อเป็นเงินกองทุนของกลุ่มเยาวชนที่จะใช้ในการทำกิจกรรม ซึ่งในกิจกรรมนี้ได้แบบอย่างมาจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพาน้อง

ท่องป้าเลน เป็นพี่เลี้ยงในการจัดค่ายเยาวชน เพื่อหวังจะขยายผลให้เด็กรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ทั้งนี้เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้น กิจกรรมบางกิจกรรมก็ไม่สามารถเข้ากับคนบางคนได้ จึงต้องมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นอีกหลายกิจกรรม ได้แก่ เก็บขยะ เสริมรายได้ระหว่างเรียน มัคคุเทศก์น้อย และกิจกรรมค่ายต่างๆ

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อให้คนอื่น และคนในสังคม เกิดขึ้นทั้งภายในกลุ่มเยาวชนในชุมชน จากรุ่นสู่รุ่นที่มีการถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นพี่เลี้ยงคอยฝึกฝนน้องๆ เยาวชนรุ่นใหม่ และขยายสู่กลุ่มเยาวชนเครือข่ายภายนอกชุมชนผ่านเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนลูกไม้ป้าเลน เกิดขึ้นได้ด้วยการสนับสนุนให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากกลุ่มอนุรักษ์ฯ ซึ่งมีความห่วงใยต่ออนาคตของเยาวชน

รุ่นใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ออกไปเรียนตอนนอกชุมชน แล้วไม่ได้กลับมาทำอาชีพประมงหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับป้าชายเลน จึงทำให้ความผูกพันกับป้าชายเลนลดลงไป กลุ่มลูกไม้ป่าเลนจึงเป็นความคาดหวังของผู้ใหญ่ที่จะสืบสานงานอนุรักษ์ต่อไป โดยอยากเห็นเด็กมีกิจกรรมเกาะเกี่ยวกับชุมชน รวมทั้งต้องการให้รุ่นพี่เชื่อมโยงกับรุ่นน้องในชุมชน ทั้งในเรื่องการเรียน ประสบการณ์ และทรัพยากรป้าชายเลน

ของชุมชน มีรุ่นพี่ที่เป็นพี่เลี้ยง มีกลุ่มอนุรักษ์ คอยเป็นที่ปรึกษา และป้องกันกิจกรรมให้เด็กอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ ด้วยไม่ว่าการไปศึกษาดูงานภายนอกชุมชน และการรับคณะศึกษาดูงานจากที่อื่นๆ ที่เข้ามาในชุมชนก็ตาม นอกจากนี้ยังคอยกระตุ้นให้กลุ่มลูกไม้ป่าเลนมีแผนการทำงานของกลุ่ม โดยเริ่มในสิ่งที่อยากทำเปิดโอกาสให้คิดกันเอง เน้นสร้างการเรียนรู้ให้เด็ก ให้อิสระในการคิดและทำงาน นอกจากนี้ อบต. หวังน้ำขาว ยังให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดรายการกระจายเสียง และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ แผนงานสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทย, รีคอฟ เป็นต้น คอยให้ความรู้ พัฒนาทักษะความสามารถอีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการทำกิจกรรมและการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มเยาวชนลูกไม้ป่าเลน คือ ขาดความร่วมมือจากผู้ใหญ่บางกลุ่ม เนื่องจากขาดการยอมรับเพราะอายุน้อย และด้วยระบบการศึกษาที่ทำให้เยาวชนห่างไกลชุมชนมากขึ้น

กลุ่มเยาวชนลูกไม้ป่าเลน จังหวัดตราด

ผู้ประสานงาน นุชสรา หวังน้ำ

ที่อยู่ 84 หมู่ 2 ตำบลวังน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด 23000

โทรศัพท์ 08-7743-1897

Email: a2p_lukyem@windowsslive.com

กลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำ จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำเกิดจากการรวมตัวกันของเยาวชนในหมู่บ้านซึ่งเป็นลูกหลานของกลุ่มอนุรักษ์บ้านห้วยหินดำ เริ่มการทำกิจกรรมกับกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านห้วยหินดำ ในปี พ.ศ. 2543 ด้วยการเริ่มสำรวจสีย้อมผ้าจากป่า ธรรมชาติราศึกษาธรรมชาติ ร่วมเรียนรู้ การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกะเหรี่ยง ทั้งการทอผ้า การรำตง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชุมชน

กระบวนการและแนวทางการในการดำเนินงาน

การเริ่มต้นทำกิจกรรมร่วมกับแม่ๆ พ่อๆ ในชุมชนก่อให้เกิดความแน่นแฟ้นสนิทสนมกันมากขึ้นระหว่างคนสองวัย โดยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ได้ช่วยถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ลูกหลานที่จะช่วยสืบทอดและอนุรักษ์กันต่อไปทั้งวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชนเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งสัมพันธ์กับธรรมชาติและ การอนุรักษ์ เยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำจึงได้เรียนรู้ผ่านตัวอย่างและการปฏิบัติจริงในชุมชนของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มคือ เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและคนในชุมชน นอกจากนี้การทำกิจกรรมของกลุ่มยังมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นนักพัฒนาองค์กรภาคเอกชนที่อยู่ในพื้นที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

แม้ในช่วงเวลาเกือบหนึ่งปีที่ผ่านมาการทำกิจกรรมของกลุ่มอาจขาดหายไปบ้างเนื่องจากแกนนำของกลุ่มต้องออกไปเรียน

ตอนนอกพื้นที่ แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวก็ก่อให้เกิดการพัฒนาแกนนำรุ่นใหม่ขึ้นผ่านการเข้าค่ายอบรมพัฒนาศักยภาพเยาวชน และสมาชิกรุ่นใหม่ในชุมชนก็ยังคงช่วยกันทำกิจกรรมที่พวกเขาพอทำได้เอง เช่น กิจกรรมจิตอาสาด้วยการเก็บขยะตามถนนเข้าหมู่บ้าน ซึ่งการมีเป้าหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มเยาวชนร่วมกันในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีทำให้ความเป็นกลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำมีการขับเคลื่อนกลุ่มตลอดมา

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อไปให้คนอื่น/คนในสังคม

หลังจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกันภายในชุมชนแล้ว จึงได้มีโอกาสออกไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งการออกอัลบั้มเพลงเยาวชนท้องถิ่น ซึ่งช่วยถ่ายทอดพลังการอนุรักษ์ของเยาวชนผ่านเสียงเพลง โดยการสนับสนุนจากแผนงานสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทย, รีคอป อีกทั้งยังได้เผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมการรำตง ซึ่งเป็นการช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องด้วยแกนนำเยาวชนบางส่วนต้องออกไปศึกษาต่อนอกชุมชนซึ่งทำให้ผ่านมากิจกรรมขาดการสานต่อจากแกนนำเยาวชนรุ่นน้อง แต่กลุ่มเยาวชนก็ยังขับเคลื่อนงานกันต่อมาได้โดยมีทั้งพี่เลี้ยงและกลุ่มสตรีทอผ้าคอยสนับสนุนอยู่ตลอดมาทำให้เยาวชนมีกำลังใจที่จะทำกิจกรรม รวมทั้งรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เข้มแข็งยังเป็นสิ่งสำคัญของกลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำ

กลุ่มเยาวชนต้นน้ำบ้านห้วยหินดำ จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้ประสานงาน ระวีวรรณ ศรีทอง

ที่อยู่ บ้านห้วยหินดำ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

โทรศัพท์ 08-1981-8581

Email: thai_csa@gmail.com

กลุ่มเยาวชนบ้านป่าคูล่าง จังหวัดกาญจนบุรี

“เราต้องเริ่มทำ เพราะในอนาคตรุ่นพ่อเราคงทำไม่ไหว”

จากกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตตามวิถีความเชื่อของตนเอง แต่เมื่อภาพที่เห็นต่อหน้าคือการต่อสู้ของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะของหมู่บ้านจากการบุกรุกเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ดินทำกินนั้น ทำให้พวกเขาเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดการใช้ชีวิตของตนเองเข้าเป็นแนวร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชนเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้ยั่งยืน และเพื่อพิสูจน์ตัวตนของพวกเขาเองว่าภาพลักษณ์ภายนอกที่คนอื่นเห็นไม่สามารถตัดสินพวกเขาได้ว่าเป็นเพียงเด็กวัยรุ่นเกเรเท่านั้น แต่พวกเขาจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะร่วมพัฒนาสร้างสรรค์สังคมได้เช่นกัน

การเริ่มต้นรวมตัวกันของแกนนำกลุ่ม 7-8 คน เมื่อปีพ.ศ. 2552 จากปัญหาการบุกรุกที่ดินในชุมชน ได้ทำให้พวกเขาอยากเข้ามามีส่วนร่วมช่วยงานของผู้ใหญ่ในชุมชนจากที่แต่เดิมมาเพราะถูกเกณฑ์ให้ต้องมา แต่ปัจจุบันพวกเขามาช่วยงานของชุมชนด้วยความเต็มอกเต็มใจ

กระบวนการและแนวทางการดำเนินงาน

“รุ่นผมไม่มีตัวอย่าง แต่รุ่นผมจะเป็นตัวอย่างให้กับน้องรุ่นต่อไป”

กิจกรรมของกลุ่มจึงอยู่ในช่วงพัฒนาศักยภาพของแกนนำเยาวชนที่ได้รับการหนุนช่วยจากพี่เลี้ยงคือ **ระวีวรรณ ศรีทอง** นักพัฒนาองค์กรภาคเอกชน **เบิกฟ้า ศรีทอง** อาสาสมัครชุมชนโครงการ มอช. และชุมชน โดยกิจกรรมในช่วงที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาศักยภาพของแกนนำ

เยาวชนให้มีทักษะกระบวนการและได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนเยาวชนที่มีประสบการณ์กิจกรรมสำคัญของกลุ่มที่ผ่านมา คือ การร่วมกันสร้างห้องสมุดบ้านดินให้กับชุมชน การทำภูมิพาง ถวายวัด และการบวชป่าประจำปีที่กำลังที่จะจัดขึ้น ซึ่งก่อนจะถึงกิจกรรมดังกล่าว แก่นนำกลุ่มเยาวชนจะช่วยกันทำกิจกรรมย่อยต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของกลุ่มเอง รวมทั้งชวนเพื่อนกลุ่มอื่นมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การทำป้ายชื่อต้นไม้ การสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น ใช้กระบวนการเรียนรู้เปิดโลกกว้างให้กับแก่นนำเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานเยาวชนในชุมชนต่อไป

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อไปให้คนอื่น/คนในสังคม

จากช่วงของการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้ขยายสู่การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มและเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ใกล้เคียง

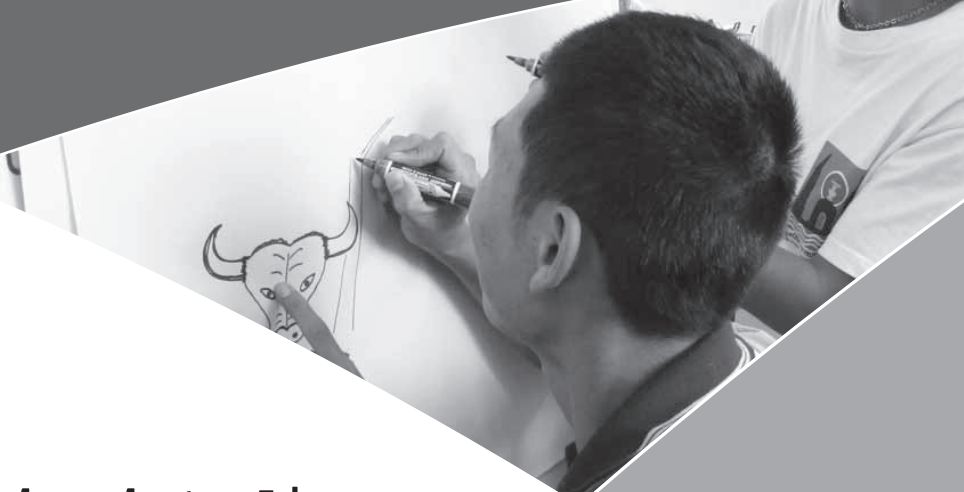
ซึ่งแก่นนำเยาวชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเรียนนอกระบบการศึกษาจึงช่วยพ่อแม่ทำงานในชุมชนด้วยการทำเกษตรอินทรีย์วิถีชีวิตของแก่นนำเยาวชนจึงผูกพันกับชุมชนและวิถีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้นทุนที่สำคัญของกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่างในการพัฒนางานเยาวชนและสร้างความยั่งยืนให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม

กลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ประสานงาน เบิกฟ้า ศรีทอง

ที่อยู่ บ้านป่าคู้ล่าง อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

โทรศัพท์ 08-0650-7042 **Email:** darksoul_antimate@hotmail.com

กลุ่มเยาวชนต้นกล้ารักษ์ป่า บ้านโป่งกระทิงบน จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาสถานการณ์โดยรวม
หันมามองชุมชนตัวเอง กลุ่มคนหนุ่มสาว
รวมตัวกันก่อตั้ง “กลุ่มเยาวชนต้นกล้า
รักษ์ป่าบ้านโป่งกระทิงบน” ในปี พ.ศ. 2543
เพื่อต้องการเป็นส่วนหนึ่งในสังคม โดยมี
แกนหลักที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
แล้วเลือกที่จะไม่ไปทำงานนอกพื้นที่ แต่เลือก
จะสร้างสรรค์พัฒนาบ้านเกิดตัวเอง จนถึง
ปัจจุบันนี้กลุ่มเยาวชนต้นกล้ารักษ์ป่าบ้านโป่ง

กระทิงบนมีกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวทำกิจกรรมขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
ร่วมกับชุมชนมาอย่างต่อเนื่องกว่า 4 รุ่น ทำให้ ณ วันนี้เยาวชนในชุมชนแต่ละช่วงวัยได้รับการ
ปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมใน
การจัดการดูแลทรัพยากรและฟื้นฟูวัฒนธรรมมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนเองยังมีกลยุทธ์ใน
การดำเนินงานพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างชัดเจน ด้วยยุทธศาสตร์ 7 ข้อ คือ 1) การพัฒนา
ผ่านกระบวนการเยาวชนต้นกล้าตะนาวศรี 2) เรียนรู้ สื่อสาร วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชน
3) ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและพลังงานทดแทน เพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งกันเองของเยาวชน
4) กีฬาสร้างคน คนรักชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง 5) จิตอาสา นักรณรงค์เพื่อสังคม 6) ประชาธิปไตย
สิทธิชุมชน และ 7) พัฒนาระบบการสื่อความหมาย กล้าใหญ่ตะนาวศรี เพื่อการพัฒนากลุ่ม
เยาวชนต้นกล้ารักษ์ป่าบ้านโป่งกระทิงบน

กระบวนการและแนวทางการในการดำเนินงานและแก้ปัญหา จุดเน้นที่ใช้เป็นกระบวนการแก้ปัญหา ได้แก่ ใช้มิติวิถีวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยการประชุมคิดค้น ใช้การสื่อสารความหมายโดยพูดบอกกล่าว ประชาสัมพันธ์ในทุกโอกาส ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย และเชื่อมโยงประเด็นปัญหา

กิจกรรมที่ขับเคลื่อน 3 ประเด็นหลักๆ คือ

1) **การอนุรักษ์ที่สร้างสรรค์โดยเยาวชน** ได้แก่ ท่องป่าเชิงอนุรักษ์กับนักเดินทางวัยมันส์ ฝ่ายเพื่อชีวิต (ประปาภูเขา) มีกระบวนการสื่อความหมาย “กล้าใหญ่ตะนาวศรี” ปลูกป่า ทำแนวกันไฟ เก็บข้อมูลความหลากหลายระบบนิเวศป่า แปลงขยายพันธุ์สมุนไพร กล้วยไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ป่า เป็นต้น

2) **วัฒนธรรมและงานชุมชน** ได้แก่ พัฒนาผู้นำจัดกิจกรรมทางสังคม เช่น กีฬางานประเพณี สร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ที่เหมาะสม สร้างสรรค์แกนนำสู่การเป็นผู้นำชุมชนรุ่นต่อไป เป็นคณะกรรมการต่างๆ ในชุมชน และฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เป็นต้น

3) **การพึ่งตนเองและพึ่งกันเองของเยาวชน** ได้แก่ การศึกษาเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และพลังงานทดแทน

จากการขับเคลื่อนกิจกรรมหลักๆ ที่ผ่านมามีกลุ่มเยาวชนได้รับการยอมรับจากสาธารณะและสื่อต่างๆ ได้แก่

- การได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ในปี 2547

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อให้คนอื่น และคนในสังคมเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในกลุ่ม ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนตะนาวศรี การเป็นวิทยากรนำกระบวนการให้กับกลุ่มเยาวชนเครือข่าย ทั้งเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาชุมชน และการสร้างสรรค์แกนนำสู่การเป็นผู้นำชุมชน เป็นต้น

กลุ่มเยาวชนต้นกล้ารักษ์ป่าบ้านโป่ง กระทั่งบนดำเนินกิจกรรมและขับเคลื่อนงานบนแนวคิดและการปฏิบัติในการพึ่งตนเอง ด้วยการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มเยาวชน และการระดมทุนจากการจัดกิจกรรมให้กับองค์กรและเครือข่ายต่างๆ เพื่อใช้หมุนเวียนในกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ยังได้รับการให้คำปรึกษาจากชุมชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนอุปกรณ์

การเข้าร่วมประชุมในเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานทั้งระดับเครือข่าย ภูมิภาค และประเทศ และงบประมาณในการทำกิจกรรมบางส่วนจากองค์กรภายนอกชุมชน ได้แก่ โครงการต้นกล้าพลังงาน อุทยานแห่งชาติไทยประจันต์ เป็นต้น ทำให้กลุ่มเยาวชนได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น มีความเข้มแข็งที่จะสามารถร่วมมือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

จากการทำกิจกรรมโดยใช้เรื่องการพึ่งตนเองและวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งต่อทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรชุมชน วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชนเผ่ากะเหรี่ยงให้คงอยู่สืบต่อไป หรือแม้แต่การพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ที่จะเข้าร่วมได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น

ปัญหา/อุปสรรค ด้วยภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวและตัวเยาวชนเอง ที่ต้องชวนช่วยศึกษาเรียนรู้ และหางานทำเพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้เวลาที่จจะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในบางช่วงเวลาลดหายไป หรือขาดแกนนำในบางรุ่นที่จะมาขับเคลื่อนงานให้เกิดความต่อเนื่อง และด้วยงบประมาณที่จะขับเคลื่อนการทำงานอนุรักษ์ในชุมชนมีอย่างจำกัด ทำให้กลุ่มเยาวชนและแกนนำบางส่วนต้องออกไปหางบประมาณจากภายนอกชุมชน ด้วยกระบวนการทำงานค่ายและการเป็นวิทยากรกระบวนการ

กลุ่มเยาวชนต้นกล้ารักษำบ้านโป่งกระกิงบอน จังหวัดราชบุรี

ผู้ประสานงาน บุญส่ง ใจชื่น เกรียงไกร ชีช่วง

ที่อยู่ 98 ม.1 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี 70000

โทรศัพท์ 08-7171-2198, 086-036-4065 Email: kaipha.007@hotmail.com

บ้านคือป่า...ป่าคือชีวิต

เพราะมี “ป่า” เป็นบ้าน วิ่ง เล่น ตีมี กัน อยู่กับป่า..... อนาคตหากไม่มีป่า คือไม่มีบ้าน
วันนี้พวกเราเยาวชนจึงรวมตัวกัน

“ด้าน” อนุเทพ ปาโส สมาชิกกลุ่มเยาวชนต้นตอ หนึ่งในแกนนำที่มีส่วนร่วมกับ
กระบวนการจัดการป่าในชุมชนบ้านเกิดมาตั้งแต่เด็กแล้วว่า สมัยเด็กๆ เขามักตามญาติๆ เข้าป่า
ไปวิ่งเล่นและทำกิจกรรมอยู่เสมอ จนกลายเป็นความผูกพัน รู้สึกว่าป่าคือบ้าน และบ้านหลังนี้
ก็คือชีวิต..... เมื่อโตขึ้นเขาได้รวมตัวกับเพื่อนๆ ในชุมชนประมาณ 10 คน ก่อตั้ง “กลุ่มเยาวชน
ต้นตอ” เพื่อเสริมกำลังการทำงานของผู้ใหญ่เรื่อง “การจัดการป่า” โดยมี ผู้ใหญ่สายชล พวงพิกุล
คอยให้ความรู้และสนับสนุนการทำงานของพวกเรา

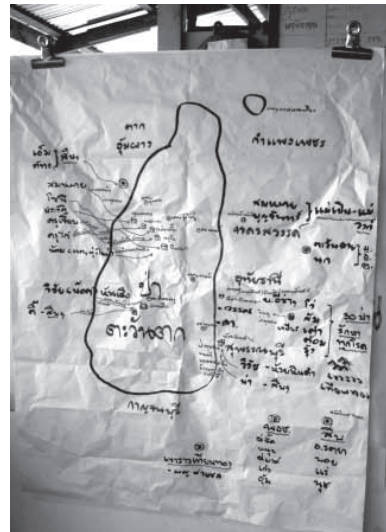
“ตอนเด็กๆ เราได้คลุกคลีกับกิจกรรมของผู้ใหญ่บ้าง แต่เข้ามาทำงานอย่างจริงจังคือตอน
อายุ 15 ปี ร่วมกับเพื่อนๆ รุ่นราวคราวเดียวกัน เพราะมองเห็นว่าลุง ป้า น้า อา ต่างก็ขรอลง
ทุกวัน ขณะที่พวกเขาเองก็โตขึ้น น่าจะใช้ “พลังความสามารถ” เข้าไปช่วยเคลื่อนงานด้านสิ่งแวดล้อม
ต่อจากผู้ใหญ่ เพื่อรักษาป่าบ้านเกิดให้คงอยู่สืบไป”

“ต้นตอ” ตามคำบอกเล่าของด้าน หมายถึง การต่อยอดจากต้นตอที่กำลังจะตายไปให้
แตกหน่อกิ่งก้านสาขาขึ้นมาใหม่อีกครั้ง เป็นต้นตอที่ยืนด้วยตัวเอง เป็นการต่อยอดจาก
รุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จากวันที่มีกันเพียงแค่ 10 คน ปัจจุบันนี้มีเยาวชนให้ความสนใจเข้ามาเป็นสมาชิก
กว่า 40 คน ผลัดเปลี่ยนกันไปเป็นรุ่นๆ เพราะแต่ละรุ่นอาจมีเพื่อนบางคนไปเรียน ไปทำงาน
แต่เมื่อมีเวลาว่างทุกคนก็จะกลับมาช่วยงานกลุ่มอยู่เสมอ

ด้านย้อนให้ฟังต่อว่า บ้านของเขาคือชุมชนเขาราวเทียนทอง ตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอเนินขาม
อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท เป็นชุมชนที่เริ่มกระบวนการจัดการป่า และมีส่วนสำคัญในการ
ขับเคลื่อนเครือข่ายของชุมชนรอบป่าเขาราวเทียนทอง โดยการดำเนินงานของเครือข่ายเน้นการ

สร้างความเข้าใจของคนกลุ่มต่างๆ และสร้างรูปธรรมในการจัดการให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยรอบ เช่น แผนการจัดการป่า องค์กรในระดับชุมชน และการเสริมอาชีพเพื่อลดการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก

นอกจากกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ภายในหมู่บ้านที่รวมกลุ่มเพื่อร่วมรักษาป่าชุมชนแล้ว ยังมีกลุ่มเยาวชนที่รวมกลุ่มกันแสดงความสามารถ ดูแลรักษาป่าชุมชนร่วมกับผู้ใหญ่ ทั้งนี้ **การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนต้นตอ คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น** กิจกรรมที่ผู้ใหญ่ทำ ก็จะมีได้ๆ ในกลุ่มเข้าไปร่วมด้วย **ในการทำงานจะมีเนื้อหาที่ทุกคนร่วมกันคิดร่วมกันทำ** โดยแบ่งการทำงานออกเป็นสองด้านคือ ด้านการอนุรักษ์ ที่จะมีกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ในชุมชน เช่น กิจกรรมสำรวจป่าวางแผน ที่ต้องมีการช่วยกันเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศในผืนป่าเขาราวเทียนทอง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงและเก็บข้อมูลอีกครั้งจนแน่ใจว่า ความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศเปลี่ยนไปในทิศทางใด จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปปรึกษากับผู้ใหญ่ เพื่อดูว่าพื้นที่ดังกล่าวควรปลูกต้นไม้อะไรจึงจะเหมาะสม เพื่อเพิ่มความหนาแน่นให้ป่าฟื้นตัว และเพื่อให้ป่าปรับระบบนิเวศในตัวเอง จากนั้นจึงจะไปซ่อมแซมป่าในส่วนที่ขาดหายไป

ไม่เพียงร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าเท่านั้น กลุ่มเยาวชนต้นตอยังจัดให้มีกิจกรรมค่ายอนุรักษ์ **ทำเพลงด้านการอนุรักษ์ป่า ทำเว็บไซต์ของเครือข่ายป่า และการสร้างอาชีพเสริม** ช่วยกันทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกวางจำหน่ายเพื่อระดมทุนทำกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม โดยใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและวันหยุดให้เกิดประโยชน์

“สำหรับกิจกรรมที่ผ่านมา พวกเราเคยไปช่วยผู้ใหญ่สำรวจป่าวางแผน หรือบางครั้งมีงานต่างพื้นที่ ก็ไปในนามของเยาวชน แนะนำน้องๆ ที่มาเข้าร่วมกิจกรรม โดยพวกเราจะเป็นคนแนะนำให้ความรู้ด้านเนื้อหาของกิจกรรม ซึ่งจะคิดเอง ทำเอง และนำไปเผยแพร่ให้กับน้องๆ การเข้ามาทำกิจกรรมตรงนี้ ทำให้รู้ว่าสภาพพื้นที่ป่าแถบบ้านเป็นอย่างไร รู้ว่าในการที่จะวางแผนแต่ละครั้ง สภาพป่าหลังจากการวางแผนเป็นอย่างไร อะไรที่โดนทำลายไปบ้างแล้ว”

ด้านเล่าว่า แม้แรกๆ การทำงานจะยังติดขัด แต่เพราะเขาและเพื่อนๆ มีความตั้งใจ และมีเป้าหมายในการทำงาน จึงผ่านอุปสรรคมาได้

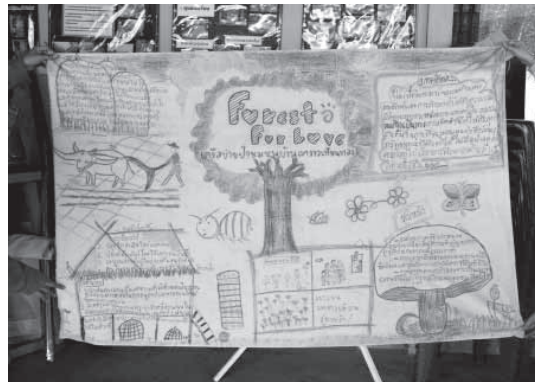
“กระบวนการต่างๆ ที่เรานำมาทำกิจกรรมก็อาศัยเรียนรู้จากการไปอบรมตามที่ต่างๆ บ้างหรือการไปค่าย และการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้แกนนำแต่ละคนก็จะมีความสามารถพิเศษกันคนละด้าน บางคนพูดเก่งเป็นวิทยากรได้ บางคนทำสันทนาการเก่ง เราก็จะเอา

จุดเด่นของแต่ละคนมารวมกัน แล้วแบ่งหน้าที่ตามความสามารถ ค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไป จนเกิด ความชำนาญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ แล้วถ่ายทอดกันไปจากรุ่นสู่รุ่น”

อุปสรรคปัญหาใหญ่ที่กลุ่มเยาวชนต้องฝ่าฟันคือ การยอมรับของผู้ใหญ่ที่ยังมองไม่เห็น ศักยภาพของพวกเขา จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทำกิจกรรมมากนักในช่วงแรก แต่ยังมีผู้ใหญ่ บางคนสนับสนุนและให้กำลังใจ ทำให้พวกเขาไม่ย่อท้อ ตั้งหน้าตั้งตาทำงาน โดยเชื่อว่าวันเวลา จะเป็นเครื่องพิสูจน์ความตั้งใจดีของพวกเขา

“บางคนไม่เข้าใจว่าเราทำอะไร ทำไมไม่ออกไปทำงานหาเงิน ทำแบบนี้จะได้อะไร แต่พวกเรา ก็ทำต่อ คิดว่าวันหนึ่งคงจะพิสูจน์ได้ว่า เรื่องป่าและทรัพยากรธรรมชาติเป็นของทุกคน วันหนึ่ง เมื่อผลออกมามาก็จะต้องเห็น”

จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา สิ่ง ที่ เปลี่ยนไปสำหรับด้านคือ เขามีความรับผิดชอบ มากขึ้น รู้จักการทำงานร่วมกับคนอื่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก เขาบอกว่า เมื่อก่อน เป็นคนไม่กล้าแสดงออก เขินอาย แต่ตอนนี้ รู้สึกมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น บุคลิก ดีขึ้น มีการวางแผนก่อนที่จะทำงาน ส่งผลไป ถึงการใช้ชีวิตประจำวัน คือรู้จักคิดก่อนทำ และเป็นคนใจเย็นมากกว่าแต่ก่อน

นับจากวันตั้งกลุ่ม จนถึงวันนี้เป็นเวลาเกือบสิบปีแล้ว แต่ด้านยังคงอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิด เพราะเขารู้สึกว่าการทำงานของกลุ่มเป็นทั้งหน้าที่และสิ่งที่รัก เขามุ่งมั่นที่จะทำงานด้านนี้ต่อไป เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ปลูกฝังเมล็ดพันธุ์ใหม่ ให้แตกหน่อ ต่อยอดเป็นต้นไม้ที่แข็งแรงในที่สุด

“ทุกวันนี้ผมมีความสุข สงบดี ไม่คิดที่จะไปอยู่ที่อื่น อยู่บ้านเราสบายใจกว่าครับ”

กลุ่มเยาวชนต้นตอ

อนุเทพ ปาไธ

โทรศัพท์ 08-2887-8570

กลุ่มเยาวชนเด็กรักษ์ทุ่ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มเด็กรักษ์ทุ่ง โรงเรียนสามร้อยยอด เกิดขึ้นจากอาจารย์พงศ์ศักดิ์ กาญจนภักดี ครูโรงเรียนสามร้อยยอด ได้ชักชวนนักเรียนดูนก ทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในพื้นที่ และได้ติดต่อประสานงานกับองค์กรอนุรักษ์ต่างๆ ในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาให้นักเรียน ในช่วงปี 2540 หลังจากที่อาจารย์พงศ์ศักดิ์ได้ย้ายออกไป อาจารย์สุพจน์ จึงได้เข้ามาดูแลแทน และได้จัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับนกและสิ่งแวดล้อม และบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดในการศึกษาเรียนรู้ และทำกิจกรรม อีกทั้งทำให้เยาวชนในกลุ่มได้มีโอกาสและมีทางเลือกในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ตามที่ตนเองชอบและถนัด ด้วยระยะเวลาการดำเนินงานจนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลากว่า 10 ปี กลุ่มเด็กรักษ์ทุ่ง มีกลุ่มเยาวชนสืบทอดงานการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรุ่นต่อรุ่น

เด็กรักษ์ทุ่ง เป็นกลุ่มเยาวชน ในโรงเรียนที่นำ “กระบวนการ” ความสนใจในธรรมชาติ “นก” มาเป็นสื่อในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งกับเพื่อนเยาวชนในโรงเรียนและชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ โดยการเรียนรู้และศึกษาชีววิทยาของนกอย่างเข้าใจ ก่อนจะอธิบายและสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับนกสู่สาธารณะผ่านการเป็นวิทยากร และการร่วมกิจกรรมด้าน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เด็กรักษ์ทุ่งยังเป็นกลุ่มพลังเยาวชนที่ทำให้ชุมชนรู้จักกิจกรรมอนุรักษ์ และช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ในพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด ทำให้กลุ่มเด็กรักษ์ทุ่งได้รับการยอมรับจากสังคมในการทำงานด้านอนุรักษ์อย่างตั้งใจ จริงใจ ได้แก่....

- การได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กและพิทักษ์สิทธิเด็ก ให้เป็นกลุ่มเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2547
- เป็นหนึ่งในเครือข่ายแรกๆ ที่ได้ร่วมงานกับสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย และเป็นเครือข่ายอนุรักษ์นกมาตั้งแต่ปี 2542
- การได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก ผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น
- การได้รับการยกย่องให้เป็นกลุ่มเยาวชนที่ใช้กระบวนการศึกษานอกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากรางวัลลูกโลกสีเขียว

กระบวนการพัฒนาทักษะความสามารถ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่ให้ความชัดเจนในการศึกษาหาความรู้อย่างมีความสุข สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ง่าย เพิ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม และทำให้เกิดความใกล้ชิด และผูกพันกับธรรมชาติ ทำให้คนดูนกหลายๆ คน เปลี่ยนพฤติกรรมหันมารักนก และเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งที่จะต้องรักษาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติให้คงอยู่ มีความอุดมสมบูรณ์สำหรับนกและตนเอง ทำให้เยาวชนและนักเรียนหลายคนให้ความสนใจ ช่วยกันจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ร่วมเป็นผู้นำดูนก และรณรงค์การอนุรักษ์พื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด โดยมีการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกอบรมให้ความรู้ในชั่วโมงกิจกรรมชุมชน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 2) การออกภาคสนามศึกษาระบบนิเวศ ทั้งในพื้นที่สามร้อยยอด และพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆ 3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะ และสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับนกและสิ่งแวดล้อม (วาดภาพนก เพ้นท์ภาพนก การทำเข็มกลัด นกไม้) 4) การเป็นวิทยากร เรื่องการดูนกกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำดูนกที่ทุ่งสามร้อยยอด และแหล่งดูนกอื่นๆ

ให้แก่โรงเรียนต่างๆ บุคคล และหน่วยงานที่สนใจ และ 5) ร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด และหน่วยงานอื่นๆ ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การแบ่งปันสิ่งดีๆ ต่อให้คนอื่น และคนในสังคม เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มเด็กรักษ์ทุ่ง มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง "นก" และสร้างกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดสู่เพื่อนเยาวชนในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน

ใกล้เคียง และชุมชนรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด อีกทั้งได้นำกระบวนการทำกิจกรรมและความรู้ความสามารถของสมาชิกและกลุ่มเด็กรักษ์ทุ่งไปช่วยงานด้านการอนุรักษ์ของหน่วยงานราชการในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด วนอุทยานหาดวนกร เป็นต้น ในรูปแบบของการเป็นวิทยากร และกระบวนการค่ายวิทยาศาสตร์ นอกจากการแบ่งปันสิ่งดีๆ เหล่านี้แล้ว กลุ่มเด็กรักษ์ทุ่งยังได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับเพื่อนเครือข่ายเยาวชนกลุ่มต่างๆ และนำประสบการณ์ของกลุ่มอื่นๆ มาพัฒนากระบวนการทำงานของกลุ่มอีกด้วย

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเด็กรักษ์ทุ่ง เกิดขึ้นได้ด้วยการหนุนเสริมและการให้คำปรึกษาของเหล่าอาจารย์ในโรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคมเป็นสำคัญ ที่ชักนำและนำเยาวชนเรียนรู้กิจกรรมศึกษาดูงาน รวมทั้งการสนับสนุนอุปกรณ์ หนังสือ และงบประมาณในการทำกิจกรรมบางส่วนจากรายการทุ่งแสงตะวัน รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานของกลุ่มเด็กรักษ์ทุ่งทำให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคมมากขึ้น ทำให้ทางกลุ่มเยาวชนได้พัฒนาทักษะความสามารถได้มากขึ้นด้วยการเป็นวิทยากรในการศึกษาดูงาน และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จากการทำกิจกรรมโดยใช้ “นก” เป็นสื่อ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายทั้ง นกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ทุ่งสามร้อยยอด ถูกล่า จับขัง หรือทำร้ายลดน้อยลง หรือแม้แต่ตัวเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มเองยังได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีความเชื่อมโยงและมีความสำคัญต่อกัน อีกทั้งยังขยายผลดังกล่าวสู่กลุ่มเยาวชนในต่างโรงเรียน และชุมชนโดยรอบพื้นที่ให้มีความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

กลุ่มเยาวชนเด็กรักษ์ทุ่ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้ประสานงาน สุพจน์ สุขพัฒน์ นิรุตต์ ท้าวโกษา

ที่อยู่ โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77180

โทรศัพท์ 08-6178-9006, 08-0433-4934

Email: niruds@hotmail.co.th

กลุ่มเยาวชนรักแม่คลองบางปรู จังหวัดระนอง

กลุ่มเยาวชนรักแม่คลองบางปรู เกิดจากการรวมตัวของเยาวชนในพื้นที่ ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ที่เป็นห่วงและห่วงหาพันธุกรรมชาติ “พลับพลึงธาร (พืชน้ำหายาก)” ที่มีอยู่ในพื้นที่คลองบางปรู อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนองตลอดจนถึงคลองนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง นั้นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของพลับพลึงธาร แต่เนื่องจากเมื่อก่อนชุมชนนั้นยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรพืชน้ำเหล่านี้ จึงทำให้มีความเปลี่ยนแปลง และมีการขยายพันธุ์ที่ค่อนข้างช้า การรวมตัวของกลุ่มเยาวชนเกิดขึ้นด้วยการเล็งเห็นสภาพปัญหา และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากการขุดพลับพลึงธาร นำไปขาย ทำให้จำนวนลดน้อยลงแล้ว บางพื้นที่ก็ยังถูกรุกรานโดยโครงการพัฒนาของหน่วยงานรัฐที่ทำการขุดลอก ปัญหาดังกล่าวจึงมีการพูดคุยกันในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ที่ยังคงเหลือพลับพลึงธารเพื่อหาแนวทางในการปกป้องคุ้มครองพลับพลึงธารมิให้เหลือไว้เพียงชื่อที่คอยบอกเล่ากับคนรุ่นหลัง

กระบวนการและแนวทางในการดำเนินงาน

การอยากมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและพัฒนาชุมชนตนเองของกลุ่มเยาวชนรักแม่คลองบางปรู โดยการเริ่มต้นใช้ “กิจกรรมฟื้นฟู” ทรัพยากรในลำคลองมาเป็น “เครื่องมือ” เพื่อรวบรวมกลุ่มเยาวชนที่สนใจอยากมีส่วนร่วมเข้ามาร่วมคิดร่วมดำเนินกิจกรรม แต่กระบวนการพูดคุยถึงสภาพปัญหา แนวทางการฟื้นฟู และการมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการศึกษาเรียนรู้ระบบ

นิเวศทรัพยากรอย่างจริงจัง พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติการฟื้นฟูทดลองไปควบคู่กัน เพื่อหาแนวทางดูแลอย่างเหมาะสม ก่อนจะนำกระบวนการฟื้นฟูที่เหมาะสมเผยแพร่ขยายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสู่กลุ่มเยาวชนเครือข่ายในพื้นที่ต่อไป ภายใต้ความร่วมมือและการสนับสนุนของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ใหญ่ในชุมชนที่คอยให้การสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องด้วยเยาวชนในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาทำให้การยอมรับจากผู้ใหญ่ในชุมชนยังมีน้อย และด้วยกลุ่มเยาวชนยังขาดทักษะในการสื่อสารสู่สาธารณะจึงทำให้การถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์การทำงานของกลุ่มสู่เครือข่ายยังถูกสื่อสารออกไปน้อย แต่ด้วยความตั้งใจของกลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ที่จะฟื้นฟูทรัพยากรให้กลับคืนมา และเกิดเครือข่ายการอนุรักษ์ในระดับจังหวัด จึงได้มีแนวทางที่จะพัฒนาทักษะการสื่อสารให้ดีขึ้นกว่าเดิม

กลุ่มเยาวชนรักษ์คลองบางปรุ จังหวัดระนอง

ผู้ประสานงาน จักรพงษ์ ชูศรี

ที่อยู่ 69 หมู่ 5 ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง 85120

โทรศัพท์ 08-6684-2380

ธรรมชาติเป็นครู เรียนรู้กับชุมชน ฝึกตนจากการปฏิบัติจริง

“ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” คือคำบอกเล่าของคนในชุมชนที่พูดถึง นพชิน เมืองแก้ว “นพ” เยาวชนบ้านไม้แดงเหนือ จังหวัดตรัง ที่ก้าวเข้ามาขับเคลื่อนงานด้าน “ป่าชุมชน” ด้วยเหตุผลว่า เห็นพ่อแม่ทำมาตั้งแต่เด็กๆ ทำให้เขาค่อยๆ ซึมซับธรรมชาติรอบตัว และอยากมีส่วนร่วมในการดูแลป่าชุมชนที่เขาอาศัยอยู่

นพคือเยาวชนในพื้นที่ที่ทำงานด้านอนุรักษ์มาตั้งแต่ปี 2546 โดยได้รับแรงบันดาลใจจากผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบทั้งผู้ปกครองและรุ่นพี่ที่โรงเรียน ได้เห็นพ่อแม่และเพื่อนบ้านรวมกลุ่มกันทำเรื่องสิทธิชุมชน การจัดการทรัพยากร การดูแลจัดการป่า เขาจึงอยากเดินตามแนวทางที่พ่อแม่ปลูกฝังไว้ เขาบอกว่าสมัยที่เขาเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ตามพ่อแม่ไปดูงาน ไปช่วยงาน จึงอยากทำเพื่อแบ่งเบาของพ่อแม่บ้าง กอปรกับที่โรงเรียนมีพี่ๆ ทำกิจกรรมเช่นนี้ก่อนแล้ว และเขามีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการทำงานจากพี่ๆ จึงตั้งกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นใช้ชื่อว่า **กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าต้นน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ** เพื่อศึกษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และร่วมกันฟื้นฟูวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาใหม่ โดยรุ่นแรกมีสมาชิกประมาณ 30 คน มีกลไกการทำงานที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เยาวชนตระหนักและช่วยกันขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ในบ้านเกิด

“การประกาศพื้นที่บ้านไม้แดงเหนือให้เป็นส่วนหนึ่งของเขตอุทยานแห่งชาติเจ้าไหม เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวทางด้านการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากส่งผลต่อพื้นที่ทำกินของชาวบ้านเอง เมื่อมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ชาวบ้านต้องเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนและสิทธิเกี่ยวกับคนอยู่กับป่ามากขึ้น ในส่วนของเยาวชนเองก็มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมพร้อมกับการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยปัจจุบันจัดอบรมน้องเป็นรุ่นที่ 4 แล้ว”

สำหรับกระบวนการทำงานของกลุ่มเริ่มจากการจัด “ค่ายศึกษาเรียนรู้ ป่าคู่คลองจากพี่สู่น้อง” เน้นให้กลุ่มเยาวชนรุ่นพี่เป็นตัวกลางถ่ายทอดงานอนุรักษ์สู่รุ่นน้อง กระตุ้นให้เยาวชนและคนในชุมชนเกิดความรักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมถึงเปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาตัวเองไปสู่ความเป็นผู้นำในอนาคต กิจกรรมประกอบด้วยการบรรยายทางวิชาการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น การป้องกันแก้ไขปัญหาเสียดิน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเดินสำรวจสภาพแวดล้อมของป่าบ้านคลองไม้แดงเหนือ ป่าต้นน้ำของคลองหลายสาย ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงคนในชุมชน เพื่อให้เยาวชนทุกคนเห็นคุณค่าช่วยกันดูแลรักษาป่าต้นน้ำให้อยู่คู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

“กิจกรรมส่วนใหญ่จะทำในเสาร์อาทิตย์ และช่วงปิดภาคเรียน มีทั้งการเดินป่า บวชป่า เรียนรู้วิถีชุมชน สำรวจพืชสมุนไพร พันธุ์ไม้ มีวิทยากรชาวบ้านให้ความรู้เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ พันธุ์สัตว์ หลังจากนั้นเราจะเพิ่มเนื้อหาการศึกษาทรัพยากรน้ำ ระบบนิเวศในลำคลองด้วยการวิจัยผ่านกระบวนการนักสืบสายน้ำ โดยมีผู้ใหญ่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ สังเกตการณ์ให้กำลังใจ และร่วมกิจกรรมด้วยในบางครั้ง”

จากเยาวชนตัวน้อยที่เรียนรู้การทำงานจากรุ่นพี่ วันนั้นเปลี่ยนแปลงบทบาทเป็นแกนนำเยาวชนที่คอยกระตุ้น หนุนเสริมให้น้องๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการทรัพยากรในบ้านเกิด เป็นตัวกลางเชื่อมประสานงานกับผู้ใหญ่และหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัด และสื่อสารแนวคิดสู่สังคมภายนอก เพื่อจุดประกายให้ชุมชนอื่นๆ เกิดแรงบันดาลใจ ถือเป็นการส่งผ่านแนวคิดด้านการอนุรักษ์ป่า วิถีชีวิต ประเพณี การละเล่นของท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ที่น่าภูมิใจ รวมถึงการติดต่อประสานงานหางบประมาณให้น้องๆ ทำกิจกรรม มีทั้งการระดมเงินจากเยาวชน ขอความสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และหากเป็นรูปแบบการเข้าค่ายจะขอข้าวสารอาหารแห้งจากหน่วยงานร้านค้าข้าง

กว่า 7 ปีที่ นพ. คลุกคลีอยู่กับงานอนุรักษ์ และส่งผ่านแนวคิดดีๆ สู่น้องเยาวชน บ้านคลองไม้แดงเหนือ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในชุมชนหลายอย่าง เช่น มีการกำหนดข้อตกลงเรื่องการใช้ป่าริมคลอง โดยเว้นระยะห่างเพื่อกันการชะล้างหน้าดิน กำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ รวมถึงการแก้ปัญหาน้ำเสียจากโรงยาง ที่มีจุดเริ่มต้นจากการเล็งเห็นปัญหาและชวนกันหาทางแก้ไขของกลุ่มเยาวชน

“เมื่อก่อนชุมชนเราเคยมีปัญหาเรื่องน้ำเสีย ชาวบ้านไม่รู้ว่ปัญหาเกิดจากอะไร พวกเราเด็กๆ จึงมารวมตัวกันเพื่อหาสาเหตุจนพบว่า น้ำเสียเกิดจากโรงยางที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลองส่งกลิ่นเหม็น จึงนำข้อมูลมาปรึกษาผู้ใหญ่ เกิดเป็นความร่วมมือในการแก้ปัญหาพร้อมกันระหว่างโรงยางและคนในชุมชน นำไปสู่การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย ทำให้น้ำมีคุณภาพดีขึ้นเป็นลำดับ ไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้านอีกต่อไป”

ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนรักษ์น้ำตกเนินนกกุงบ้านคลองไม้แดงเหนือ มีสมาชิกประมาณ 25 คน เด็กๆ หลายคนมีภาระด้านการศึกษาต้องออกไปเรียนต่อนอกพื้นที่ หรือในเมืองใหญ่เช่น กรุงเทพมหานคร ส่วนนพ.แม่เขาเลือกที่จะไม่เรียนต่อและหยุดการศึกษาไว้ที่มัธยมศึกษาตอนต้น แต่เขายังคงปักหลักอยู่บ้านเกิด หาเลี้ยงชีพด้วยการกรีดยาง และเคลื่อนไหวงานด้านอนุรักษ์ของชุมชนอย่างแข็งขัน โดยมีข้อคิดจากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาว่า “ธรรมชาติเป็นครู เรียนรู้กับชุมชน ฝึกตนจากการปฏิบัติจริง”

กิจกรรมที่ผ่านมา ทำให้นพ.เห็นคุณค่าความเป็นดั้งเดิมของชุมชน ขณะที่เขามองว่าเด็กรุ่นใหม่ไม่เหลือตัวตนของความเป็นท้องถิ่น ไม่มีอัตลักษณ์ของความเป็นคนใต้ ยึดติดกับค่านิยมสมัยใหม่ๆ จบการศึกษาแล้วไม่กลับมาบ้าน ซึ่งเขาคิดว่าบางครั้งอาจไม่จำเป็นนักที่ชีวิตคนจะเดินไปบนเส้นทางนั้น

“สำหรับผมการเรียนรู้จากของจริงดีกว่า ได้วิเคราะห์จากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ได้ศึกษาและเข้าใจแก่นแท้ของชุมชน แล้วนำศักยภาพนั้นมาพัฒนาบ้านเกิดตนเอง ทุกวันนี้ผมได้เรียนรู้สิ่งดีๆ มากมายทั้งการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การประสานงาน และมีความสุขที่ได้ทำงานอยู่บ้าน ได้เห็นรอยยิ้มของน้องๆ เมื่อเขาทำกิจกรรม ได้เห็นรอยยิ้มของผู้เฒ่าผู้แก่ยามที่มองลูกหลานทำงานเพื่อบ้านตัวเอง ชุมชนใกล้ชิดกันมากขึ้น”

กลุ่มเยาวชนรักษ์น้ำตกเนินนกกุงบ้านคลองไม้แดงเหนือ จังหวัดตรัง

นพชิน เมืองแก้ว

โทรศัพท์ 08-2802-6211

สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

มทรรณ

พลังเยาวชน
สร้างสังคม
ดีทั้งที่

สสส.กับการสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี มีรายได้จากภาษีสรรพสามิตยาสูบ และสุราในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี ทำหน้าที่ **จุดประกาย กระตุ้น สนับสนุน และประสานความร่วมมือ**กับกลุ่มบุคคล องค์กร และชุมชนทั่วไป (ภาคีสร้างเสริมสุขภาพ) โดย**มุ่งหวังให้คนไทยมีสุขภาพดีครบสี่ด้าน กาย จิต ปัญญา สังคม เพื่อร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่** โดยไม่จำกัดกรอบวิธีการ และเปิดรับแนวทางปฏิบัติการใหม่ๆ ที่เป็นการคิดสร้างสรรค์ สามารถนำไปสู่การขยายค่านิยม และสร้างพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพแก่ประชาชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และกว้างขวาง

สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว (Healthy Child, Youth, and Family Promotion Section) เป็นส่วนงานหนึ่งของ สสส. เกิดขึ้นด้วยความ **“ตระหนัก”** ถึงความสำคัญ **ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว** ที่กำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 25 ปี ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ที่เสี่ยงกับการเกิดปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะในยุคที่สังคมกำลังเผชิญกับกระแสทุนนิยม ทั้งในเรื่องของการบริโภค และการคุกคามของสื่อต่างๆ ส่งผลให้วัฒนธรรมการกินอยู่ของเด็กไทยเปลี่ยนไปจากเดิม จากวัฒนธรรมการกินอยู่อย่างเรียบง่าย เน้นการกินผักพื้นบ้านและอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ที่ไม่เสี่ยงต่อการรับเอาสารพิษเข้าสู่ร่างกาย กลับแปรเปลี่ยนมาเป็นวัฒนธรรมการกินอาหารแบบ Fast Food ที่เน้นแป้งและน้ำตาลเป็นส่วนประกอบหลัก เด็กรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับการเป็นโรคอ้วน ร่างกายใหญ่โตแต่ไม่แข็งแรง เจ็บป่วยง่าย เพราะไม่ได้รับสารอาหารที่เหมาะสมกับร่างกาย นอกจากนี้เด็กๆ สมัยนี้ยังชอบกินอาหารตามสื่อโฆษณาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลม เป็นต้น ตรงกันข้ามกับเด็กๆ ที่อยู่ในชนบท ส่งผลต่อสุขภาวะของเด็กๆ โดยเฉพาะปัญหาน้ำหนักตัวน้อยและการขาดสารอาหาร

ขณะที่เด็กวัยรุ่นหนุ่มสาวต่างให้ความสำคัญกับเรื่องของรูปร่างหน้าตา หลายคนมักไม่พึงพอใจในสิ่งที่ธรรมชาติให้มา ต่างหันไปหาการทำศัลยกรรม ฟังฟังการกินอาหารเสริม และใช้ยาลดความอ้วน บางครั้งมีพฤติกรรมเลวร้ายไปจนกระทั่งอดอาหาร อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กๆ วัยรุ่นมีภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสม และได้รับสารอาหารไม่เพียงพอกับร่างกาย

ยิ่งไปกว่านี้สถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นยุคสมัยของการเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ความทันสมัย แฟชั่นต่างๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาพร้อมกับการรู้ไม่เท่าทันความทันสมัยต่างๆ ที่ถาโถมเข้ามาอย่างไม่ทันตั้งตัว ดังจะเห็นได้ว่าเยาวชนส่วนใหญ่หลงใหลในโลกของความทันสมัย มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่กลายเป็นทาสของสังคมออนไลน์ บางคนติดเกมคอมพิวเตอร์ จนเป็นสาเหตุของการลอกเลียนแบบในเรื่องของการใช้ความรุนแรง เยาวชนจำนวนไม่น้อยที่เสพติดกับสิ่งเหล่านี้ จนหลงลืมหน้าที่ของตนเอง บางคนโดดเรียน มั่วสุม นำไปสู่ปัญหายาเสพติด การทะเลาะวิวาท ปัญหาอาชญากรรม และใช้เวลาว่างแต่ละวันไปอย่างไรประโยชน์ สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อในเรื่องของทักษะชีวิต ความเปราะบางทางอารมณ์และความรู้สึก จนนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัจจัยเงื่อนไขของต้นเหตุแห่งปัญหาต่างๆ สืบเนื่องกันเป็นลูกโซ่ไปสู่ปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ที่ท้ายที่สุดได้กลายเป็นปัญหาสังคมที่เพิ่มสูงขึ้นทุกขณะ

แผนงานของสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัวของ สสส. จึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวมีสุขภาวะที่ดี โดยเน้นการสนับสนุนโครงการหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับช่วงวัยของเด็กและเยาวชน **สำหรับเยาวชนที่อยู่ในระดับปฐมวัยจนถึงประถมศึกษา จะสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมโดยผ่านตัวหลักสูตรในโรงเรียน** ดังนั้นโรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญ กิจกรรมหรือโครงการจะถูกประสานเชื่อมต่อกับโรงเรียนและชุมชนเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น โครงการสนับสนุนวัดเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และชุมชน เพื่อให้วัดเป็นองค์กรสร้างสุขภาวะ และยังเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและหน่วยงานราชการ มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยทุกภาคส่วนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และก่อให้เกิดกระแสการเข้าวัดวันอาทิตย์ขยายผลไปยังวัดและชุมชนอื่นๆ

สำหรับกรณีของโครงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ด้วยกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาอันเป็นรากฐานของการสร้างสุขภาวะในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะช่วยให้เยาวชนคนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นมาปรับและประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน รวมไปถึงสามารถที่จะถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาเหล่านี้สู่เยาวชนรุ่นหลังต่อไปได้อย่างเป็นระบบ กระบวนการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชน จึงเป็นเสมือนการสร้างพื้นฐานด้านสุขภาวะทางปัญญาให้กับเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนท้องถิ่นต่อไป

ตัวอย่างเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการที่สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัวของ สสส. ให้การสนับสนุน ในขณะที่เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษานั้น

เป็นช่วงวัยที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก ดังนั้นการเปิดพื้นที่ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนในการคิดและออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยตัวเองจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน โดยมีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุน ตัวอย่างของโครงการสำหรับเยาวชนในช่วงมัธยมศึกษาที่เห็นผลชัดเจน ได้แก่ โครงการเยาวชนพลยุติธรรมที่สนับสนุนให้เกิดแกนนำเยาวชนทางด้านกฎหมาย โดยเน้นให้เยาวชนที่เป็นแกนนำได้มาร่วมกันออกแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในมิติด้านกฎหมายให้แก่เพื่อนๆ เยาวชนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการแต่งเพลงที่เกี่ยวกับกฎหมาย การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร การตอบปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมาย เป็นต้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการคือการพัฒนา ศักยภาพของแกนนำที่มีมีความเชื่อมั่น และมั่นใจในการทำกิจกรรม โดยสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์จากการทำกิจกรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับอุดมศึกษาต่อไปได้เป็นอย่างดี

สสส. ยึดมั่นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ผ่านการทำงานของสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยเชื่อมั่นว่าโครงการต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนไปนั้นจะเป็นต้นแบบที่สำคัญของการขับเคลื่อนงานเยาวชนสืบต่อไปในอนาคต ดังเช่นที่ คุณเพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว กล่าวถึงการเชื่อมต่องานของสสส. กับงานของภาคีอื่นๆ ในสังคมว่า “สิ่งต่างๆ ที่ สสส. ทำเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ของสังคม โดย สสส. ทำหน้าที่ในการสร้างต้นแบบ หรือจุดประกายให้แก่สังคมเท่านั้น ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของภาคีอื่นๆ ในสังคม โดยเฉพาะหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัวโดยตรง ที่จะต้องนำเอาต้นแบบเหล่านั้นไปขยายผลและผลักดันต่อ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานภาคีเหล่านี้ต้องนำเอาองค์ความรู้ดีจากต้นแบบของโครงการ หรือกิจกรรมที่ สสส. สร้างขึ้นนั้น นำไปขยายผลต่อ จึงจะทำให้โครงการเหล่านี้มีความยั่งยืน และจะยังมีพลังมากขึ้นถ้าโครงการเหล่านี้สามารถปลูกฝังหรือติดตั้งเข้าไปในระบบของหน่วยงานภาคีต่างๆ ทำยที่สุดการสานต่อพลังจะนำมาซึ่งการพัฒนาภาพรวมของสังคม”

การพัฒนาเด็กเยาวชน และครอบครัว คงไม่ใช่เรื่องยากจนเกินความสามารถ หากว่า “ต้นแบบ” ของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ สสส. เป็นผู้จุดประกายนั้น ถูกสานต่อด้วยพลังขององค์กรภาคีต่างๆ ที่เป็นเสมือนหัวเชื้ออย่างดี ที่จะทำให้สิ่งดีดีจากโครงการเหล่านั้น ผลิดอกออกผลไปยังพื้นที่อื่นๆ และยังช่วยสานสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้กระชับแน่นแฟ้นและเข้มแข็ง ที่สำคัญความร่วมมือของทุกภาคส่วนย่อมทำให้เกิดแรงหนุนที่จะนำไปสู่การสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ การมีเยาวชนที่มีคุณภาพย่อมเป็นกำลังสำคัญที่ยิ่งใหญ่ของการพัฒนาครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไปในอนาคต

“สานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน”

“กิจกรรมท่องเที่ยว” ถูกมองว่าเป็น “ตัวการ” สำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์โลกร้อน เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น การขนส่ง การอุปโภคบริโภค การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อตอบสนองความสุข การสร้างขยะมูลฝอยและน้ำ เป็นต้น โครงการ “สานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาพชุมชน ร่วมลดโลกร้อน” เป็นการขยายผลการทำงานกับกลุ่มเยาวชนในชุมชน ที่ต้องการให้เยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการได้ “บูรณาการ” ความรู้ทางวิชาการเรื่อง “โลกร้อน” กับกิจกรรมในชีวิตที่ลดพลังงานจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชน และการสร้างเสริมสุขภาพ ว่ามีความ “สัมพันธ์” และ “เชื่อมโยง” กันอย่างไร เป็นการ “สร้างพื้นที่” ทางสังคมให้เยาวชนได้มีโอกาส “คิด-ทำกิจกรรม” ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ยังเกิดความภาคภูมิใจในหมู่บ้านตนเอง และเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแสดงให้เห็นคนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เห็นถึง “ศักยภาพ” และ “บทบาท” ของเยาวชนต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ทำงานร่วมกับภาคีต่างๆ ในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนในสังคม “ตระหนัก” ถึงคุณค่า คุณประโยชน์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่ามีส่วนลดปัญหาสภาวะโลกร้อนและส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างไร

โครงการ “สานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาพชุมชน ร่วมลดโลกร้อน” มีกระบวนการทำงานในลักษณะให้เด็กเยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 4 ภูมิภาคเข้าร่วมอบรมการทำโครงการ การมองเป้าหมาย และการวางแผนกิจกรรมในโครงการสร้างการมีส่วนร่วม เมื่อกลับสู่พื้นที่ชุมชน ก็จะต้องประชุมร่วมกันทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ เพื่อร่วมกันหาประเด็นที่จะทำโครงการของชุมชนตัวเอง ผ่านกระบวนการทำงานของกลุ่มเยาวชน ที่มีการทำข้อมูล การประชุมสรุปผล ประชุม

นำเสนอผลการทำงานกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง โดยทุกโครงการจะมี**พี่เลี้ยงลงติดตามหนุนเสริม** คณะกรรมการลงตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะและประเมินผลการทำงานอยู่เป็นระยะๆ ...ซึ่งวิธีการทำงานดังกล่าวทำให้เด็กเยาวชนได้เรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบ มีการคิดวิเคราะห์ร่วมกันในกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน

นอกจากนี้โครงการฯ ยังเข้าไปมีบทบาทในการสังเคราะห์ถึงความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงต่อประเด็นปัญหาสภาวะโลกร้อนและการเสริมสร้างสุขภาวะ โดยใช้ **“กลยุทธ์”** การส่งเสริมเยาวชนจากทุกพื้นที่ที่เข้ามีบทบาทสำคัญในการทำงานเพื่อสังคมครั้งนี้ ได้ **“แลกเปลี่ยนเรียนรู้”** ระหว่างเยาวชนด้วยกันเองในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้แต่ละคนนำรูปแบบและกิจกรรมที่ดีๆ จากชุมชนอื่นๆ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนตนเอง ซึ่งจะเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้ **“ตระหนัก”** ถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

ภูมิปัญญาด้านอาหาร...จัดการขยะ

คำว่า “ตองก๊อ” คือต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ใบคล้ายกับต้นตาล ใบใช้ทำหลังคาบ้านเหมือนใบหญ้าคา หมู่บ้านห้วยตองก๊อตั้งอยู่ที่หมู่ 7 ของตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งเป็นหมู่บ้านมา 200 กว่าปีแล้ว ชาวบ้านเป็นชนเผ่าปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย สันโดษ ยึดถือประเพณีวัฒนธรรมเป็นสำคัญ อาชีพส่วนใหญ่ทำไร่หมุนเวียน ทำนา ขึ้นบันได และเลี้ยงสัตว์...และเป็นหมู่บ้านที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกหนึ่งหมู่บ้านของเมืองแม่ฮ่องสอน

“บ้านห้วยตองก๊อ แม้จะอยู่ในเขตอำเภอเมืองแต่พื้นที่ชุมชนอยู่ห่างไกลเมือง และความเจริญต่างๆ ระบบไฟฟ้าเป็นโซลาเซลล์ มีไว้เพื่อให้แสงสว่างเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องเดินทางออกจากหมู่บ้านไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ตามตัวเมืองแม่ฮ่องสอน หรือจังหวัดอื่นๆ ไกลเคียง และเยาวชนจะกลับมาเฉพาะช่วงปิดเทอมเท่านั้น แต่ก็ยังมีเยาวชนอีกหลายคนที่ไม่ได้ออกไปศึกษาต่อ แต่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และเรียนรู้การใช้ชีวิต สืบทอดวิถีชุมชนชาวปกาเกอะญอต่อไป..”

เสรีทอง ศักดิ์ศิริงาม เลขาเยาวชนบ้านห้วยตองก๊อพร้อมทำหน้าที่ประสานงาน

บอกว่ามีความคิดที่อยากจะให้เยาวชนสองกลุ่ม คือกลุ่มในหมู่บ้าน และกลุ่มที่ออกไปศึกษา นอกพื้นที่ ได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยน ประสพการณ์ซึ่งกันและกัน ควบคู่ไปกับการทำงานอนุรักษ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายในหมู่บ้าน

จากความคิด...ถูกนำมาเขียน เป็นแผนงานลงบนหน้ากระดาษภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ชื่อโครงการเยาวชนบ้านห้วยตองก่อ...

“พวกเราคุยกันว่าเราจะทำโครงการนี้มีเป้าหมายคือ สืบสานวัฒนธรรมด้านการละเล่นและภูมิปัญญาด้านอาหารของชาวปกากะญอ...สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชน เสริมสร้างสุขภาพชุมชนร่วมกัน และส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจผ่านวัฒนธรรมอาหารชุมชน...เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัวพวกเรา ทั้งเรื่องการละเล่นแบบชนเผ่า อาหารชนเผ่าที่พึ่งพิงอยู่กับป่า ทำอย่างไรที่จะให้เยาวชนของเราหันหน้ามาพูดคุยกัน มันก็ต้องมีเรื่องราวมีกิจกรรมเป็นลูกบอลให้เล่นกัน และอีกส่วนหนึ่งกิจกรรมแบบนี้เมื่อคนในชุมชนจัดการได้ เราก็แนะนำเสนอเข้าไปสู่โปรแกรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตการอยู่กับป่า ดูแลรักษาป่าของพวกเราผ่านการละเล่นและอาหารชนเผ่านี้ได้ด้วย...”

...แม้เป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าเป็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว แต่ก็เป็นเรื่องหนักพอสมควร... **เสรีทอง** บอกว่าทุกวันนี้ คนในหมู่บ้านนิยมไปซื้ออาหารการกินจากตลาดในเมืองเข้ามาที่หมู่บ้าน วิถีการกินเปลี่ยนไป ไม่กินของที่ขึ้นตามป่าหรือปลูกเอง ผลที่ตามมาคือขยะ เช่น ถูพลาสติก กล่องโฟมเกิดขึ้นมากมาย วิธีกำจัดหรือทำลายก็ใช้การเผา เป็นอยู่อย่างนี้มาตลอด ถือว่าเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนในธรรมชาติมากขึ้น

“ถ้าเขาหันกลับมากินอาหารที่เคยกินกันแบบเมื่อก่อน ซึ่งมันมีอยู่ในหมู่บ้านหรือปลูกกันขึ้นมาเองได้อยู่แล้วเพราะเคยปลูกกิน ปลูกใช้กัน มันก็จะไม่เพิ่มจำนวนขยะไม่ทำให้โลกร้อนได้...นักท่องเที่ยวไม่เท่าไรเราควบคุมได้ แต่ชาวบ้านเรานี้แหละที่ต้องสร้างความเข้าใจกันมาก...พอเราทำได้นักท่องเที่ยวก็จะเรียนรู้เรื่องนี้จากเราด้วย...”

กลุ่มเยาวชนมองว่าแม้การดำเนินงานยังไม่เห็นผลสัมฤทธิ์ร้อยละร้อยเปอร์เซ็นต์ คนทั้งหมู่บ้านยังไม่ปรับเปลี่ยน แต่ก็ได้จุดประกายความคิดนี้ให้เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว กิจกรรมครั้งนี้จะใช้กับกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นกลุ่มนำร่องก่อน เพราะเชื่อมโยงกับเรื่องท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงค่อยๆ ขยายกลุ่มเข้าสู่คนอื่นๆ ให้ปฏิบัติกันอย่างจริงจังต่อไป

โครงการนี้ถือว่ามีความโดดเด่นในด้านการนำเรื่องราววิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ไม่เว้นแม้แต่เรื่องอาหารที่นำมาจัดการเชื่อมโยงเกี่ยวกับปัญหาโลกร้อนและสุขภาวะของคนในชุมชนจึงได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการ ของสถาบันการทองเทียวโดยชุมชน รับมอบโล่รางวัล **ด้านวัฒนธรรมดีเด่น** ซึ่งจะได้กลายเป็นพื้นที่ต้นแบบที่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนที่อื่นๆ ต่อไป

...ความเปลี่ยนแปลงของคน ของโลก..
ลูกหลานลื่นไหลไปทุกพื้นที่ในทุกวันนี้ ไม่เว้นแม้แต่นกเขาสูงที่ดูเหมือนจะไกลในการเดินทางเข้าถึง...แต่วิถีชีวิตคนเรากลับเข้าใกล้กันมากขึ้นเรื่อยๆ ...ใกล้ในด้านการเป็นอยู่ ...ที่หลงลืมดูแลและให้ความรักต่อโลกที่เราอยู่....

กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยทองก้อ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้ประสานงานกลุ่ม เสรีทอง ศักดิ์ศรีงาม
โทรศัพท์ 0-8571-94127

จินตนาการสร้างโลก... สื่อสร้างชุมชนรักธรรมชาติ

ทันทีที่ได้ดูหนังเรื่อง “ดั่ง-หวัน กตัญญู” จบลง ผู้ชมหลายคนแทบไม่ยากเชื่อว่า นั่นเป็นผลงานของกลุ่มเด็กๆ ที่อายุไม่เกิน 18 ปี ร่วมกันทำขึ้นมา...แม้จะเป็นสื่อหนึ่งสั้นแบบง่าย แต่ก็เรียกความสนใจให้กับคนดูได้ตลอด 20 นาที ที่ฉายออกมา ...หนังบอกเล่าเรื่องราวความสำคัญของธรรมชาติในแถบชนบทที่ยังมีความงามดงามมากมาย ขณะเดียวกันก็สื่อให้เห็นถึงเรื่องการลดภาวะโลกร้อนด้วยการนำสิ่งที่เหลือใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ พร้อมเสนอถึงความกตัญญูของเด็กชายสองพี่น้องที่มีต่อยายของเขา...ยายที่ดวงตาเป็นต้อถูกแสงแดดไม่ได้ โดยสองพี่น้องจะคอยไปเก็บขวดน้ำอัดลมพลาสติกที่คนทิ้งแล้ว มาดัดแปลงเป็นที่ปักกิ่งฝอย เมื่อเก็บกิ่งฝอยได้ก็จะเอาไปขายได้เงินมาเก็บสะสมไว้เพื่อซื้อแว่นตากันแดดให้กับยาย...หนังเรื่องนี้มีทั้งความซาบซึ้งกินใจ การชวนให้ขบคิด ปะปนกับความสนุกสนานในบางช่วง

สื่อหนึ่งสั้นเรื่องนี้เป็นผลงานของ **กลุ่มเด็กรักษ์ป่า** ตำบลสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์ ที่ร่วมกันจัดทำขึ้น ซึ่งเด็กๆ ในกลุ่มทั้งหมดมีอยู่ด้วยกัน 10 คน โดยทั้งหมดเข้าร่วมโครงการเยาวชนลดโลกร้อนฯ ...ของสถาบันการทองเที่ยวโดยชุมชน ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ กลุ่มเด็กรักษ์ป่า จังหวัดสุรินทร์ได้เสนอการทำงานเกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อน ภายใต้ชื่อ “**โครงการสร้างสื่อสะท้อนสังคม ร่วมลดโลกร้อน**” ซึ่งจึงเป็นที่มาของการทำหนังสั้นของเด็กๆ กลุ่มนี้

“กลุ่มเด็กรักษ์ป่า ได้มีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะธรรมชาติมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดค่าย การแสดงละครเวที การทำหนังสือ การวาดภาพ กิจกรรม nature game เป็นต้น และที่ผ่านมากลุ่มของพวกเขาให้ความสนใจด้านการพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านการทำหนังสือ โดยเฉพาะ เช่น เรื่องเทคนิคนี้เราอยากรู้กันมาก ตอนที่เรามีโครงการเกี่ยวกับการลดโลกร้อนเข้ามา เราก็เลยคิดว่าเราจะทำสื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วยหนังสือเล่มนี้เอง...”ปอนด์ หรือ สุชานันท์ คิตชนะ หนึ่งในตัวแทนของกลุ่มบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มและความเป็นมาของโครงการหนังสือดังกล่าว

“กิ๊ก” อชิรญา เกิดบุญเพิ่ม...เด็กสาวอีกคนในกลุ่มเพิ่มเติมข้อมูลต่อการสร้างสื่อสะท้อนสังคม ร่วมลดโลกร้อนครั้งนี้ พวกเธอและน้องๆ มองว่าโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเยาวชนได้เรียนรู้การทำหนังสือ การทำงานร่วมกัน และยังได้สร้างสรรค์ผลงานหนังสือที่สามารถสะท้อนแนวความคิดอนุรักษ์ธรรมชาติ การลดปัญหาโลกร้อน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่สังคมควรตระหนักถึง

ย้อนถามเกี่ยวกับวิธีการทำงานโครงการของพวกเขา ก็จะพบว่าเบื้องหลังก่อนที่จะออกมาเป็นหนังสือที่เราได้ขยี้กันนั้น เด็กๆ ทั้งสองที่มี พีจิต หรือลุงจิต (เข้มทอง โมราษฎร์) และอารียา โมราษฎร์ กลุ่มคนทำงานในพื้นที่ เป็นพี่เลี้ยงคอยชวนคิดชวนคุย วางแผนงาน และหนุนเสริมพวกเขาๆ ระหว่างทำกิจกรรมด้วยเช่นกัน ซึ่งวิธีการทำงานของเด็กกลุ่มนี้จะใช้กิจกรรมที่เรียกว่า “ค่ายสร้างสื่อ สะท้อนสังคม” เป็นตัวเดินทางในแผนกิจกรรมตลอดโครงการ ตั้งแต่การเริ่มต้นปฐมนิเทศกลุ่มน้องๆ เยาวชนของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยพาออกไปทำความรู้จักกับธรรมชาติต่างพื้นที่ พร้อมทำการจดบันทึกเรื่องราวธรรมชาติที่เรียนรู้มา จากนั้นก็จะเป็นค่ายๆ เติมความรู้ทักษะเทคนิคการทำหนังสือ รวมทั้งการเขียนบทและก็ย้อนกลับไปเรียนรู้เรื่องราวในหมู่บ้านของตัวเอง เพื่อทำให้เกิดการวิเคราะห์เชื่อมโยงสถานการณ์ชุมชนตัวเองกับภาวะโลกร้อนที่จะสื่อออกมาเป็นบทหนังกันได้ยังไง จนไปถึงขั้นตอนสุดท้ายที่เด็กๆ ได้ฝึกการถ่ายทำหนังกันเอง ...ซึ่งกิ๊กและปอนด์ บอกว่ามีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันของทีม “กิ๊ก” เป็นประธานหรือผู้กำกับ “ปอนด์” ทำหน้าที่เป็นตากล้องและกำกับศิลป์ โดยมีน้อง “หวัน” เด็กชายวัย 10 ขวบ เป็นผู้เขียนบทและแสดงนำ ร่วมกับสมาชิกอีกหนึ่งในทีมคือน้องดั่ง เด็กชายวัยเดียวกัน

หากจะมองถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำหนังสือในโครงการนี้ เด็กๆ บอกว่ามีการเรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติ และกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งวิธีการคิดที่จะสื่อสารเรื่องราวต่างๆ

ให้คนในชุมชน รวมทั้งคนอื่นรับรู้ได้ในรูปแบบใหม่ๆ อีกช่องทางหนึ่ง

“เราเน้นการบอกเล่าผ่านเรื่องราวและกิจกรรมของชาวบ้านที่มีการดำรงชีวิตสอดคล้องกับวิถีของธรรมชาติ และเป็นปัจจัยที่ทำให้มีสุขภาพที่ดีในทุกๆ ด้าน คิดว่าสื่อที่เป็นหนังสือนี้สามารถเผยแพร่แนวคิดที่กล่าวมานี้ได้อย่างกว้างขวางและเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง”..

“โครงการสร้างสื่อสะท้อนสังคม รวมลดโลกร้อน” ของกลุ่มเยาวชนเด็กรักษ์ป่า ได้รับคัดเลือกให้เป็นผลงานดีเด่น ด้านนวัตกรรมและสื่อสร้างสรรค์ จากคณะกรรมการโครงการเยาวชนลดโลกร้อนฯ สถาบันการท่องเที่ยวไทยโดยชุมชน ด้วยเช่นกัน...

...เด็กๆ เยาวชนกลุ่มนี้บอกย้ำถึงอนาคตว่า พวกเขาจะยังคงใช้รูปแบบการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ต่อไปเรื่อยๆ เพราะสื่อเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้กลุ่มเยาวชนรุ่นต่อไป สนใจเข้ามาเรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติ เรื่องราวของชุมชนตนเองร่วมกัน และจะเกิดความรัก ความหวงแหน ช่วยกันดูแลธรรมชาติต่อไป

กลุ่มเด็กรักษ์ป่า ตำบลสำโรง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์

ผู้ประสานงานกลุ่ม อชิรญา เกิดบุญเพิ่ม โทรศัพท์ 08-7868-1170

สุชานันท์ คิตชนะ โทรศัพท์ 08-0596-0897

รวมพลังผึ้งรักโลก... รักบางน้ำผึ้ง...รักถิ่นฐานบ้านเกิด

บางน้ำผึ้ง...เป็นชุมชนที่อยู่ในท่ามกลางโรงงานอุตสาหกรรมของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แต่ชุมชนนี้มีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมโดยรอบอย่างสิ้นเชิง ...บางน้ำผึ้งยังมีสวนผลไม้ กล้วยไม้ มีลำคลองแวดล้อม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดน้ำ ที่พัฒนารูปแบบ Home stay ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนอย่างแน่นหนาตลอดทั้งเสาร์และอาทิตย์...

การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเน้นเรื่องของธรรมชาติใกล้กรุงเทพฯ เป็นหลัก..บนฐานคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชนเองที่ไม่ได้มองแค่เรื่องราวได้เพียงด้านเดียว คนบางน้ำผึ้งยังมองถึง **ความยั่งยืน**ของธรรมชาติที่จะอยู่กับชุมชนและผู้คนรุ่นใหม่ๆ ด้วยเช่นกัน

“ผลกระทบที่เกิดจากภาวะโลกร้อน ในตำบลบางน้ำผึ้ง เท่าที่พวกเรามองเห็นและ ฟังจากผู้ใหญ่เขาพูดถึงกันอยู่บ่อยๆ ในช่วงปี สองปีที่ผ่านมานี้ มีทั้งพืชผลในสวน ไม่ออก ผลผลิตตามฤดูกาล มีจำนวนลดลง มีการ ใช้พัดลมหรือเครื่องปรับอากาศมากเกินไปจนทำให้ เป็น เนื่องจากคนในชุมชนเองก็ไม่สามารถ ปรับตัวรับสภาพกับอากาศที่ร้อนขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ยิ่งตำบลบางน้ำผึ้งที่เราอยู่เองก็มี

แต่โรงงานล้อมรอบอยู่ ชุมชนเราแทบจะเป็นปอดแห่งเดียวในพื้นที่ตรงนี้ด้วยซ้ำ มันทำให้พวกเราเองต้องนั่งคิดด้วยเหมือนกันว่า เราจะช่วยกันได้อย่างไรในแง่ของเยาวชน ที่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่นี้”...น้องฟ้า หรือ กุณิศรา บุปผา ทำหน้าที่ผู้ประสานงานตัวแทนของกลุ่มเยาวชน “Bee Power Save The World” บอกเล่าเรื่องราว ในจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดขึ้น และความคิดเห็นต่อธรรมชาติรอบชุมชนตัวเอง

“ความจริงแล้วถามว่านอกจากภาวะโลกร้อนจะมีผลกระทบต่องังคมทั่วไปแล้วยังมีผลกระทบกับเรื่องการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยหรือไม่ก็มืออยู่ข้างนะ อากาศร้อนคนก็ไม่อยากออกจากบ้าน สินค้าที่ผู้ประกอบการในชุมชนนำมาจำหน่ายก็ขายไม่ค่อยได้ จำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลง เศรษฐกิจชุมชนลดลงด้วยเหมือนกัน”...

ด้วยสาเหตุนี้ เมื่อมีโอกาสได้รับการทาบทาม จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มเยาวชนของตำบลบางน้ำผึ้งกลุ่มนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เข้าร่วมทำโครงการลดโลกร้อน ภายใต้ชื่อว่า “โครงการ พลังผึ้งรักโลก (Bee Power Safe The World)”...เป้าหมายของการทำงานครั้งนี้ เด็กๆ ในกลุ่มมองออกเป็น 2 เรื่องหลักด้วยกัน ...เรื่องแรกคือ การอนุรักษ์พันธุ์ผึ้งและส่งเสริมพวกพืชพันธุ์ไม้ในชุมชน ซึ่งหากธรรมชาติยังคงมีการดูแลรักษาไว้ ก็ถือว่าชุมชนได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาลอกร้อนระดับหนึ่ง

เรื่องที่สอง ที่เด็กๆ มองคือ การสำนึกกับตัวคนให้ตระหนักเกี่ยวกับการดูแลรักษาธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มคนที่ว่านั้นมีทั้งชาวบ้านผู้ใหญ่ในชุมชน เด็กเยาวชน และนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวด้วย

รูปแบบการทำงานถูกออกแบบบนฐานการทำกิจกรรมตลอดทั้งโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูปรับปรุง ปลูกเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้เป็นเส้นทางศึกษาพันธุ์ไม้...การจัดเก็บขยะ การคัดแยกขยะบริเวณตลาดน้ำ...ชักชวนนักท่องเที่ยวใช้ถุงผ้าและถุงพลาสติกกลับมาใช้ซ้ำในการมาซื้อของที่ตลาดน้ำ เป็นต้น...

“กิจกรรมที่พวกเราทำทุกอย่าง เราจะเริ่มต้นจากการคิดและวางแผนกันออกมาในกลุ่มของเรา ก่อน จากนั้นก็เอาไปประชุมร่วมกับกลุ่มผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. หรือ โรงเรียน เพราะเราคิดว่าต้องเป็นความร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ใช่พวกเราทำกันเองโดยไม่สนใจคนในชุมชน เช่น อบต. เราก็ให้เขาช่วยประชาสัมพันธ์กับคนในชุมชน กับนักท่องเที่ยว โรงเรียน เราก็เสนอให้นำเข้าเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน พวกเส้นทางศึกษาพันธุ์ไม้...”

“ทำโครงการนี้พวกเราหลายคนเองก็เริ่มรักและหวงแหนชุมชนบ้านเกิดมากขึ้น อยากรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้นานๆ เช่น พันธุ์ไม้ต่างๆ ที่มีมากมาย เมื่อก่อนเราไม่ค่อยสนใจ แต่ตอนนี้เราเห็นแล้วว่ามันมีคุณค่า มีความสำคัญอย่างไรบ้าง...เรื่องพวกนี้มันเกิดขึ้นระหว่างทำโครงการด้วย เพราะเมื่อจะจัดกิจกรรมแต่ละเรื่องเราก็ต้องไปหาความรู้ หาความหมายว่ามันดีอย่างไร แล้วเราก็กลับมานั่งทบทวน มาคุยกัน ทำให้เห็นอะไรมากขึ้นจริงๆ”...น้องฟ้า ผู้เป็นตัวแทนของกลุ่มกล่าว

ภาวะโลกร้อน (Global Warming) ดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่ทั่วโลกและบ้านเราต่างพูดถึงกันตลอดเวลา...ปรากฏการณ์ในสถานการณ์โลกที่กำลังเกิดขึ้นทุกวินาที แผ่นดินไหว น้ำท่วม ดินถล่ม พายุหิมะ พายุทะเลทราย คลื่นยักษ์ สึนามิ ...ในอนาคตไม่มีใครรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในบ้านเรา และเราจะตั้งรับ ปรับตัวกันอย่างไร ที่ไม่ใช่แค่การถือถุงผ้า เพื่อช่วยลดโลกร้อนเหมือนปัจจุบันนี้ ...พลังผิมน้อยๆ ที่บางน้ำผึ้งอาจจะไม่ใช่พลังใหญ่โตอะไร แต่ก็เป็พลังบริสุทธิ์ที่เตรียมพร้อมรับกับสถานการณ์ ที่ทำให้คนในสังคมต้องตระหนัก ร่วมกันได้แล้วว่า วันนี้คุณจะช่วยกันดูแลโลกนี้อย่างไร...

กลุ่มเยาวชน Bee Power Save The World
ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ
ผู้ประสานงานกลุ่ม กุลิศรา นุบผา
โทรศัพท์ 08-9023-7206

“จากป่า...ป่าจาก” ...แหล่งเรียนรู้สู่ภาวะโลกร้อน

เด็กผู้ชายกลุ่มหนึ่งโบหน้าเข้ม ผิวดำ ส่องเสียงเฮลั่น...ขึ้นพร้อมกัน เมื่อเสียงประกาศก้อง จบลงว่า **บ้านบ่อเจ็ดลูก** ได้รับเลือกเป็น**ชุมชนท่องเที่ยวและสุขภาวะดีเด่น**...ที่มาของรางวัลนี้ มีความหมายอย่างไร และมีความหมายอะไรกับเด็กๆ กลุ่มนี้ ...

บดินทร์ มุจิมหมัดสมัน หรือ **น้องบูค** ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล บอกว่ารางวัลครั้งนี้มาจากการทำกิจกรรม “โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พื้นฟูทรัพยากร ด้านภัยโลกร้อน สืบทอดภูมิปัญญาพัฒนาบ่อเจ็ดลูก” ของกลุ่มเยาวชนกับสถาบันการท่องเที่ยว โดยชุมชน ภายใต้โครงการ “**สานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาพชุมชน ร่วมลดโลกร้อน**” ที่ได้รับทุนจาก สสส. นั่นเอง

“ระหว่างทำโครงการ และหลังทำโครงการมีคณะกรรมการลงพื้นที่มาประเมิน เราก็ไม่คิดมาก่อนว่าจะได้รับเลือก การทำงานก็มองเป้าหมายว่าพื้นที่เราเป็นชุมชนท่องเที่ยวอยู่แล้ว เราจะทำให้มันช่วยลดโลกร้อนได้อย่างไร รวมทั้งคนในชุมชนก็มีความเป็นอยู่ดี มีสุขภาพดีขึ้น ก็คิดกันแบบนี้ แล้วทำงานกันไปอย่างเต็มที่...”

กลุ่มผู้ใหญ่ที่ปรึกษาของเด็กๆ บอกว่าก่อนที่จะมาทำงานนี้ บูคและเพื่อนๆ บางคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือคนที่ไปเรียนหนังสือ ถ้าไม่มีอะไรทำ ก็ใช้เวลาว่างอยู่ไปวันๆ ขับรถมอเตอร์ไซด์เที่ยวเล่นตรงนั้นตรงนี้บ้าง ไม่เคยสนใจอะไรเกี่ยวกับชุมชน ...เรียกว่าถ้าวันวันเช้าก็อาจจะกลายเป็นปัญหาของชุมชนขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง...

“หมู่บ้านเราทำท่องเที่ยวโดยชุมชน วันหนึ่งมีโครงการเกี่ยวกับการช่วยลดโลกร้อนของชุมชนท่องเที่ยวที่เน้นให้คนทำโครงการเป็นเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ก็มาชวนพวกเราว่าสนใจมั้ย... อยู่ว่างๆ อยู่แล้วนี่ ก็เลยทำกันครับ...ผู้ใหญ่บอกกับเราว่าอยากให้พวกเรามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ”

มองไปรอบๆ ชุมชน แล้วเราก็เลยมาตั้งต้นกันที่ “ป่าจาก” พืชที่ขึ้นตามป่าชายเลนและริมคลองทั้ง 3 สายของบ้านบ่อเจ็ดลูก ในพื้นที่ชุมชนเราเคยมีป่าจากประมาณ 40-50 ไร่ปัจจุบันเหลือประมาณ 20-30 ไร่ ...ซึ่งในความเป็นจริงแล้วต้นจากค่อนข้างเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในชุมชน มีประโยชน์เกือบทุกด้าน พวกใบ ก้าน นำมาจักสานหมวก, เสวียน (ที่รองหม้อข้าว), ห่อขนมจาก, หลังคาบ้าน, ไม้กวาด, ไม้จิ้มฟัน, กระดาษสา ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สามารถนำมาทำน้ำตาลจากจากต้นจากได้ด้วย...

นุค...บอกว่าเมื่อคุยกันเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าจากกันแล้ว จึงพบเป้าหมายหลักในการทำงานโครงการคือ การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าจากให้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากต้นจากสู่เยาวชน และเพื่อให้กลุ่มเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศป่าจาก มีการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าจาก รวมทั้งมีการรวมกลุ่มทำหัตถกรรมและน้ำตาลจากเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมของเยาวชน

การทำงานของทีมเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก เริ่มจากการย้อนกลับไปศึกษาภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากต้นจากทั้งจากเอกสารและสอบถามข้อมูลกับคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน จากนั้นก็ศึกษาพื้นที่ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร อีกด้านหนึ่งเตรียมเพาะพันธุ์ต้นจาก สำหรับนำไปปลูกเพิ่มและให้นักท่องเที่ยวนำไปปลูก...เมื่อถึงเวลาลงพื้นที่ปฏิบัติการปลูกต้นจากที่เพาะขึ้น จัดเป็นกิจกรรมใหญ่ของชุมชนมีทั้งเด็กเยาวชน แก่นนำชุมชน ผู้คนในหมู่บ้านมาช่วยกันทำกิจกรรมปลูกต้นจากร่วมกัน

ด้านกิจกรรมใช้ประโยชน์ของต้นจาก กลุ่มเยาวชนประสานให้ผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากร ภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่ม พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน ในเรื่องของการทำน้ำตาลจาก, การทำเย็บจากมุงหลังคา, การทำหัตถกรรมจาก เช่น หมวก โคมไฟ เสวียน รวมทั้งการฝึกทำขนมจาก ...ได้รับความสนใจจากชาวบ้านเป็นอย่างมากทุกคนพร้อมร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชน

“ผมว่าตัวผมและเพื่อน ๆ ได้เรียนรู้อะไรมากมาย เมื่อก่อนไม่เคยสนใจหรอกว่ามีอะไรอยู่ในชุมชน ก็อยู่กันไปวันๆ จับกลุ่มแซวสาวบ้าง ละหมาดก็ไม่ไป... ทำงานมาได้ 1 ปี ตอนนี้เปลี่ยนไปหมดเลย เริ่มเห็นว่าบ้านเราก็มีของดีมากมาย ข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญไม่ควรละเลย เราจะต้องเข้าละหมาดกันครบทุกเวลา... มองย้อนกลับไปพวกเราใช้เวลาว่างให้มันเสียเปล่าไปเยอะเหมือนกัน...”

ทุกวันนี้แม้โครงการจะจบไปแล้ว ประธานกลุ่มเยาวชน บอกว่ากลุ่มยังรวมตัวกันอยู่และมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

จากเดิม 10 กว่าคนกลายมาเป็น 20 กว่าคน รวมตัวกันทำกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งทำความสะดวกสบาย (ที่ฝั่งศพ), โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก, จัดแข่งเก็บขยะในชุมชนและชายหาด...สิ่งสำคัญสุด ในเร็ววันนี้ พื้นที่ป่าจาก ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกจะขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นถึง 50 ไร่...เสียงโห่ร้องด้วยความยินดีของเด็กกลุ่มนี้จึงถือเป็นเสียงที่มาจากความสุขและความภาคภูมิใจของอย่างแท้จริง....

กลุ่มเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละโว จังหวัดสตูล
ผู้ประสานงานกลุ่ม บดินทร์ มุذنหมัดสมัน
โทรศัพท์ 08-3194-3286

“สิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเกิดจากสิ่งที่เล็กที่สุด” โดม-อดม พัทธกษพร สร้างสิ่งใหญ่ จากสิ่งเล็กๆ

“ผมอาจจะโชคดีกว่าคนอื่น ๆ ที่ได้ลงมาเรียนหนังสือ”

“โดม” หรือ “อดม พัทธกษพร” เด็กหนุ่มจากดอยสูง, มีโอกาสลงมาใช้ชีวิตในเมืองในฐานะนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เขาจึงเป็นเสมือนตัวแทนของเยาวชน “ปกากะญอ” หรือ “กะเหรี่ยง” จากบ้านแมกลางหลวง หมู่บ้านเล็กๆ ในหุบเขา ที่การท่องเที่ยวส่งผู้คนไป “ทอด” ในทุกๆ ฤดูหนาว ที่มีโอกาสลงมาเรียนหนังสือ และใช้ชีวิตในเมือง

ถึงกระนั้นก็ตาม แม้ว่าโดมจะร่ำเรียนในมหาวิทยาลัยอันดับต้นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ แต่ความเป็น “ปกากะญอ” ทำให้เขายังคงรักถิ่นฐานบ้านเกิด และในช่วงทุกๆ ปีเดือนมกราคม เด็กดอยคนนี้จะเดินทางกลับไปใช้ชีวิตบนดอย...วิถีชีวิตอันเรียบง่ายในรูปแบบที่เขาเรียนรู้มาแต่วัยเยาว์ เพราะ “ปกากะญอ” จะสอนให้ลูกหลานเคารพ รัก และหวงแหนธรรมชาติที่อยู่รายล้อมรอบตัว ด้วยเหตุนี้ กะเหรี่ยงทุกคนตั้งแต่ผู้เฒ่าลงมาจนกระทั่งเด็กหนุ่ม จะต้องให้ความเคารพต้นไม้ทุกต้น หินทุกก้อน หรือแม้กระทั่งสายฝน และกระแสมันที่พัดความชุ่มฉ่ำ ชุ่มชื้นมาสู่ชุมชน

สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาตระหนักอยู่เสมอว่า ต้องนำความรู้ที่ร่ำเรียน กลับไปพัฒนาชุมชนที่เขาสังกัด

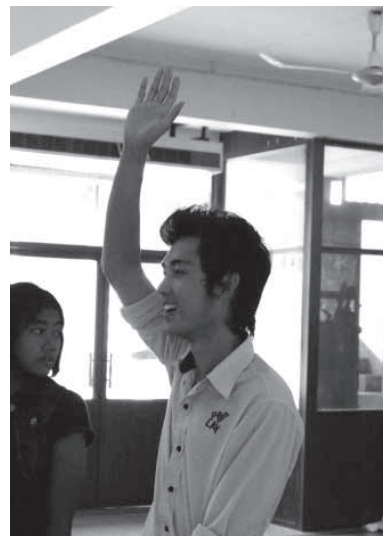
“ผมอาจจะโชคดีกว่าคนอื่น ๆ ที่ได้ลงมาเรียนหนังสือ”

แต่ “โดม” ไม่ใช่แค่โชคดี ที่ได้เรียนหนังสือ เขายังได้รับโอกาส จากกลุ่มผู้ใหญ่ในสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT-I (community base tourist institute) ที่หยิบยื่นโครงการดีๆ ทำให้เขาได้มีโอกาสรับใช้ชุมชนของตนเอง

“ระหว่างที่เรียนหนังสือ และได้กลับบ้านตอนปิดเทอม ผมเห็นว่าที่บ้านของผม คือบ้านแมกลางหลวงนั้น มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงระหว่างชนบทกับสังคมเมือง ผมก็คิดมาตลอดว่า

จะมีส่วนช่วยให้ชุมชนของผมได้รับการพัฒนาขึ้นได้อย่างไร กระทั่งมาพบกับ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเห็นการทำงานของผู้ใหญ่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาโดยตลอด... ทั้งหมดล้วนเป็นแรงบัลดาลใจให้ผมคิดว่า ในฐานะเยาวชนคนหนึ่งจะช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า และสร้างประโยชน์ให้ชุมชนเท่าที่เยาวชนคนหนึ่งจะทำได้ และเพื่อตอบแทนคุณแผ่นดินเกิดได้อย่างไร เมื่อมารู้จักกับสถาบันฯ ซึ่งมีโครงการดีๆ มีประโยชน์ต่อชุมชนมาให้เยาวชนได้ทำ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ผมก็รู้สึกดีใจมาก....ดีใจที่ตัวเองจะได้ทำสิ่งที่ฝันเอาไว้”

โดมเริ่มต้นฝันของตัวเองด้วยการอาสาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “สานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน” ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ร่วมกับสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือ CBT-I (community base tourist institute) ซึ่งดำเนินการในชุมชน 50 แห่งทั่วประเทศ โดยหวังว่าโครงการดังกล่าวจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพและบทบาทในการเป็นแกนนำรุ่นต่อไปของชุมชน และเพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ทางวิชาการ เรื่องโลกร้อน กิจกรรมในชีวิตที่ช่วยลดการใช้พลังงาน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน และการเสริมสร้างสุขภาพมาบูรณาการร่วมกัน

ภายใต้โครงการดังกล่าว โดมเดินทางลงมาที่กรุงเทพฯ พร้อมๆ กับเยาวชนจากพื้นที่อื่นๆ ในภาคเหนือ เพื่อรับการฝึกอบรม และติด “เครื่องมือ” การทำงาน จากกลุ่มพี่ๆ ในสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

“ในกระบวนการฝึกอบรม ผมได้เรียนรู้ว่าการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนตามแผนงานมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำโครงการให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ความเสียสละ ความสามัคคี ก็เป็นฐานสำคัญที่จะทำให้งานสำเร็จ...ด้วยเช่นกัน”

นอกจากกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สิ่งใกล้ตัวที่เขาได้เรียนรู้ คือ “คุณค่าของชีวิตคนในชุมชน”

“ที่ผ่านมาเรามองข้ามคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน เพราะเราเห็นว่า ผู้ที่อายุมากกว่าเป็นพวกหัวโบราณ ไม่ทันสมัย เข้าใจยาก แต่เมื่อมีโอกาสได้ทำงานร่วมกันแล้ว ทำให้เราได้รู้ว่าผู้ใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีคุณค่ามากที่สุด...เป็นครูที่คอยถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานให้กับเยาวชนรุ่นหลัง... เป็นที่ปรึกษาในการทำงาน ทำให้ผมคิดว่าทุกคนต่างมีคุณค่าในตัวเอง โดยเฉพาะเยาวชนที่ได้ทำงานด้วยกันก็ตาม ต่างก็มีคุณค่า มีข้อดีที่แตกต่างกันไป หากเรานำข้อดีของแต่ละคนมาใช้ก็จะเกิดเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ มีคุณค่า”

เหนือสิ่งอื่นใด โคมยังได้เรียนรู้ว่า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนนั้น ก่อให้เกิดผลงานที่ยิ่งใหญ่ และทรงคุณค่ามากที่สุด...มากกว่าการที่คนนอกชุมชนจะเข้ามาดำเนินการให้

“เพราะมันได้ก่อให้เกิดเป็นความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ทำให้เราเห็นน้ำใสใจจริงที่ทุกคนได้มอบให้กันและกันในการทำงานร่วมกันเพื่อชุมชน...สิ่งเหล่านี้ทำให้เราเดินหน้าไปสู่จุดหมายเดียวกัน”

กิจกรรมของโคมในฐานะแกนนำ **ชมรมรักษ์สายธารา** ณ บ้านแม่กลางหลวง ภายหลังรวบรวมสมาชิกทั้งที่เป็นเยาวชนในหมู่บ้านและเยาวชนจากที่อื่นๆ คือการจัดทำ **โครงการชุมชนสะอาดสุขภาพดี มีน้ำตลอดปี ช่วยลดโลกร้อน** โดยมีกิจกรรมในโครงการคือ การจัดทำฝายชะลอน้ำ จัดทำสวนป่าสมุนไพรของชุมชน สร้างเตาเผาขยะแบบง่าย ๆ และสุดท้ายคือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ต่อยอดมาจากการทำงานของกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน....ซึ่งโคมบอกว่า กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการพิสูจน์ตนเองของเยาวชนในการทำงาน

“ผมคิดว่า มันจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างการยอมรับของคนในชุมชนที่ยอมรับในรับการตัดสินใจ และความคิดของเยาวชน เพราะกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวคือ ช่วยลดโลกร้อน สร้างสุขอนามัยของคนในชุมชน และสุดท้าย เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ และยั่งยืน”

“เช่น ฝายชะลอน้ำ จะทำให้ชุมชนมีฝายเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สอยตลอดปี สวนสมุนไพรพื้นบ้านก็มีส่วนในแง่ของการที่จะทำให้เราไม่ลืมนโยบายด้านสุขภาพ ขณะที่เตาเผาในการกำจัดขยะ จะทำให้เรารู้จักเทคนิควิธีการคัดแยกและการกำจัดขยะ”

และในส่วนของการจัดการด้านการท่องเที่ยว ที่เน้นในเรื่องของการรื้อฟื้นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาทำให้กลุ่มเยาวชนได้รู้จักคุณค่าในการเป็นปกาเกอะญอ อันจะนำไปสู่การรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม และร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

“ภูมิใจมากครับที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำโครงการนี้ แม้ว่าจะเกิดอุปสรรคต่างๆ มากมายในการทำโครงการก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นล้วนทำให้กลุ่มเยาวชนเข้มแข็งขึ้น...เพราะในตอนแรกๆ ผู้ใหญ่บางคนอาจมองเห็นสิ่งที่พวกเราทำว่าเป็นสิ่งเล็กๆ มีประโยชน์น้อย แต่ผมและกลุ่มเยาวชนที่ร่วมกันทำก็ภูมิใจกับสิ่งที่เรากำลังทำเพื่อชุมชน”

ผลสำเร็จทั้งหมดทั้งมวลที่เกิดขึ้น เพราะเขาเชื่อว่า “**สิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเกิดจากสิ่งเล็กๆ ที่สุด**” และ ณ ขณะนี้ สิ่งเล็กๆ กำลังก่อเกิดขึ้นในชุมชนแม่กลางหลวง และพร้อมจะเติบโตเพื่อสรรค์สร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน สังคม และโลก...

โครงการสานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน

อุดม พิทักษ์ศพร

“ฟลุ๊ค” กสิณรัช กังไชย รวมพลังข้างยั้งยืน เพื่อเกาะช้าง

ข้อดีประการหนึ่งของเยาวชนจาก “ต่างจังหวัด” คือการได้ออกไปสัมผัสสิ่งที่ยู
นอกพื้นที่ หรือ นอกชุมชน

ได้เห็นในสิ่งที่ “แปลกออกไป”

แต่การ “เห็น” จะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อผ่านเข้าสู่กระบวนการคิด ไตร่ตรอง และวิเคราะห์
เหมือนดังที่ “ฟลุ๊ค” กสิณรัช กังไชย เด็กหนุ่มจากเกาะช้าง กำลังปฏิบัติอยู่

ฟลุ๊คบอกว่า...แม้เขาจะเกิดและเติบโตที่เกาะช้าง แต่ก็มีโอกาสได้ใช้ชีวิตบนแหล่งท่องเที่ยว
ทางทะเลอันดับต้นๆ ของเมืองไทยเพียงช่วงสั้นๆ

“ต้องไปเรียนหนังสือครับ ประสบการณ์ชีวิตส่วนใหญ่จึงอยู่ในกรุงเทพ...ไม่ค่อยได้ใช้ชีวิต
อยู่บนเกาะเหมือนกับเด็กคนอื่น แต่จะได้อยู่เกาะช้างบ้างก็เฉพาะเวลาปิดเทอม”

ชีวิตในเมืองคือ การร่ำเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว
เพราะเกิดและเติบโตในเมืองท่องเที่ยว เขาจึงเลือกเรียนสาขาวิชานี้ ด้วยหวังว่าจะนำความรู้
ความสามารถกลับไปพัฒนาถิ่นฐานบ้านเกิด

กระทั่งวันที่เรียนจบ และกลับมาอยู่บ้านที่เกาะช้าง ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ร่ำเรียน
มาทำให้ฟลุ๊คเริ่มมองสิ่งต่างๆ บนเกาะช้างเปลี่ยนไปมาก ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หรือ
วิถีชีวิตของชาวบ้าน

“สิ่งต่างๆ เปลี่ยนไปเพราะความเจริญที่มาเร็วเกินไป ขณะทีคนในชุมชนยังไม่สามารถ
ปรับตัวให้เข้ากับความเร็วญนั้นได้ ผมจึงคิดว่าเราต้องใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเรียน
และการที่เราได้เดินทางไปเห็นมาในสถานที่ต่างๆ ที่มีอยู่ไปรวมกับความรู้ของคนในชุมชนมา
ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกัน”

ความรู้ที่เขามี บวกกับภูมิปัญญาอันเป็นต้นทุนของชุมชน และการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับกลุ่มพี่ๆ น้องๆ จนนำไปสู่การจัดตั้ง “ชมรมน้ำทิพย์” เพื่อเป็นองค์กรหลักในการเข้ามาแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาการใช้สอยทรัพยากรมากเกินไป จนทำให้แหล่งท่องเที่ยวทรุดโทรม

โดยสมาชิกในชมรมของฟลุ๊ค ต้องเป็นคนในหมู่บ้านเท่านั้น ขณะที่การบริหารจัดการนั้น ก็เน้นทำกันเอง แต่การดำเนินการในช่วงแรกๆ ก็เกิดปัญหาติดขัดบ้าง เนื่องจากขาดประสบการณ์การทำงาน

กระทั่งมีโอกาสเข้าร่วมในโครงการ “สถานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน” ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ร่วมกับสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT-I (community base tourist institute) จึงทำให้ฟลุ๊คได้มีโอกาสเติมเต็มความรู้ในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

“ในช่วงแรกๆ ก็ทำงานอย่างตืดๆ ขัดๆ เนื่องจากขาดความเข้าใจ และความไม่มั่นใจในการทำการท่องเที่ยวของชาวบ้าน เพราะชาวบ้านมักคิดว่ากิจกรรมที่สร้างขึ้นมานั้นหรือวิถีชีวิตของตัวเองนั้นไม่ใช่เรื่องน่าสนใจ ใครเขาจะมาเที่ยว อีกทั้งยังขาดความร่วมมือในการทำสิ่งต่างๆ ร่วมกัน แต่พอเข้ามาร่วมกิจกรรม

กิจกรรม สถานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน ทำให้ผมได้มองเห็นภาพเห็นกระบวนการทำงาน และวิธีคิดต่างๆ ในการแก้ปัญหา และคิดว่าเราต้องมองอะไรให้กว้างขึ้น อย่ามองอะไรแค่เพียงอย่างเดียว”

กิจกรรมของชมรมในโครงการ “รวมพลังข้างยั่งยืน” ภายใต้การนำของฟลุ๊คที่ให้น้ำหนักในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก สามารถช่วยให้แหล่งน้ำซึ่งเป็นต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของเกาะช้างเริ่มดีขึ้น...ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนำมาสู่ความภาคภูมิใจของฟลุ๊คเป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน

“จากที่ได้ทำโครงการนี้ รู้สึกมีความภาคภูมิใจในตัวเองเป็นอย่างมากที่ได้ทำประโยชน์และสิ่งดีๆ ให้กับบ้านเกิดของตัวเอง และได้รู้สึกว่าเรามีคนรู้จักมากขึ้น จากเดิมเราไม่ค่อยรู้จักใครในชุมชน มีผู้ใหญ่และเยาวชนในพื้นที่มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่เราเห็นเราทำแล้วเขาต้องการทำตามบ้าง เราก็จะรู้สึกภูมิใจมาก”

นอกจากนั้นฟลุคยังได้เรียนรู้อีกว่าทุกคนต่างมีความสามารถในตัวเองอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะมีมุมมองอย่างไร และนำออกมาใช้อย่างไร

“การทำงานตรงนี้ทำให้ผมรู้ว่าทุกๆ คนมีความสำคัญเท่ากัน ได้เรียนรู้ว่ากระบวนการทำงานกับชุมชน เราควรวางแผนการทำงานแบบไหน และต้องคุยกับผู้ใหญ่อย่างไรบ้าง การเก็บข้อมูลแต่ละอย่างต้องบันทึกให้ชัดเจน เพื่อที่เวลาวิเคราะห์ข้อมูลจะได้มีความถูกต้องมากที่สุด”

อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชน มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม เห็นคุณค่า และให้ความสำคัญในสิ่งที่ตัวเองมี และรู้ว่าควรจะจัดการอย่างไร ทำอย่างไร เพื่อที่เยาวชนจะได้มีความผูกพันกับท้องถิ่นและพยายามช่วยกันดูแลต่อไป

“แอน” มาริสา ราเชต ลูกไม้...ไม่ไกลต้น

ช่วงโม่งนี้...ในแวดวง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่มีใครไม่รู้จัก “บังหมี่” และช่วงโม่งนี้เช่นกัน...ที่ในแวดวง CBT-YOUTH ไม่มีใครไม่รู้จัก “น้องแอน” มาริสา ราเชต น้องแอน, เป็นลูกสาวหัวแก้วหัวแหวนของ “บังหมี่” แกนนำนักอนุรักษ์ที่ต่อสู้เพื่อเกาะยาวมาเนิ่นนาน

นี่จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้น้องแอน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ฟังเรื่องที่พ่อเล่า ได้เห็น เรื่องที่พ่อทำ และได้สัมผัสผลงานที่พ่อและลุง ป้า น้า อา บนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ดำเนินงานเพื่อเก็บรักษา และอนุรักษ์เกาะยาวน้อยไว้ให้คนรุ่นหลังอย่างแอนและเพื่อนๆ ของเธอ

“เนื่องจากที่บ้านของแอนทำโฮมสเตย์ ซึ่งมีชื่อว่าชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดย

ชุมชนเกาะยาวน้อย พ่อแอนเป็นฝ่ายติดต่อประสานงานของชมรม ที่บ้านรับนักท่องเที่ยวอยู่เป็นประจำ ทำให้แอนซึมซับบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อม พ่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แอนเสมอมาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเกาะยาว”

การซึมซับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้น้องแอนเห็นคุณค่าของการทำงานเพื่อส่วนรวม... และตั้งความหวังว่าสักวันจะมีโอกาสได้ทำงานแบบที่พ่อทำบ้าง...

แล้ววันหนึ่งก็มีพี่ๆ จาก CBT-I หรือ สถาบันการท่งเทียวโดยชุมชน ยกขบวนกันไปที่ชมรม แล้วบอกว่า...

“อยากได้กลุ่มเยาวชนที่เกาะ...มาร่วมกันทำงานเพื่อสานต่อกับกิจกรรมที่ผู้ใหญ่ได้ทำเอาไว้...โดยมีงบประมาณสนับสนุน แต่ต้องให้กลุ่มเล็กๆ รวมตัวกันคิด และทำโครงการที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยต้องสอดคล้องกับการท่งเทียว...พอกี้ถามแอนว่า แอนอยากทำมัย แอนก็ตอบพ้อไปอย่างไม่ลังเลว่า แอนกับเพื่อนๆ จะทำโครงการนี้ เพราะเป็นอีกทางหนึ่งที่เราสามารถช่วยดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของเกาะยาว และทำให้คนได้รู้จักกับเกาะยาวมากขึ้น”

และเมื่อรับปาก และอาสาจะทำโครงการนี้ แอนกับเพื่อนๆ ที่เกาะยาวก็มารวมตัวกันคิดทำ “โครงการเยาวชนพิทักษ์เกาะยาว”

โดยน้องแอนให้เหตุผลว่า...

“ปัจจุบันการท่งเทียวเข้ามามีอิทธิพลในชุมชนเกาะยาวมากขึ้น และที่เกาะยาวเองก็มีการจัดตั้งชมรมการท่งเทียวเชิงอนุรักษ์ เพื่อคิด และกำหนดรูปแบบกิจกรรมทางการท่งเทียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำมาตั้งแต่สมัยแอนยังเป็นเด็กๆ ส่วนกิจกรรมของชมรมนั้นแอนจะทำงานร่วมกับทางโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมอนุรักษ์ที่เด็กๆ อย่างแอนจะทำได้ ก็คือ การปลูกป่าชายเลน เพื่อทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป การรณรงค์เรื่องการจัดการขยะในโรงเรียน...แต่เมื่อแอนโตขึ้น เห็นว่าการท่งเทียวก็ดูเหมือนกับเรา มีนักท่งเทียวเข้ามาเยอะ นักท่งเทียวมาก ทำให้สภาพแวดล้อมของเกาะยาวเปลี่ยนไปจากเดิม ขยะก็มากขึ้น”

สำหรับ “โครงการเยาวชนพิทักษ์เกาะยาว” เป็นโครงการที่เด็กๆ ในเกาะยาวร่วมคิดและร่วมกันดำเนินงานคือ การร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะซึ่งเป็นปัญหา “คลาสสิก” สุดๆ ของสถานที่ท่งเทียวทั่วโลก

และที่เกาะยาวก็หนีไม่พ้นเรื่องนี้...

“วัตถุประสงค์ที่ทีมตั้งไว้ร่วมกันคือ ต้องการให้เยาวชนได้สานต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ที่ทางชมรมท่งเทียวได้ดำเนินงานเอาไว้ โดยจะร่วมมือกับทางโรงเรียนและชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะ ปัญหาเรื่องป่า เรื่องน้ำจืด ที่เริ่มประสบปัญหามากขึ้น และแอนมองว่าโครงการนี้จะประโยชน์แก่เยาวชนเพราะจะทำให้พวกเราได้พัฒนาศักยภาพ และให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงความสามารถด้วยเช่นกัน”

โครงการของเยาวชนพิทักษ์เกาะยาว มีตั้งแต่การจัดทำถุงผ้าแจกจ่ายให้กับพี่น้องลุง ป้า น้า อา ในเกาะ เพื่อลดการใช้

ถุงพลาสติก เพราะพันธุ์กล้าไม้เพื่อแจกจ่ายให้คนในชุมชนนำไปปลูกทดแทน รวมทั้งการรณรงค์ให้มีการปลูกป่าชายเลน เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน

สิ่งที่ได้...นอกจากจะทำให้พื้นที่สีเขียวบนเกาะยาวเพิ่มขึ้น ถุงพลาสติกลดลงเพราะเด็กๆ ร่วมแรงร่วมใจกันรณรงค์เพื่อให้ใช้ถุงผ้า...แต่สิ่งหนึ่งที่เด็กๆ อย่างน้องแอนและเพื่อนๆ ได้ก็คือ **กระบวนการทำงานเพื่อส่วนร่วม**

การทำโครงการนี้ทำให้แอนได้เรียนรู้อะไรหลายๆ อย่าง เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนกันเอง ทำให้เรารู้สึกดีกันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น มีอะไรเราก็สามารถร่วมกันฟันฝ่าไปได้ เรียนรู้ที่จะเข้าไปคุยกับผู้ใหญ่ในสังคม จากที่เมื่อก่อนเคยแต่เห็นหน้า ไม่เคยเข้าไปคุย...แต่พอได้ทำโครงการพวกเราก็ต้องไปขอความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทำให้แอนได้รู้จักการเข้าไปคุยกับผู้ใหญ่ หลังจากทำโครงการนี้รู้สึกตัวตัวเองโตขึ้น เพราะเราสามารถที่จะรับผิดชอบอะไรหลายๆ อย่างได้ จากที่ตอนก่อนทำเราคิดว่าทำไม่ได้แต่พอเราทำสำเร็จเราก็ภูมิใจมากเลย

ที่สำคัญกว่านั้น แอนบอกว่า โครงการนี้ทำให้แอนรู้สึกรักบ้านเกิดมากขึ้น

จากที่เคยฝันว่าอยากเป็นเภสัช ตอนนี้มีตั้งแล้วว่าเรียนทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือการท่องเที่ยว แล้วจะกลับมาพัฒนาเกาะยาวหรือเปล่า... เพราะการทำโครงการนี้รู้สึกตัวตัวเองมีค่าขึ้น เพราะได้ช่วยพัฒนาเกาะยาว แม้จะไม่ได้มากมายอะไร แต่อย่างน้อยเราก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยรักษาสีสิ่งแวดล้อม แค่นี้ก็พอใจแล้ว

“จุดที่ยิ่งใหญ่มันก็เริ่มจากจุดเล็กๆ รวมกันใช้มีเยอะค่ะ ...ถ้าเราไม่รักษากันเราแล้วใครจะมารักษาให้เราละค่ะ” แอนสรุป

โครงการสานพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมโลกโลกร้อน

มาริษา ราเขต

โทรศัพท์ 0-7659-7244, 08-5786-2956

E-mail: anza_2536@hotmail.com

สนับสนุนพลึงเยาวชน โดย

